

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

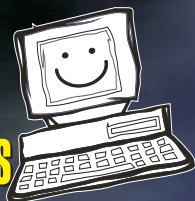
GODINA I * BROJ 3 * SVIBANJ-LIPANJ 2003.

K O N O B A
Čatorića mlina

85338 Morinj, tel.: 082/373-030

IDK
computers

Sve za Vas i vaše računare.

Pozovite:

082/323-790

067/323-790

www.idk.cg.yu

LG "GARBO" d.o.o.

TIVAT Seljanovo

082 684 - 407; 069 340 712

Garantni rok
5 godina

KLIMA UREĐAJI

**„HRVATSKI GLASNIK“
K o t o r**

Časopis izlazi svaka
dva mjeseca.

Rukopisi i fotografije
se ne vraćaju.

„Hrvatski glasnik“ je upisan u
evidenciju javnih glasila kod
Republičkog sekretarijata za
informacije RCG pod red. br.
04/01-1828 od 31.12.2002. g.

Adresa:

Stari grad, Pjaca od kina
85330 Kotor

E-mail:

hgd-kotor@cg.yu

Žiroračun:

55700-675-8-8995 Kotor

Izdavač:

HRVATSKO GRAĐANSKO
DRUŠTVO CRNE GORE
K o t o r

Za izdavača:

Tripo Schubert

Glavni urednik:

Tomislav Grgurević

Redakcija:

Siniša Luković
Dario Musić
don Srećko Majić
Tripo Schubert
Tomislav Grgurević
Neven Staničić
Silvio Marković

Lektorica:

prof. Ljiljana Markić

Fotografije:

Foto Parteli
Stevan Kordić

Kompjutorski design:

„TRICEN“, Kotor

Tisak:

„Cicero“, Cetinje

Naklada:

800 primjeraka

Cijena:

0,50 €

Uvaženi čitatelji,

Na radost naroda koji žive u Hrvatskoj i Crnoj Gori odnosi između dviju država se stalno poboljšavaju, idu uzlaznom putanjom. Počelo je to samo nekoliko godina nakon nesrećnih događanja uzrokovanih agresijom SR Jugoslavije na Hrvatsku devedesetih godina.

Od otvaranja granice na Debelom Brijegu promet se stalno povećava. Nekada se ovdje sprovodila stroga granična kontrola. Danas je sasvim drugačije: to je granica na kojoj nema granica. Za turiste nema viza za ulazak u Crnu Goru. Iz graničnog područja Crne Gore (Kotor, Tivat, Herceg-Novi) u Hrvatsku može se ući samo uz osobnu kartu. Upravo su okončani i poslovi na razminiranju priobalnog pojasa i mora između dviju država a to su zajednički radili ronioci Hrvatske i Crne Gore. Pomagali su jedni drugima, družili se.

Morem sa dviju strana granice patroliraju policijski čamci u kojima su hrvatski i crnogorski policajci. Svoje složene zadatke obavljaju bez bilo kakvih problema. Rekao bi naš narod: dogovor kuću gradi.

I ovog proljeća stižu u Crnu Goru brojni autobusi koji dovode na tisuće gostiju koji provode odmor u Dubrovniku. Granicu na Debelom Brijegu prolaze bez bilo kakvih formalnosti. Podaci pokazuju da je ove godine i znatno veći broj automobila inozemnih registracija koji preko Debelog Brijega stižu u turističku posjetu Crnoj Gori. I broj teških kamiona stalno je veći.

Tu atmosferu skladnih odnosa, međusobnog povjerenja i uzajamnog štovanja remete, što to ne reći, odnosi između općina Herceg-Novi i Ćilipa a odnose se na neredovno izmirivanje dugova za isporuku vode hercegnovskoj općini. Teško je biti arbitar i prosuditi ko je za ovo više, a ko manje kriv, ali je sigurno da treba mnogo više htijenja i mudrosti da se ovi problemi prevaziđu. Čekanje iza busije nikome ne koristi.

Na našu radost, svoj skromni doprinos ovakvom razvoju događaja daju i Hrvati koji žive u Crnoj Gori. Mnogi su podaci koji ovo potvrđuju.

Prije kratkog vremena delegacija Hrvatskog građanskog društva Crne Gore bila je u posjeti Republici Hrvatskoj i njezinom glavnom gradu Zagrebu. Primljena je kako se samo poželjeti može. Vodili su se razgovori o zanimljivim temama. Između ostalog, ugovorene su u Zagrebu brojne kulturne manifestacije crnogorskih Hrvata u Zagrebu koje će se održati u rujnu.

Upravo je završena priredba „Majski dani kulture“ u Tivtu. Na njoj su učestvovali i Hrvati. U ovom gradu organizirani su „Dani Istre u Boki“, a brojni programi održani su u više mjesta. Svi koji su im prisustvovali bili su oduševljeni.

Svi ovi pozitivni pomaci ne znače da Hrvati, kao autohtoni narod u Crnoj Gori, nemaju problema. Sporost u donošenju Zakona o pravima manjinskih naroda u skladu sa europskim standardima, neefikasna zaštita u slučajevima šovinističkih ispada pojedina, teškoće u zapošljavanju, samo su neki od problema koje treba efikasnije rješavati država Crna Gora.

Glavni urednik

U povodu ispisivanja antihrvatskih parola u Kotoru

OSUDA ČINA – KRIVCI NISU PRONAĐENI

Povodom ispisivanja antihrvatske parole, „UBIJ, ZAKOLJI DA HRVAT NE POSTOJI“, na fasadi zgrade Šumskog gazdinstva u Kotoru, reagirale su brojne crnogorske institucije koje su osudile taj čin. Skoro u isto vrijeme, u jednom dnevnom crnogorskom listu, objavljen je oglas o prodaji zemljišta „samo licima srpske ili crnogorske nacionalnosti“.

Svi poštenu i dobronamjerni Bokelji bili su neugodno iznenađeni saznanjem da još uvijek na ovim prostorima ima ljudi koji siju nacionalnu mržnju koja nikada, i nikome, nije donijela dobro. Ko su ti ljudi koji rađeci ovako i ponašajući se na anticivilizacijski način ne čine dobro ljudima, koji su stoljećima živjeli jedni pored drugih, cijeneći se i međusobno uvažavajući, jer ovdje se oduvijek poštovala krilatica: „brat je mio koje vjere bio“

Sudeći po mnogim indikacijama nijesu uspjeli u svojoj zlokobnoj najavi. Reagirali su mnogi subjekti. Fond za humanitarno pravo u svom saopćenju je ukazao da su pripadnici nacionalnih manjina u Kotoru izloženi napadima, prijetnjama i diskriminaciji, a da vinovnici tih krivičnih djela ni u jednom slučaju nijesu otkriveni. Ta organizacija ističe da policija nije našla autore prijeteće poruke, tako da je to jedan od niza incidenata na etničkim osnovama koji je, bar zasa-da, ostao nekažnjen.

„Problemi za pripadnike hrvatske manjine počeli su u vrijeme sukoba u prethodnoj Jugoslaviji, naročito tijekom rata u Hrvatskoj. Hrvati u Kotoru su se suočili sa prijetnjama, otkazima na poslu, diskriminacijom prilikom zapošljavanja. Iseljavanje je bila samo posljedica tih pojava, a prema procjenama predstavnika hrvatske manjine, u toku sukoba u bivšoj Jugoslaviji, Kotor i Tivat je napustilo

Natpis na zgradi Šumskog gazdinstva u Kotoru

oko 300 hrvatskih porodica. Pritisci na pripadnike hrvatske manjine u posljednje vrijeme su manje izraženi, ali prijetnji i napada na imovinu i dalje ima“ – navodi se u saopćenju i ističe slučaj zastrašivanja anonimnim prijetnjama Mili Franović-Martinović, Hrvatice iz Kotora, siječnja 2002. godine. Saopćava se i podatak da je ekipi Hrvatske radio-televizije, prilikom boravka u Kotoru, u travnju iste godine, oštećen automobil.

„Policija i pravosudni organi do sada nijesu pokazali adekvatnu riješenost da gone i kažnjavaju vinovnike, iako je riječ o incidentima u kojima je ispoljena etnička netrpeljivost“ – navodi se, između ostalog, u saopćenju Fonda za humanitarno pravo, koje su prenijele „Vijesti“ iz Podgorice.

Ovaj incident osudile su i sve stranke u Skupštini općine Kotor koje su jednoglasno osudile ispisivanje navedenog grafita. U saopćenju se kaže: „Uvjereni smo da takvi vandalski postupci ne mogu ugroziti vjekovne vrijednosti

skladnog, međunacionalnog i međukonfesionalnog života u našem gradu. Insistiramo da nadležni organi učine sve da otkriju počinioc i o tome obavijeste javnost“.

U jednoj emisiji Radija „Slobodna Evropa“, novinar iz Kotora **Branislav Knezović** se pita: „Zar se i u Kotoru, koji vjekovima živi u nacionalnoj i multikonfesionalnoj slozi, gdje se nije pitalo ko je ko, kojim jezikom govori, koju slavu slavi, sa koliko se prstiju krsti, moglo to desiti?“ Ovaj čin je u posebnoj izjavi osudio i **Nikola Samardžić**, predsjednik općine Kotor.

Izjavu je dao i **Tripot Schubert**, predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore: „Desilo se, 20. marta, nešto što je uznemirilo dobronamjerne građane Kotora a članove našeg društva šokiralo. Osvanuo je grafit ‘UBIJ, ZAKOLJI DA HRVAT NE POSTOJI’. U potpisu je stojao već godinama prisutan znak u ovim krajevima ‘4 S’ (ćirilicom). Takav grafitnije se pojavljivao ni u najtežim vremenima za Hrva-

te, u vrijeme posljednjeg rata. Slučaj smo prijavili OB MUP Kotor. I ovom prilikom ističemo da živimo u gradu koji je poznat po toleranciji, po uvažavanju nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta, što je Kotor činilo drukčijim od ostalih sredina. Kako su nemili događaji devedesetih iz nas, vjerovali smo da je tada ispoljavano ludilo otišlo u zaborav. Međutim, ovaj događaj nas opominje da govor mržnje nije zaboravljen, samo je prikriven i svakog trenutka može eskalirati. Ono što se dešava u posljednje vrijeme u natpisima lista ‘Dan’ i na vaterpolo utakmicama, smatramo da je produkt ponašanja manjeg broja mladića i da se sa tim ne mogu poistovjetiti građani Kotora“.

Međutim, samo nekoliko dana kasnije, u jednom dnevnom listu iz Podgorice, objavljen je oglas u kojem stoji da se prodaje 27 ari zemlje u Bigovi **samo kupcima srpske ili crnogorske nacionalnosti**. Pronađeni autor oglasa tim povodom je izjavio da se ne osjeća krivim te da je to učinio zato što ljude drugih nacionalnosti mještani Bigova ne bi prihvatili. Istodobno saopćava da se ne osjeća ugroženim od ljudi druge vjere i nacionalnosti.

Zapitajmo se na kraju: kako je jedan ugledni list prihvatio i objavio jedan takav plaćeni oglas? Zar nije važniji ugled lista nego nekoliko eura prihoda?

S. T.

Posjet izaslanstva Hrvatskog građanskog društva Crne Gore Hrvatskoj

VEĆA POTPORA HRVATSKE HRVATIMA CRNE GORE

Hrvatska matica iseljenika i grad Zagreb prihvatili su učešće u organizaciji i financiranju projekta „Dani Hrvata Crne Gore u Zagrebu“ koji će se održati u rujnu ove godine. • Uskoro treba očekivati susret predstavnika gospodarske i obrtničke komore grada Zagreba sa poduzetnicima i obrtnicima Crne Gore. • Ubrzaće se postupak oko izdavanja dokumenata o hrvatskom državljanstvu i pripadajućih isprava i revidirati administrativni postupak u skladu sa ustavnim administrativnim normativima. • Istaknuta spremnost za učešće u aktivnoj podršci edukativnim programima za učeničku i studentsku populaciju Hrvata u Crnoj Gori.

O d 14. do 16. travnja ove godine u radnom posjetu Republici Hrvatskoj u Zagrebu je boravilo izaslanstvo Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora: **Tripo Schubert**, predsjednik, **Dario Musić**, tajnik, **Milenko Pasinović**, član Predsjedništva i don **Branko Sbutega**, član društva. Do posjeta glavnom gradu Hrvatske došlo je na poziv Hrvatskoga sabora – Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Pododbora za nacionalne manjine i Hrvata izvan domovine.

Tijekom trodnevnog boravka u Zagrebu, članovi izaslanstva našeg društva imali su obiman program posjeta i razmjene mišljenja u više hrvatskih institucija a sastali su se i sa rukovodećim ljudima nekih hrvatskih stranaka.

Prvog dana posjeta razgovore smo započeli u Poglavarstvu i Skupštini grada Zagreba. Tijekom razgovora informirani smo da grad Zagreb, više od godinu dana, realizira projekat suradnje sa Hrvatima izvan matice. Cilj projekta je nalaženje načina kako da se poboljšaju kontakti Hrvata izvan domovine s matičnom državom i gradom Zagrebom. Naše izaslanstvo primio je **Milan Bandić**, zamjenik gradonačelnice grada Zagreba i **Vladimir Velnić**, potpredsjednik Skupštine grada Zagreba za društvene djelatnosti. U razgovoru je ukazano na uspješ-

Sastanak u Poglavarstvu grada Zagreba

no ustpostavljene kontakte sa Hrvatima u Vojvodini, Bosni i Hercegovini i Srijemu. Zato je opravdano traženo da se radi na uspostavljanju sličnih odnosa i sa Hrvatima u susjednoj joj državi Crnoj Gori.

Naše izaslanstvo informiralo je domaćine o radu Društva, problemima s kojima se susreće i, uopće, o položaju hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Tijekom raz-

govora dogovoreno je da grad Zagreb bude jedan od učenika u realizaciji projekta „Dani Hrvata Crne Gore u Zagrebu“ koji će se organizirati za vrijeme održavanja „Tjedna hrvatskih manjina“ u rujnu ove godine. Postignuta je i suglasnost o neophodnosti organiziranja susreta predstavnika gospodarske i obrtničke komore grada Zagreba s poduzetnicima i obrtnicima

Sastanak u Skupštini grada Zagreba s potpredsjednikom Vladimirom Velnićem

Crne Gore. Dobili smo i obećanje da će Poglavarstvo grada Zagreba obezbijediti prostor za rad Predstavništva HGD CG u Zagrebu, a podržan je i prijedlog da se otvori Hrvatski kulturni centar u Kotoru.

Izaslanstvo je posjetilo i Skupštinu grada Zagreba gdje je domaćin bio **Vladimir Velnić**, a sastanku je prisustvovala **Vesna Kirpijanovski**, desk officer za Crnu Goru u Ministarstvu vanjskih poslova. Vođen je razgovor o istim temama kao na prethodnom sastanku. Informirani smo da će se, u Zagrebu, u svibnju, organizirati sastanak predstavnika Hrvata iz svih republika prethodne Jugoslavije, Mađarske i Austrije. Predloženo je i osnivanje pokretne hrvatske knjižnice u Boki. Posebno nas je obradovala riješenost Skupštine grada Zagreba da organizira desetodnevni boravak naše djece, učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole, u Zagrebu gdje će se upoznati sa ljepotama i spomenicima kulture Zagreba i Zagorja. Do ovoga će doći, kako je dogovoreno na sastanku, nakon završetka školske godine.

Prvi radni dan u Zagrebu završen je razgovorom sa rukovodstvom „Bokeljske mornarice 809“ u novim prostorijama. Došlo je do međusobne razmjene informacija o našim aktivnostima i programskim opredjeljenjima u ovoj godini.

Predsjednik dr. **Josip Gjurović** nas je upoznao sa radom, te poslovima koje će obaviti „Bokeljska mornarica 809“ u ovoj i početkom naredne godine. Bilo je govora o promociji

ska prava i nacionalne manjine dr **Furio Radin** i predsjednica Pododbora za Hrvate izvan domovine **Zdenka Babić-Petričević**. Puna dva sata se razgovaralo o problemima Hrvata u

političkim organiziranjem Hrvata, kao i izdavačkom djelatnošću. Posebno je bilo riječi o odnosu institucija i zvanične politike Hrvatske prema Hrvatima kroz marginalizaciju autohtone hrvatske manjine u Crnoj Gori, preučivanjem postojanja Hrvata u Crnoj Gori tjekom bilateralnih razgovora čelnika Republike Hrvatske i bivše SR Jugoslavije. Konstatirana je spornost administracije u izdavanju hrvatskih dokumenata Hrvata u Crnoj Gori, neadekvatno apliciranje ustavnih normi u stjecanju hrvatskog državljanstva što je u više slučajeva rezultiralo odbijanjem zahtjeva za isto, iako se radilo o opravdanim zahtjevima. Ovo ima negativne posljedice po ukupni status hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Istaknuti su također problemi u edukaciji mlade hrvatske populacije, neposjedovanje knjižnica, kulturnog centra i teškoće u praćenju infor-

zajednice Srbije i Crne Gore o zaštiti manjina. Pristupaće se i osnivanju medijskog mosta između Hrvatske i Hrvata u dijaspori.

Nakon rasprave, koja je protekla u prijateljskoj i radnoj atmosferi, doneseni su obostrano prihvatljivi zaključci:

- Razgovarati s hrvatskim konzulom u Boki kotorskoj da što češće koristi svoje diskreciono pravo i pomogne Hrvatima u rješavanju njihovih problema

- Što prije osnovati hrvatske škole u Boki kotorskoj uz pomoć Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva prosvjete i športa.

- Omogućiti studentima iz Boke kotorske koji su zainteresirani za studij u Hrvatskoj državi da dobiju što više stipendija preko Ministarstva znanosti.

- Povećati kulturnu suradnju i organizirati gostovanja hrvatske opere i kazališta u Boki kotorskoj

- Ministarstvo unutarnjih poslova što učinkovitije za-

Razgovor s predsjednicom HNS Vesnom Pusić

knjige admirala Bokeljske mornarice dr **Miloša Miloševića** i knjige o akademiku Vladislavu Brajkoviću.

Drugog dana, u nastavku posjeta izaslanstva Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Hrvatskoj, upriličen je sastanak u Ministarstvu vanjskih poslova – Odjelu za manjine. **Andrija Jakovčević**, načelnik odjela, sa pomoćnikom **Matošin**, upoznao je goste sa aktivnostima koje se čine da bi se obezbijedilo financiranje hrvatskih udruga u Srbiji i Crnoj Gori, te o predstojećem sastanku sa ministrom manjina Države Srbije i Crne Gore na kojem će se razgovarati o izradi sporazuma za zaštitu manjina. Dogovoreno je da HGD CG učestvuje na javnom natječaju, kojega je raspisalo Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za financiranje obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i športskih programa i projekata hrvatskih manjina. Rok za podnošenje prijave je 5. svibanj. Rečeno je takođe da će se, posredstvom Veleposlanstva u Beogradu, dodijeliti dio sredstava za ostvarivanje programskih aktivnosti Društva u ovoj godini.

Predstavnik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore primio je predsjednik Saborskog odbora za ljud-

Crnoj Gori. Tražili smo da Hrvatska, kao matična država pokaže punu brigu o njima kako bi očuvali svoj kulturni i nacionalni identitet. Osvrtom na proteklih 13 godina čini se da su Hrvatskoj bliži Hrvati iz Perta nego iz Crne Gore – rekao je don **Branko Sbutega** ilustrirajući aktualno stanje i teškoće u dobivanju dokumenata o državljanstvu. Predstavnici Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore suglasili su se da se položaj hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori popravio poslije 1996. godine i osobito od 1998. godine.

Izaslanstvo Društva imalo je čast da prisustvuje desetoj sjednici ova dva odbora. S obzirom na problematiku o kojoj je trebalo raspravljati, sjednici su bili nazočni predstavnici Vlade Republike Hrvatske, zastupnici Sabora, načelnik Odjeljenja za manjine Ministarstva vanjskih poslova, pomoćnik ministra Unutrašnjih poslova, pomoćnik ministra prosvjete i športa, predstavnik Hrvatske matice iseljenika, te hrvatskih medija.

Gosti su tom prigodom upoznati sa položajem hrvatskog korpusa u Crnoj Gori kroz stoljeća, sa aktivnostima Društva, utemeljenjem hrvatskih udruga i

Sastanak u uredu HDZ s predsjednikom Ivom Sanaderom

mativnog programa radija i TV u priobalju Kotorskog zaljeva.

Izaslanstvo Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore upoznato je sa aktivnostima Sabora i Vlade čiji je cilj da se poboljša tretman Hrvata van Hrvatske. Istaknuto je da će se već u ovoj godini izdvojiti veća finansijska sredstva za djelovanje, koja će se odobravati preko natječaja za određene projekte. Treba očekivati i potpisivanje bilateralnog sporazuma Republike Hrvatske i Državne

konski rješavati pitanje domovnica Hrvata iz Crne Gore kao i njihove djece.

- U donošenju proračuna zastupnici Hrvatskoga sabora u stavci „za Hrvate izvan domovine“ izboriti što veću „pisanicu“.

Tijekom boravka u Zagrebu naše izaslanstvo se, nakon završenog posjeta Saboru, odazvalo pozivu predsjednice Hrvatske narodne stranke **Vesne Pusić**. Razmjena mišljenja odvijala se u prijatnoj atmosferi. Posebna pažnja posvećena je radu udruge Hrvata izvan

Sastanak s rukovodstvom Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Deseta sjednica Sabora Republike Hrvatske, kojoj je prisustvovalo izaslanstvo HGD CG

Hrvatske, i modalitetima potpore Republike Hrvatske. Obećano je da će Hrvatska narodna stranka dati punu potporu u realizaciji narednih zadataka. Izneseo je i više ideja kako educirati mlade kroz zajedničke praktične programe hrvatskih studenata iz Crne Gore i hrvatskih studenata u lokalnim samoupravama županija, organiziranjem ljetnih škola i kampova. Dogovoreno je da našem društvu hrvatske institucije dostavljaju predloške zakona Europske unije a da naše društvo bude nosilac aktivnosti na njihovoj prezentaciji u Crnoj Gori. Tijekom razgovora sa Vesnom Pusić iznijeli smo mišljenje da se pri Vladi Republike Hrvatske formira ured koji bi se bavio isključivo Hrvatima izvan Hrvatske jer je sadašnji sustav komuniciranja vrlo kompliciran, a tim pitanjima se bave brojni subjekti: odjeli na nivou ministarstva, odbori sabora i drugi činovi. Predloženo je, također, da se pokrene inicijativa kako bi se ponovo otvorila avio-linija Zagreb-Tivat-Zagreb, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno.

Drugog radnog dana našeg posjeta glavnom gradu Republike Hrvatske bili smo gosti Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske. U razgovoru sa predsjednikom zajednice dr **Radomirom Pavićevićem** i njegovim suradnicima razmijenili smo informacije o

aktivnostima društva. Naročita pažnja posvećena je realizaciji nekih zajedničkih projekata koji su u tijeku. Usaglašeni su detalji ostvarivanja zajedničkog projekta na izdavanju knjige o akademiku prof. dr Vladislavu Brajkoviću. Dogovoreno je da se promocija održi za vrijeme obilježavanja Dana Bokeljske mornarice 25.-26. lipnja ove godine u Perastu, gdje je živio ovaj istaknuti znanstvenik i dugogodišnji admiral Bokeljske mornarice. Prezentacija knjige u Zagrebu biće u vrijeme Tjedna hrvatskih manjina krajem rujna.

I trećeg dana boravka naše izaslanstvo imalo je više radnih susreta tijekom kojih smo razgovarali sa uglednim ličnostima. U Crvenom križu Hrvatske razgovarali smo sa direktorom Jadranom Crnićem. Tom prilikom izrazili smo zahvalnost na dosadašnjoj potpori

Društvu. Dato je obećanje da će ona pristizati i ubuduće, te da možemo tražiti potporu Crvenog križa kada je ona potrebna poglavito onima, koji su lošeg materijalnog stanja.

Izaslanstvo Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore prihvatilo je poziv predsjednika HDZ, najveće oporbene stranke. Vođen je razgovor sa **Ivom Sanaderom**, predsjednikom stranke i **Jadrankom Kosor**, potpredsjednicom. Naši domaćini pokazali su poseban interes za život Hrvata izvan Hrvatske, te za aktualne odnose institucije Republike Hrvatske prema problemima u ovoj oblasti. Informirani smo da svi zastupnici u Saboru Republike Hrvatske, bez obzira na stranačku pripadnost, imaju jedinstven stav i pružaju punu potporu Vladinom programu za pomoć Hrvatima izvan Hrvatske. Iskazana je spremnost podršci svim pla-

niranim aktivnostima Hrvata izvan Hrvatske. HDZ će i ubuduće – rečeno je na sastanku – podržavati sadašnju i buduće Vlade u pružanju potpore Hrvatima izvan domovine. Predsjednik Sanader je naglasio da je nužno uspostaviti veću suradnju i poboljšati kooperativnost između Dubrovačke županije i Boke kotorske, dviju susjednih regija. Ovo je moguće realizirati iako te odnose još uvijek opterećuju teške traume nastale tijekom Domovinskog rata na Dubrovačkom ratištu od strane JNA i crnogorskih paravojnih grupa.

U prostorijama Hrvatske matice iseljenika imali smo konferenciju za tisak i kontakte sa Hrvatskom radio-televizijom. Tom prilikom smo iznijeli utiske i rezultate boravka u Zagrebu, i informirali prisutne o našim aktivnostima.

Hrvatska matica iseljenika bila je i domaćin promocije našeg časopisa „Hrvatski glasnik“ kojoj je prisustvovalo preko stotinu osoba, većinom Bokelja koji žive u Zagrebu.

Razgovarali smo i sa gosp. **Marunom**, ravnateljem Hrvatske matice iseljenika i njegovim suradnicima. Tom prilikom najviše riječi bilo je o prijedlogu programa manifestacije „Dani Hrvata Crne Gore u Zagrebu“ koja će se organizirati za vrijeme „Tjedna hrvatskih manjina“ krajem rujna u Zagrebu.

Tripo Schubert

Promocija časopisa „Hrvatski glasnik“ u Zagrebu

Obilježeni veliki blagdani: Uskrs i Dan blažene Ozane kotorske

PROSLAVA U SKLADU S OBIČAJIMA

Povodom uskršnjih praznika svim vjernicima kršćanskih uvjerenja čestitali su nadbiskup barski Zef Gashi, biskup kotorski Ilija Janjić, i nadbiskup u miru Petar Perkolić. Čestitke katoličkim vjernicima uputili i čelni ljudi državne vlasti i crnogorskih parlamentarnih partija. U Kotoru na svečan način obilježen Dan blažene Ozane kotorske. Praznovanje proteklo na tradicionalan način, a u njemu učestvovali pored vjernika i mnogi ljudi dobre volje.

U svim katoličkim župama u Crnoj Gori, naročito u Boki kotorskoj, na svečan način obilježen je najveći kršćanski blagdan Uskrs. U lokalnim su crkvama župnici održali uskršnje misno slavlje kojim su podsjetili prisutne na događaje vezane za Kristovo uskrsnuće. Oni su u povijedima pozvali prisutne vjernike i ljude dobre volje da poštuju načela nacionalne, duhovne, vjerske i kulturne tolerancije te da se ponašaju u skladu s kršćanskim vjerskim pravilima. Vjernici su proslavili uskrsnuće Kristovo i u svojim kućama u društvu prijatelja i rodbine.

Ovoga puta svim vjernicima kršćanskog opredjeljenja obratili su se zajedničkom porukom nadbiskup barski Zef Gaši, biskup kotorski Ilija Janjić i nadbiskup u miru Petar Perkolić. U Uskršnjoj poslanici biskupi su poručili „*radost vam i mir, poštovani građani Republike Crne Gore*“. Zatim se kaže: „*Dok se biju povijesne bitke zbog prolaznog blagostanja, ljudske moći i slave, zbog umišljanja sreće i umišljanja zadovoljstva, glavna bitka je već dobijena, bitka koju samo čovječanstvo nije sposobno da izvojuje, ali koju je Bog u svom sinu Isusu Kristu već dobio*“.

Biskupi dalje poručuju: „*I kakve ste vi osobne drame proživljavali i proživljavate, dragi građani Crne Gore, koliko vas proroka i autoriteta poziva da u ime neke historijske pravde i sreće nanosite nepravde, bol i sra-*

motu jedni drugima. Ne pristanite na to nikada, jer sramota donosi sramotu, nepravda nepravdu, a bol donosi bol“.

„*Ali bratstvo Crne Gore, kao konačno ni bratstvo cijele zemaljske kugle ni cijelog čovječanstva kojeg ona privremeno gosti, nije po jednakosti naših osobina, nego po istovjetnoj poziciji u odnosu na Onoga koji je htio da upadnemo u ovu životnu avanturu. A taj dar smo prepoznali u davnu rujnu zoru kada je Krist ustao iz groba. Sa vjerničkim pogledom uprtim u svjetlo te zore, možemo vam poručiti jedno: podnosite jedni druge kao što je On nas podnosio, volite jedni druge kao što je On nas volio i budite jedni drugima ne samo susjedi, sugrađani ili tek slučajni građani, već milosrdna braća i sestre koje je sudbina okupila u ovom brdovitom prostoru Crne Gore, od Boga podarenom ljepotom pejzaža, plodnošću zemlje i bistrinom voda. Imamo sve šanse u istoj proporciji u kojoj možemo nemati nijednu, jer obilati stol kojim smo darovani ne bi trebalo nikoga da ostavi gladnim.*“

U Kotoru proslavljen blagdan blažene Ozane

U crkvi sv. Marije od rijeke, u narodu poznate kao crkva Blažene Ozane, na svečan način obilježen je dan blažene Ozane kotorske, u znak sjećanja na 27. travanj 1565. godine, kada je umrla u 72. godini života, nakon što je provela pedeset dvije godine pokorničkog života. Mis-

nom slavlju prisustvovali su najveći crkveni velikodostojnici a misno slavlje je predvodio don Ante Dragobratović.

Tom prilikom se obratio prisutnim vjernicima u crkvi don Branko Sbute-ga, istakavši primjer blažene Ozane koja je bila spremna uvijek se žrtvovati za dobro drugih. Ni u najtežim trenucima nije je napuštala vjera i želja da pomogne svima kojima je

gioznoj porodici Buća. Ovdje je mladoj djevojci kršćanske poruke davala gazdarica. Istovremeno je učila pisati i čitati. Postala je religiozna. Najprije se nastanila u maloj ćeliji u blizini crkve sv. Bartolomeja, apostola u Kotoru. Na dan Obraćanja sv. Pavla apostola, 25. siječnja 1515. godine stupila je u treći red sv. Dominika. Duboko vjerujući odlučila je da svoj život provede

Sveta misa u crkvi Blažene Ozane

ta pomoć bila neophodna.

Blažena Ozana rođena je u selu Relezi u Crnoj Gori (Lješanska nahija) 25. studenog 1493. godine. Bila je kćerka pobožnih kršćanskih roditelja – pravoslavne vjere. Roditelji su joj bili siromašni seljaci, zato se još kao djevojčica uputila u potragu za kruhom, u svijet, i tako stigla u Kotor. Zaposlila se u reli-

u isposnici u crkvi sv. Pavla, gdje je ostala do smrti. Još za života činila je mnoga čuda kojim su spašavani pojedinci ili građani Kotora.

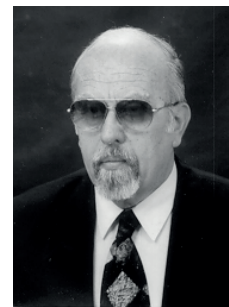
Svetim misama u povodu Dana blažene Ozane prisustvovali su brojni vjernici ne samo iz Boke nego i znatno udaljenijih mjesta.

S. T.

Razgovor s dr. Milenkom Pasinovićem, redovnim profesorom
Univerziteta Crne Gore i naučnim savjetnikom

NEDOVOLJNA PAŽNJA ZAŠTITI SPOMENIČKOG NASLJEĐA

Organi lokalne samouprave nijesu organizirani na pravi način da bi se uspješno bavili zaštitom nepokretnog spomeničkog nasljeđa. Tamo gdje postoje odgovarajuće službe, kao u lokalnoj službi u Kotoru, njihove se intervencije svode na nivo komunalne inspekcije kojoj je spomenik kulture kao i svaki drugi objekt.

Naš sagovornik dr. **Milenko Pasinović** redovni je profesor Univerziteta i naučni savjetnik. Bio je prvi direktor Općinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, osnovanog 1980. godine u Kotoru. Bio je rukovodilac, autor ili koautor Konceptije obnove i revitalizacije Kotora nakon potresa, Konceptije restauracije i konzervacije pokretnog spomeničkog fonda i više drugih studija vezanih za revitalizaciju kulturnog nasljeđa. Milenko Pasinović je eminentni naučnik i stručnjak iz oblasti turizma koji se stalno potvrđuje u turističkoj teoriji i praksi. On se spremno odazvao molbi da za „Hrvatski glasnik“ odgovori na naša pitanja.

Koliko se pažnje, gospodine Pasinoviću, posvećuje zaštiti spomeničkog nasljeđa u Boki kotorskoj i, posebno, u Kotoru gdje je njihova koncentracija?

Boka je poznata po visokoj koncentraciji spomenika kulture u Crnoj Gori. Mjereno prema gustoći nepokretnih, kategoriranih spomenika u Boki, ta gustoća dostiže 1 spomenik na 11 km² površine, što je oko četiri puta više nego u ostalim dijelovima Republike Crne Gore. Poznato je da područje Kotora učestvuje sa 40 % nepokretnih i oko 60 % pokretnih spomeni-

ka u spomeničkom fondu Crne Gore i da je ovaj fond upisan u listu svjetske kulturne baštine UNESCO, a Kotor među trideset gradova u opasnosti.

Ne poklanja se dovoljna briga zaštiti toga nasljeđa. Jedan broj spomenika izložen je propadanju zbog nedostatka sredstava za njihovu sanaciju, revitalizaciju, jednom riječju zaštitu. Neki spomenici izlo-

ženi su devastaciji a drugi degradaciji, zbog preinaka na njima ili neodgovarajuće izgradnje u njihovom okruženju.“

Da li se značajno kasni u otklanjanju posljedica potresa na nepokretnim i pokretnim spomenicima a, ako se poslovi ne obavljaju prema očekivanju, koji su razlozi?

„Od potresa su prošle dvadesetčetiri godine. Ge-

neracije koje završavaju studije, dakle, one u najboljim godinama, ne sjećaju se toga događaja, te katastrofe. Posljedice se otklanjaju, uglavnom, privatnom inicijativom, privatnim kapitalom. Na taj način se sanira palata Tripković u Dobroti, Biskupija (palata Zmajević) u Perastu i mnoge zgrade manje spomeničke vrijednosti. Vrijeme obnove državnim sredstvima je iza nas, bar za dogledno vrijeme. Ostalo je još dosta toga da se sanira, revitalizira. Perast, npr. gotovo nije ni „taknut“. Slično je sa Gabelom u Risnu, Citadelom u Herceg-Novom, pojedinačnim zgradama u Prčanju, Dobroti i drugim mjestima.

To je ono što svakodnevno gledamo, sa čime se suočavamo. Međutim, veliki dio pokretnog spomeničkog fonda je van nužne intervencije, posebno onaj koji se odnosi na arhivsku građu, bibliotečki fond, tekstil, drvo i metal. Dakle, značajno se kasni što je posljedica neblagovremene intervencije na ovom fondu, dosta lutanja i pored toga što postoji Konceptija obnove, „zloupotrebe“ dijela sredstava za tu namjenu i, konačno, prestanka pritanja sredstava po osnovu njihove revalorizacije, iz Fonda solidarnosti za otklanjanje posljedica potresa, zbog raspada bivše SFRJ.

Šetnje starim gradskim ambijentom privlače su za turiste

Da li nadležni republički organi, posebno Republički zavod za zaštitu spomenika kulture i Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, obavljaju svoje poslove na kvalitetan način?

Ne bih mogao da dam negativnu ocjenu za rad Republičkog i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture. Ne, bar kada se radi o njihovoj stručnosti i namjerama. U njima rade sposobni stručnjaci koji su se dokazali.

Zašto je propala ideja da se Fakultet za hotelijerstvo i turizam preseli u Perast iako nema odgovarajući prostor u Kotoru, gledano s aspekta oživljavanja „mrtvog grada“?

Ja se ne mirim s time da je propala ideja o revitalizaciji palate Smekja i hale Industrije modne konfekcije „Jadran“ u Perastu, kao objekata koji bi se revitalizirali za potrebe Fakulteta za turizam i hotelijerstvo, odnosno eduka-

Kotora, Perasta i Herceg-Novog, i da li se poštuju odgovarajući detaljni urbanistički planovi i zakonski propisi?

Sa formalne strane radi se sve, sa egzekutivne skoro ništa. Institut legalizacije divlje ili neplanske gradnje praktično obesmišljava plansku regulativu.

Da li se spomenici kulture valoriziraju na pravi način i da li se kvalitetno predstavljaju domaćim i inozemnim turistima?

Kako izvršiti revitalizaciju gradskih bedema kada je prenamjenom Kneževa palače uskraćen kontinuitet hodne linije?

Dva primjera uspješne turističke valorizacije su Gospa od Škrpjela i palata Grgurina u kojoj je smješten Pomorski muzej u Kotoru. Sredstvima prihoda od ulaznica uspješno je sanirana crkva Gospa od Škrpjela i izvršena restauracija Kokoljinih slika i zavjetnih pločica, dok Po-

Pogled na otoke pred Perastom

ono što bih mogao da primijetim jeste da ove institucije nemaju „zadnju riječ“. Ali, to nije samo njihov problem.

Da li lokalni organi vlasti u Boki kotorskoj štite spomenike kulture koji su, neosporno, veliko bogatstvo ovog područja?

Organi lokalne samouprave nijesu organizirani na pravi način da bi se ozbiljnije bavili zaštitom nepokretnog spomeničkog naslijeđa. Tamo gdje postoje odgovarajuće službe, kao npr. u lokalnoj upravi u Kotoru, njihove intervencije se svode na nivo komunalne inspekcije, a za takvu inspekciju spomenik kulture je kao i svaki drugi objekat.

tivno-kongresnog centra. Nadam se da se radi o odlaganju, a ne napuštanju tog koncepta. Takva ideja postoji u radnoj verziji Urbanističkog projekta kao i u pilot projektu Master plana razvoja turizma u Crnoj Gori.

Prema prvoj procjeni, ovaj projekt bi koštao između 5 i 6 milijuna eura. Tim sredstvima, bar za sada, ne raspolaže Univerzitet Crne Gore kao eventualni investitor. S druge strane, odlaganje revitalizacije ovog i još nekih objekata u Perastu može bitno utjecati na njegovu ukupnu namjenu i da taj grad postane vikend naselje.

Što se čini na spriječavanju devastacije starih urbanih cjelina, posebno

Malo je spomenika valorizirano na pravi način, osim crkava u kultu, profanih zgrada koje se koriste za stanovanje, zgrada u kojima se nalaze muzeji, arhivi i sl. Ja imam običaj da kažem: „Kada bi se naši spomenici valorizirali na pravi način, bili bismo jedna od najbogatijih država u svijetu“. Neki od spomenika, kao npr. Kneževa palača u Kotoru, bili su sanirani za drugu namjenu, a onda je izvršena prenamjena, što je pak iziskivalo naknadne radove koji ni do danas nisu završeni. Ja i danas mislim da je riječ o prvobitno dobroj namjeni, za muzejsko-galerijski kompleks, gdje se mogu izložiti crkveni tekstil, relikvijari, ikone.

morski muzej uspješno razvija izdavačku djelatnost i druge izvanredovne aktivnosti zahvaljujući prihodima od ulaznica.

Dobar primjer valorizacije su i ljetnje pozornice u Herceg Novom na Kanli kuli i Forte mare kao i dvorac Buća u Tivtu.

Kako je, po vašem mišljenju, organizirana vodička služba i da li se u ovoj oblasti postupa u suglasnosti s propisima? Treba li mijenjati sadašnju zakonsku regulativu?

Vodička služba nastoji da se organizira, ali još ne funkcioniše kao organizirani subjekt. Vodiči se angažiraju po potrebi, pozivu ili kao radnici na radnom mjestu u nekoj od

turističkih agencija. Međutim, veliki broj posjetilaca još uvijek je lišen vođenja od strane adekvatnog vodiča. To se posebice odnosi na dačke ekskurzije. Tako učenici, umjesto informacija, u većem broju slučajeva dobijaju dezinformacije.

Zakonski bi se moralo regulirati ko može obavljati vodičku službu. Ko se može tretirati kao pratilac turističke ture, a ko kao vodič. Morali bi se obvezati organizatori turističkih tura po Crnoj Gori na angažiranju lokalnih vodiča.“

Da li bi trebalo tražiti određeni dio novca od turističkih agencija koje, i na račun spomeničkog blaga, ubiru značajna sredstva, kako bi se osigurao bar dio iznosa potrebnog za održavanje spomeničkog blaga?

Svakako. U cijenu izleta je ukalkulirana, ili bi trebala da bude, cijena ulaznica za posjet kulturno-povijesnim spomenicima, odnosno institucijama za prezentaciju kulturnog naslijeđa. Taj dio, koji ulazi u cijenu izleta, morao bi biti prihod destinacije u kojoj se izlet realizira. Taj sustav, mislim na naplatu, dobro je funkcionirao početkom osamdesetih. Njegovim efektima bili su svi zadovoljni: Srpska pravoslavna crkva, Biskupski ordinarijat, Zavod za zaštitu spomenika kulture, Turistički savez Kotora. On odavno ne funkcionira, a nije uspostavljen bolji, ako ovaj već nije vrijedio. Ipak, uvjeren sam da je vrijedio jer je potvrđen u praksi. Znači, treba ga reafirmirati. O tome treba postići blagovremeni dogovor sa svim zainteresiranim subjektima.

S obzirom da naše čitatelje posebno interesira kako se održavaju sakralni spomenici kulture

koje su koristili, ili još koriste, rimokatolici sa ovih prostora, zanima nas da li se crkvama poklanja odgovarajuća pažnja?

Jedan broj crkava koje koriste vjernici rimokatoličke vjeroispovijesti, kojoj pripada najveći broj Hrvata u Boki je potpuno saniran (Katedrala, Sveti Matej u Dobroti, Sveta Marija Koledata u Kotoru, Gospa od snijega u Škaljarima, Blaženi Gracija na Mulu), dok su drugi djelomično popravljani (Sveti Eustahije u Dobroti, Sveti Petar u Dobroti, Bogorodični hram na Prčanju). Do danas nije sanirano više crkava koje su veoma vrijedne (Sveti Antun u Perastu, Sveti Ivan Krstitelj u Perastu, Sveti Dujam u Škaljarima, Župna crkva – stara na Prčanju, Sveti Nikola na Prčanju, itd.). U sve tri kategorije naveo sam samo neke od sakralnih objekata jer nisam ni imao ambicija da budem potpuno precizan. Primjere sam naveo samo da bih ilustrirao stanje.

Participacija države u troškovima njihove sanacije nije izostala, ali je ona bila nedovoljna s obzirom na velike troškove koji su bili posljedica stupnja oštećenja, katego-

rije spomenika, njegove veličine, konzervatorskih uvjeta itd. Zato je preko Biskupskog ordinarijata i pojedinačnog angažmana župnika obezbijeden značajan iznos sredstava putem donacija, pomoći i sličnih akcija. Bez toga je bilo nezamislivo sanirati Katedralu, crkvu Svetog Eustahija i neke druge.

Mnogi naši sakralni spomenici nisu obnovljeni poslije potresa. Da li to znači da su oni izgubljeni za sva vremena? Može li se očekivati eventualna inozemna pomoć?

U potresu 1979. godine uništeno je 69 nepokretnih spomenika kulture, od čega je jedan broj sakralnih objekata obje vjeroispovijesti. Neki od njih, vjerojatno, nikada neće biti obnovljeni. Druge očekuje sanacija i revitalizacija po osnovu donacija, ukoliko bude obezbijedena valjana dokumentacija koja će privući pažnju eventualnih donatora.

Što bi sve trebalo uraditi da se bolje prezentira spomeničko blago koje pripada rimokatoličkoj vjeroispovijesti u Boki kotorskoj, posebno otoci pred Perastom, Perast, Kotor, Prčanj, ali i mnogi drugi?

Potrebno je, prije svega, da Crna Gora osmisli svoju kulturnu ponudu, da je promovira i prezentira na turističkom tržištu i da je marketinški prati.

Na turističkom tržištu Crna Gora je bila malo poznata kao destinacija sa kulturnom ponudom. To se nije uklapalo u koncept masovnog turizma, jer kulturni proizvod nema veliki segment potrošača među učesnicima masovnog turizma.

Što mislite o mogućnosti da i hrvatske turističke agencije, pored „montenegro tura“, uvedu izlete kroz Boku kotorsku i da se organiziraju plovidbe Bokokotorskim zaljevom sa posjetom Gospi od Škrpjela, Perastu, Kotoru, Prčanju i otoku Sveti Marko?

Imam pozitivan stav prema vašem prijedlogu. Naime, siguran sam, da se brod kao sredstvo prijevoza, veoma malo koristi u Boki, pa i u izletničke svrhe. Mislim da bi trebalo razmišljati o potrebi za većim korišćenjem broda, ne samo za izletničke ture, već i za mjesni saobraćaj u ljetnjem periodu kada se javlja problem zagušenja auto saobraćaja, a svakako, i problem parkiranja.

Tomislav Grgurević

Objekat zdravstvenog turizma u Igalo

Održana višednevna kulturna manifestacija „Dani Istre u Boki“

ZAJEDNIŠTVO I SKLAD BOKE I ISTRE

Pod pokroviteljstvom Istarske županije i grada Pule sredinom svibnja u Tivtu, Kotoru i Budvi održana je četvorodnevna manifestacija „Dani Istre u Boki“. Organizatori manifestacije su bili Hrvatska bratovština županije istarske „Bokeljska mornarica 809“, opština Tivat i Centar za kulturu Tivat.

Crnogorska javnost bila je u prilici da pogleda više kazališnih, glazbenih, likovnih i književnih programa koji su reprezentirali aktuelnu kulturnu scenu Istarske županije čiji su političko-gospodarstveni predstavnici, predvođeni dožupanom **Marinom Brkarićem**, gradonačelnikom Pule **Lucianom Delbiancom** i predsjednikom županijske Gospodarske komore **Šimom Vidulinom**, također bili nazočni u Boki gdje su sa svojim domaćinima razgovarali o intenziviranju međusobne suradnje na svim poljima.

„Dane Istre u Boki“ inaugurirala je reprezentativna umjetnička večer u atriju srednjovjekovnog ljetnikovca „Buća-Luković“ u Tivtu gdje je ravnatelj Narodnog muzeja Crne Gore sa Cetinja **Petar Čuković** otvorio likovnu izložbu „Mediterranom“ na kojoj su predstavljene skulpture i grafike dva poznata hrvatska umjetnika **Josipa Diminića** i **Vaska Lipovca** koji je i u Crnoj Gori, a poglavito u Boki proteklih godina ostavio svoje umjetničke tragove.

Otvaranju manifestacije „Dani Istre u Boki“ u prepunom atrijumu ljetnikovca „Buća-Luković“ u Tivtu, pored ostalih, bili su nazočni generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Petar Poljanić**, delegacija Istarske županije i grada Pule te gradonačelnik Tivta **Zoran Radović** sa suradnicima. Prisutnima se obratila direktorica Centra za kulturu Tivat, **Milena Radojević** istakavši da je teško povjerovati da se danas, poslije teške protekle decenije na eks YU prostoru i nakon šest godina od ka-

da je tivatski Centar „počeo da sakuplja mrvice i krhotine slučajno opstale iz jednog nemirnog i nekulturnog vremena“, došlo u poziciju da se ugosti stočlani kulturni ansambl iz susjedne Hrvatske te da razmjena kulturnih programa nastavi da živi kao jedan od oblika međudržavne suradnje Crne Gore i Hrvatske.

kulturnih programa ogleдалo skladnog i mirnog dobrosusjedstva, privredne saradnje i svega onoga što život čini ugodnijim i bogatijim. Zato smo ovdje svi zajedno, jer vjerujemo u ljude dobre volje, jer vjerujemo da slikarsko platno opredjeljuje ljudsku dušu, da pozorišna predstava, ma gdje ona nastala, nosi istu poruku o

tako radio i tako će raditi i dalje.“ – poručila je Radojević.

U ime istarske županije Tivćane je pozdravio dožupan Marin Brkarić koji je naglasio da će sa „Danima Istre u Boki“ kao i prošlogodišnjoj sličnom manifestacijom Bokelja u Istri, dvije regije „prezentirati na pravi način ono što želimo reći, a to je zajedništvo, jedan izuzetan sklad koji prožima ovo područje Mediterana.“

„Želimo da ovim manifestacijama stvorimo mostove suradnje između Crne Gore i Istre, u kulturi, privredi i svemu onome što će nas i ubuduće zbližavati, povezivati i međusobno obogaćivati.“ – podvukao je dožupan Brkarić, dok je gradonačelnik Pule Luciano Delbianco ukazao na sličnosti podneblja Boke i grada tradicije duge skoro tri tisuće godina na čijem je on danas čelu.

„Pula je grad u kojem su mnogi narodi ostavili duboke tragove, ona je grad multikulturalnosti, multietničnosti i grad u kome i dalje, unatoč svemu, žive u slozi većina i manjina.“ – istakao je gradonačelnik Delbianco pozivajući tivatske i bokeljske kulturne djelatnike da prisustvuju ovogodišnjem jubilaranom, 50. Pulskom filmskom festivalu u drevnoj rimskoj areni. Podsjećajući na višestoljetne kulturne i gospodarske veze Istre i Boke, gradonačelnik Tivta Zoran Radović je istakao da je 1920. godine veliki broj Istrana našao utočište na ovim prostorima, poglavito u Tivtu, gdje su bili osobito cijenjeni majstori u pomorskom Arsenalu.

„Zapošljenjem u Remontnom zavodu, oni su našli

Istrani u narodnoj nošnji na ulicama Tivta

„Naši gosti iz Istre ovdje su sa nama po mom mišljenju, zahvaljujući prije svega „Bokeljskom D-molu“, „Betuli“, „Innominatu“, mnogobrojnim izložbama, pa i onoj „Boje od Boke“ koju smo lani organizirali u Puli, zahvaljujući Udruženju Bokelja iz Pule, a posebno njegovom predsjedniku gospodinu Frediju Tripoviću i, naravno, Centru za kulturu Tivat. Bolna i tragična vremena iza nas uče nas da kvalitetnijeg života nema, niti ga može biti bez dobrih i korektnih komšijskih odnosa. Tu smo, dakle, gdje smo, jedni pored drugih, a mi iz kulture želimo svima pokazati i dokazati da je kultura prethodnica i putokaz obnavljanja pokidanih veza, da smo mi ti graditelji srušenih mostova među ljudima, da je razmjena

dobru i zlu u nama i oko nas. Vjerujemo da su muzika i pjesma radost i uživanje, a ne obrnuto. Nadam se da smo svi mi organizatori „Dana Istre u Boki“, svi naši glumci, pjevači, književnici i slikari, doprinijeli željenom cilju i cilj nam je, svima, civilizovani život kod kuće i u okruženju. Cilj nam je Evropa i svijet, pa ako smo makar i pola skalina svi zajedno bliži tom cilju, onda smo zadovoljni i uvjereni u opravdanost kulturne misije koju vršimo.“ – istakla, je, obraćajući se brojnoj publici i gostima iz Istre Milena Radojević.

„Nikada nećemo biti dio tog svijeta kojem težimo, dio Pariza, Londona, Rima, niti stići do njih pre-skačući Pulu, Sarajevo ili Ljubljano... Centar za kulturu Tivat je uvijek imao takvu koncepciju, uvijek je

svoj dom u Tivtu gdje su bili izuzetno cijenjeni brodograditelji i ljudi od ugleda. O tome najbolje svjedoči naziv jedne od ulica u Tivtu koja se zove Istarska, kao i groblje istarskih domoljuba u Donjoj Lastvi. Sve to nas je nekada povezivalo, a onda je naišao jedan ružan period u kojem su te veze pokidane. Ipak, boravkom Centra za kulturu Tivat u Puli, prošle godine, u Istri je predstavljena kulturna baština Boke, uspostavljene su veze i evo, ove godine, ovdje u Tivtu, imamo mogućnost biti domaćini uzvratne posjete kulturnih stvaralaca te regije.“ – istakao je gradonačelnik Radović.

Nakon izložbe djela Josipa Diminića i Vaska Lipovca, publika u Tivtu u naredna tri dana ove kulturne manifestacije, bila je u prilici da pogleda i dvije kazališne predstave u izvođenju ansambla Istarskog narodnog kazališta – komedije „Grubijani“ koju je po tekstu Karla Goldonija režirao Joško Juvančić, te komediju „Štorija ud Otavija i Nikoleta“ u režiji Roberta Raponje po tekstu nepoznatog autora koji je priredio Vedran Životić. Publika je toplo pozdravila glumce i sa oduševljenjem i dugim aplauzima prihvatila obje predstave, iako je primjerice „Štorija ud Otavija i Nikoleta“ napisana tradicionalnim starim istarskim dijalektom. Tivćani su pored ovih kulturnih priredbi u sklopu „Dana Istre u Boki“ bili nazočni i koncertima kulturno umjetničkog društva „Uljanik“ iz Pule te zbora „Franjo Glavinić“ sa solistima iz Rovinja, dok su književno-glazbenu večer u galeriji ljetnjikovca „Buča-Luković“ priredili istarski stvaraoci **Danijel Načinović** i **Bruno Krajar**. Njihovu umjetničku večer te nastupe KUD-a „Uljanik“ i rovinjskog zbora, vidjela je i publika u Kotoru, odnosno Budvi.

Cetvorodnevno gostovanje kulturnih poslenika iz

Istre u Boki kotorskoj pratili su brojni crnogorski, ali i mediji u Hrvatskoj. Uz poruke prijateljstva i suradnje, Istrani su sa sobom donijeli i dah

jedne moderne europske multinacionalne i multikulturalne regije koji se izuzetno dobro slaže sa bokeljskim načinom života i sustavom vrijednosti,

te je sasvim za očekivati da će se kulturni, politički i gospodarski kontakti ove dvije regije plodonosno nastaviti i ubuduće.

Siniša Luković

U Kotoru susret privrednika Istre i Boke

DOGOVORENI PRVI POSLOVI

U predstavništvu Hrvatske gospodarske komore u Kotoru u utorak, 13. svibnja u sklopu manifestacije „Dani Istre u Boki“, održan je sastanak gospodarsko-političkih delegacija regije Istra i Boke Kotsorske. Sa hrvatske strane sastanku su bili nazočni dožupan Istarske županije **Marin Brkarić**, predsjednik Gospodarske komore Istarske županije **Šime Vidulin** i njegova kolegica **Lahorka Ropac**, gradonačelnik Pule **Luciano Delbianco** i predstavnik brodogradilišta „Uljanik“ iz Pule **Silvan Kranjo** dok su sa crnogorske strane, osim gradonačelnika Tivta **Zorana Radovića**, sa Istranima razgovarali direktor HTP „Mimoza“ Tivat **Branko Vukmanović**, izvršni i komercijalni direktori kotorskog trgovačkog preduzeća „Lanca“ i „Delfa komerc“ **Boris Lanceroti** i **Vedran Milošević**. U razgovorima je učestvovao i generalni konzul Hrvatske u Crnoj Gori Petar Poljanić sa suradnicima.

Šef predstavništva HGK u Crnoj Gori **Damir Pinjatić** tom je prilikom istaknuo da je ovaj susret inicijalna kapisla za obnovu starih i uspostavu novih privrednih veza između Istre i Boke, odnosno Hrvatske i Crne Gore za što postoji zainteresiranost i spremnost obje strane. Pinjatić je istovremeno izrazio žaljenje što sastanku nisu mogli biti nazočni predstavnici Jadranskog brodogradilišta Bijela jer je puljski „Uljanik“ veoma zainteresiran da sa Bijeljanim obнови dobru poslovnu suradnju kao što je bila prije rata u bivšoj SFRJ.

„Ovakvim kontaktima stvara se klima koja nas, privrednike, oslobađa potrebe da razmišljamo o bilo čemu drugom osim poslu i to je za nas najvažnije. Vjerujem da ćemo i ubuduće bez ikakvih bojazni ili zadnjih misli računati na vaše kapaciteta u Bijeloj i da ćemo ih koristiti ukoliko nađemo zajednički jezik sa rukovodstvom Jadranskog brodogradilišta.“ – izjavio je predstavnik „Uljanika“ Silvan Kranju precizirajući da su Puljani zainteresirani da novoizgrađene brodove iz „Uljanika“, pred isporuku naručiocu, šalju na dokovanje u Bijelu. On je dodao da je Bijela prije desetak godina već radila te poslove za „Uljanik“ na brodovima otprilike iste veličine i kompleksnosti kao što su to tankeri od 47 tisuća tona nosivosti koje puljansko brodogradilište trenutno izrađuje u seriji. Kranjo je naveo i da se „Uljanik“ sve više okreće nabavci komponenata iz okruženja za ugradnju u svoje brodove, te da u tome šansu mogu naći i crnogorski proizvođači iz metalsko-mašinskog kompleksa.

„Tržite će odrediti ko će svoje proizvode plasirati u naše brodove. Nismo opterećeni kompleksima odakle roba vodi podrijetlo, na svjetskoj smo tržišnoj utakmici, pritiska nas konkurencija sa Dalekog Istoka i zaista se ne možemo šaliti sa preferiranjem ovog ili onog proizvođača komponenti ukoliko njihova ponuda zadovoljava naše kriterije.“ – podvukao je on.

Predsjednik Privredne komore Istre Šime Vidulin podsjetio je na duboke i veoma stare korijene kulturnih ekonomskih i kulturnih veza Istre i Boke dodajući da obostrano postoje velike mogućnosti, ali i interes za obnovu i intenziviranje gospodarske suradnje. Vidulin je naveo da u Hrvatskoj nema bojkota prema proizvodima iz Srbije i Crne Gore te da uz suradnju u brodogradnji, Crna Gora i Istra mogu međusobno razmjenjivati kvalitetne poljoprivredne proizvode i kamen kao građevinski materijal karakterističan za oba podneblja.

„Ono što je, nažalost, bilo negativno i strašno u proteklih deset godina, bilo je i ne ponovilo se. Mi smo osuđeni na susjedstvo i što prije to susjedstvo sebi uljepšamo, bolje će biti i jednima i drugima. Smatramo da svi i u Hrvatskoj i u Crnoj Gori trebaju raditi ono što je njihova djelatnost; neka političari rade svoj posao, diplomati također, a mi iz privrede moramo raditi svoj.“ – istakao je Vidulin, dodajući da privrednici moraju više kontaktirati pa će time biti i sve više poslova.

„Vizni režim između Hrvatske i SCG je veliki problem i velika smetnja u boljoj gospodarskoj suradnji. Prema najavama predsjednika Stipe Mesića, Hrvatska radi na tome da se vize što prije ukinu.“ – dodao je predsjednik Privredne komore Istre Šime Vidulin.

Političko-gospodarsku delegaciju iz Istre u odvojene posjete primili su i gradonačelnici Kotora i Tivta **Nikola Samardžić** i **Zoran Radović**.

Siniša Luković

U Tivtu osnovana prva politička stranka Hrvata u Crnoj Gori

JASNO DEFINIRANA POLITIČKA OPREDJELJENJA

Unazočnosti predstavnika hrvatskog veleposlanstva u Beogradu i konzulata u Kotoru, ministra za zaštitu prava pripadnika nacionalnih i etničkih grupa u Crnoj Gori Gzima Hajdinage, tivatskog gradonačelnika Zorana Radovića, predstavnika Kotorske biskupije, crnogorskog nevladinog sektora i ovdašnjih političkih partija, u prepunoj velikoj dvorani Centra za kulturu u Tivtu u subotu, 24. svibnja održan je Osnivački sabor Hrvatske građanske inicijative. To je inače, prva politička partija sa hrvatskim nacionalnim predznakom koja se u Crnoj Gori pojavljuje nakon pauze od 65 godina.

Od 76 osnivača, skupu koji je otvorio najstariji među njima, **Andrija Krsstović** iz Tivta, nazočilo je njih 75 koji su jednoglasno usvojili akt o osnivanju, Statut i Program nove stranke. HGI će se, kao je navedeno u tim dokumentima, zalagati za unapređivanje prava i položaja pripadnika hrvatskog, ali i ostalih manjinskih naroda u Crnoj Gori, međusobno razumijevanje i toleranciju i suradnju na dobrobit svih građana Crne Gore te njeno ustanovljavanje kao suverene i međunarodno priznate države. Sabor je za prvog predsjednika HGI izabrao dr **Dalibora Burića** iz Tivta. Burić je rođen 1960. godine u Kotoru, Medicinski fakultet je završio u Banja Luci a specijalizaciju iz radiologije u Beogradu. Oženjen je i otac je dvoje djece, a stalno je zaposlen u Domu zdravlja Tivat. Burić je

istovremeno i predsjednik kluba odbornika HGGI u SO Tivat.

Podsjetiviši da je ta stranka „politički led probila“ nastupom 20. listopada prošle godine na lokalnim izborima u Tivtu, gdje je kao grupa građana dobila 1015 glasova i osvojila 4 odbornička mandata u Skupštini općine, Burić je naveo da će HGI imati razumijevanja i političke mudrosti da prevazilazi probleme u Tivtu gdje koaliciono sa DPS, SDP i Demokratikim pokretom za samostalnu Crnu Goru vrši lokalnu vlast.

bude poput one lijepe, visoke smreke koja se ponosno uzdiže ka nebu. Nastojaćemo da budemo takvi da naši simpatizeri mogu reći da se trudimo da naša činjenica bude kristalno jasna, poput onih divnih potoka koje rađaju neukaljani gorski snjegovi – da se naša velikodušnost nikada ne iscrpi i da naša politička volja bude čvrsta kao granit“ – kazao je dr. Dalibor Burić.

Za dopredsjednika prve hrvatske političke stranke imenovana je **Marija Vučinović**, dok će još jedno dopredsjedničko mjesto biti popunjeno naknadno,

kratska, stabilna i multinacionalna, te da kao takva garantira prava manjina, kako bi našoj djeci obezbijedila jednaku startnu osnovu kod školovanja i kasnijeg zapošljavanja. Jedan od naših ciljeva je i očuvanje svijesti o nacionalnoj pripadnosti jer dio hrvatskog naroda koji živi na ovom području je autohton narod. Zalagaćemo se za sigurnost javnog, vjerskog i kulturnog organiziranja i zastupanja. Želimo afirmaciju jezika, kulture i pisama i zaštitu svoje autentičnosti. Kao predstavnik naroda, HGI želi zastupljenost u onim institucijama sustava u kojima kao narod može dobiti priliku da svoja prava traži i ostvaruje u skladu sa svim međunarodnim standardima iz te oblasti. HGI smatra da je kulturna baština hrvatskog naroda na teritoriju Crne Gore od neprocjenljive vrijednosti, kako za njegov identitet, tako i za ukupni kulturni sadržaj Crne Gore. Zalagaćemo se da kulturnu politiku u Crnoj Gori učinimo što neovisnijom od političkih institucija, te da odlučivanje o kulturi vratimo onima koji kulturu i stvaraju. Bitni činilac je i povezivanje sa matičnim narodom i državom Hrvatskom na gospodarskoj i kulturnoj razini. HGI teži ostvarivanju razvoja prosvjete, kulture, društvenog, gospodarskog i javnog života Hrvata u Crnoj Gori zajedno sa drugim narodima – želimo ostvarivanje zajedničkih interesa u skladu sa Ustavom, zakonima, te Poveljom o ljudskim i manjin-

Učesnici Osnivačkog sabora HGI

„Istovremeno ćemo biti i politički prepoznatljiviji i neće nam biti važni politički predznaci stranaka, već ono za što se zalažu. Spremni na suradnju sa svima kojima je na srcu dobrobit svih građana Tivta i Crne Gore uopšte“ – istakao je lider HGI.

„Nismo ni bolji, nismo ni gori od drugih, ali smo drukčiji. To drukčije ćemo znati pokazati da bi naši simpatizeri ili članovi znali reći – jeste, nisu idealni, nisu sjajni, ali mi vidimo da se trude da njihova savjest, ako ništa drugo,

nakon što o njemu odluče predstavnici Hrvata iz Kotora.

Marija Vučinović je zastupnica i goste Sabora upoznala sa historijatom ideje o osnutku HGI te njenim temeljnim programskim opredjeljenjima. Ističući da prema popisu iz 1991. u Tivtu živi 23 % Hrvata, Vučinovićeva je kazala da to nije zanemarljiv broj ljudi.

„Cijeneci svoje, i drugi će nas više cijeniti. HGI djeluje u svojoj državi Crnoj Gori – želimo da naša država bude demo-

skim pravima i građanskim slobodama – istakla je dopredsjednica HGI Marija Vučinović.

Delegati Osnivačkog sabora HGI odlučili su da u Središnji odbor partije, pored Vučinovićeve, uđu i **Tihomir Nikolić, Zvonimir Deković, Branko Pean, Andjelka Sindik, Miroslav Franović, Anđelko Đuravnović, Josip-Braco Nikolić, Karolina Vučinović i Anton Petković.** U statutarnu komisiju izabrani su **Gajo Kovačević, Pavle Pasković, Mladen Šantić, Marinko Drmić i Zvonimir Petković,** dok Nadzorni odbor čine **Ranka Petrović, Anto Perčin, Josip Počanić, Edi Sindik i Vesna Bjelica.** Članovi Stegovnog suda stranke su **Marko Tomićić, Edi Garbin i Branko Lasić,** a imenovan je i Savjet stranke u kome su, pored aktivista HGI zastupljeni i vanstranački stručnjaci iz raznih oblasti.

Do konsultiranja općinskih odbora HGI, u Savjet stranke imenovani su **Božo Nikolić, Mato Krstović, Boris Pean, Mirjana Nikolić i Igor Stjepčević,** a predsjednik Burić je naglasio da će se sastav Središnjeg odbora i Savjeta HGI naknadno proširiti i novim imenima, kako stranka bude formirala svoje odbore i u drugim crnogorskim gradovima.

Stranka HGI registrovaće se na republičkom nivou, a centralu ima u Tivtu. U narednom periodu biće organizirani i općinski odbori te partije, prvo u Tivtu i Kotoru, a onda i u drugim crnogorskim gradovima u kojima žive Hrvati.

Prisutne na osnivačkom saboru HGI pozdravila je savjetnik u veleposlanstvu Republike Hrvatske **Ivana Sutlić Perić,** a ministar za zaštitu nacionalnih manjina **Gzim Hajdinaga**

učesnicima ovog skupa prenio je osobno uvjerenje da će stranka HGI doprinijeti unapređenju prava pripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori. Lider Demokratske unije Albanaca Crne Gore **Ferhat Dinoša** tim je povodom naglasio da već vidi i hrvatske zastupnike u crnogorskom parlamentu.

„Svaka demokratska vlast u Crnoj Gori koja u nama bude vidjela partnere, bude vidjela autentične predstavnike svojih naroda na ovom tlu, u nama će imati i dobrog saradnika jer mi želimo dobro Crnoj Gori.“ – podvukao je Dinoša.

Dr. Dalibor Burić zahvaljuje se na izboru za Predsjednika HGI

Gradonačelnik Tivta i predsjednik lokalne DPS **Zoran Radović** je, obraćajući se saboru HGI, istaknuo da je siguran da će ta stranka doprinijeti daljem razvoju Tivta i Crne Gore i pokrenuti brojne inicijative u vezi međunarodne suradnje sa susjednom Hrvatskom.

„Siguran sam da ćemo svi zajedno za HGI raditi na njegovanju mira i međusobne tolerancije jer je to uslov našeg zajedničkog suživota na ovim prostorima“ – kazao je, pored ostaloga, gradonačelnik Radović.

Predsjednik društva crnogorsko-hrvatskog prijateljstva „Ivan Mažuranić“ sa Cetinja, prof. dr. **Vojislav Nikčević,** naglasio je da političko organiziranje Hrvata u Crnoj Gori ide u prilog njenom razvoju kao građanske države.

„Vi Hrvati u Crnoj Gori ne treba da imate ništa manje ni više prava nego što imaju Crnogorci u Hrvatskoj, a oni tamo imaju sva prava“ – istakao je, obraćajući se saboru HGI dr. Vojislav Nikčević.

Sabor su pozdravili i predstavnici Demokratskog saveza Albanaca u Crnoj Gori, Narodne stranke Crne Gore, Socijal-demokratske partije i drevne Bokeljske mornarice.

„Hrvatsko kulturno društvo ‘Napredak’ i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore svojim radom i djelovanjem stvorili su

se oformiti kada Skupština Crne Gore usvoji zakon o pravima manjinskih naroda. To će predstavljati povijesni čin jer će prvi puta Hrvat učiti ravnopravno kao član parlamenta države Crne Gore u taj visoki dom“ – istaknuo je u pozdravnom govoru prigodom osnutka HGI, predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore **Tripo Schubert.**

„Moje srce je danas posebno radosno pošto je trebalo proći više od šezdeset godina da se rodi današnji dan, da Hrvati konačno stanu iza svog jedinstvenog političkog projekta, da zajedno sa svima ostalima prave bolju, jedinstveniju, bogatiju i pošteniju Boku i Crnu Goru. Zadovoljstvo mi je da Hrvati u Boki i Crnoj Gori više neće biti usputni ciljevi drugih političkih programa i drugih partija. Došao je dan da oni konačno imaju i svoj politički program i svoju stranku. Budite uspravni, dosljedni i dostojanstveni kao što su bili i vaš djedovi“ – poručio je osnivačima HGI predstavnik Inicijativnog odbora za političko organiziranje Hrvata Kotora **Boško Grgurević,** dok je u ime Kotorke biskupije, tivatski župnik don Milidrag Janjić svima nazočnima poželio „sve najbolje, napredak, rast, sazrijevanje na ovim prostorima, kako za hrvatski narod, tako i za sve druge“.

Pozdravne brzojave Osnivačkom saboru HGI u Tivtu uputili su predsjednik državnog Sabora Republike Hrvatske dr. **Zlatko Tomčić, Andrija Kopilanović** u ime foruma hrvatskih organizacija u Vojvodini, **Slaviša Guberinić** ispred Centra za balkanske integracije, te predsjednik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti dr. **Momir Đurović.**

Siniša Luković

Razgovor sa Petrom Čerinom, direktorom barskog INO pogona poduzeća
„Pomgrad Inženjering“ d.o.o. iz Splita

DOBAR POSAO U LUCI BAR

Novi vlasnici poduzeća „Pomgrad inženjering“ d.o.o. – Split ulažu maksimalne napore kako bi, nakon reorganiziranja firme, očuvali sadašnja i dobili nova tržišta. • U luci Bar od ožujka 2000. godine realizirano oko 14 milijuna eura, a poslovi će se nastaviti i u narednom periodu. • Postoje dobri izgledi da Splićani dobiju nove poslove na Crnogorskom primorju, gdje su prisutni, sa prekidima, od 1958. godine. • Poslovni odnosi sa Lukom Bar i ostalim subjektima su korektni i odvijaju se u atmosferi međusobnog uvažavanja u skladu sa pravilima ponašanja dobrih poslovnih partnera.

Saznanje da Splićani ponovo izvode radove u Luci Bar, gdje su u povijesti postojanja ove luke vrlo često boravili, bio je povod da razgovaramo s **Petrom Čerinom**, direktorom INO pogona u Baru, o dosadašnjim poslovima, sadašnjem trenutku i narednim zadacima. Željeli smo da naše čitatelje, i uopće crnogorsku javnost, upoznamo detaljnije o tim poslovima. Diplomirani inženjer Petar Čerina spremno se odazvao našoj molbi da odgovori na nekoliko pitanja.

Gospodine Čerina, molimo Vas da upoznate naše čitatelje sa osobnom kartom vaše firme, što je nekada bila i što je danas?

Nekada je u Splitu djelovala firma „Pomgrad gradnja“ d.o.o. – Split koja je bila u poslovnoj krizi, nakon čega su je preuzeli novi vlasnici „Mont montaža hidroinženjering“ – Split. Oni su odlučili, prije kratkog vremena, da vrate staro, poznato ime, sa kojim smo stekli mnoga priznanja i pohvale stečene kroz 56 godina uspješnog rada na domaćim i inozemnim tržištima. Trenutno je u firmi zaposleno 200 djelatnika, znatno manje nego ranije. Namjera je novih vlasnika da firmu ojačaju kadrovski i na druge načine. Pri ovome treba imati u vidu da je dobna struktura sadašnjih djelatnika nepovoljna jer u njoj većinom rade ljudi od preko 50 godina. Firma je zbog toga odlučila, u želji da nastavi uspješan rad na domaćem i inozemnom tr-

Petar Čerina u razgovoru s našim urednikom Tomislavom Grgurevićem

žištu, angažira mlade sposobne kadrove koji su neophodni da bi nastavili putem kojim smo davno zakoračili.

Da li imate dovoljno poslova na domaćem i inozemnom tržištu i koji su najznačajniji radovi na kojima je trenutno angažirana vaša operativa?

Trenutno izvodimo mnoge poslove u Hrvatskoj i znatno manje u inozemstvu. U Hrvatskoj smo angažirani na proširenju gata „Svetog Duje“ u luci Split. Ovdje, na naše zadovoljstvo, poslovi dobro napreduju. Radimo, također, na

više mjesta, i razne poslove vezane za kanalizaciju. Jedan od tih poslova je u okviru eko-sustava Split-Solin-Kaštela, na potezu Stobreča. Bavimo se, također, i pomorskim građevinskim radovima u Zadru. U ovom gradu ćemo uskoro započeti izvođačke radove na gatu za putničke brodove u Zadru u dijelu koji je određen za Međunarodni trajektni pristan. Priprave su u tijeku.

U prošlosti vaša firma je bila veoma poznata kao kvalitetan izvođač pod-morskih radova u inozemstvu gdje ste za kva-

litet dobijali velika priznanja. Da li ste sada angažirani u inozemstvu i na kojim poslovima?

Nažalost, više nismo angažirani na gradilištima u inozemstvu, izuzev ovdje, u luci Bar, gdje radimo na projekciji glavnog i sekundarnog lukobrana. Glavni lukobran je završen u studenom prošle godine. Ako se poslovi budu odvijali u skladu sa predviđenim planom, očekujemo da ćemo ove poslove okončati krajem lipnja.

Molimo Vas, gospodine Čerina, da nam saopćite historijat dosadašnjih angažiranja na izgradnji luke Bar?

Ovo je naše treće pojavljivanje u luci Bar, sa čijim poslovođstvom smo uvijek dobro surađivali. Prvi put je ovdje bila angažirana naša operativa od 1958. do 1961. godine. Potom smo ovdje radili u razdoblju 1982.–1991. godine, u posljednjem razdoblju. Tada smo radili na rekonstrukciji obale gata 2 i izgradnji obala gata 2 i 3, te na barskoj marini. Posljednji put ovdje smo stigli u ožujku 2000. godine. Još uvijek je u tijeku realizacija ovog posla. Preko tri godine radimo na ovom, trećem radnom zadatku u luci Bar. Očekujemo da ćemo ovdje dobiti još neke poslove u sklopu ulaganja koje vrši poslovođstvo barske luke.

Kako ste angažirani na ovom poslu? Da li ste zadovoljni uvjetima pod ko-

jima se obavljaju radne aktivnosti?

Ovaj posao, na kome upravo radimo, dobili smo na Međunarodnom natječaju, 1999. godine, u oštroj međunarodnoj konkurenciji talijanskih, slovenskih i ostalih specijaliziranih firmi. Naša ponuda je bila naj-

smo da prihvatimo i ostale poslove u inozemstvu za koje ocjenimo da nam se to isplati.

Ako to nije poslovna tajna, koliko ste posljednjih godina zaradili na crnogorskom tržištu, koje je, kako saznajemo, veoma zanimljivo za vaše po-

Da li postoji objektivna mogućnost da Vaša tvrtka angažira na određenim poslovima, kao poslovne kooperante, male firme sa Crnogorskog primorja čiji su vlasnici Hrvati?

Postoji objektivna mogućnost da na budućim poslovima koristimo i neke tvrtke iz Crne Gore. Međutim, na ovom poslu kojega trenutno realiziramo u luci Bar, s obzirom da se izvode isključivo pomorsko-podmorski radovi, bez infrastrukture, nemamo potrebe za angažiranjem kooperanata. Ovdje smo angažirali naše plovne objekte i potrebnu opremu vezanu za obavljanje poslova pod morem. Kooperante za ove poslove nemamo ni u Hrvatskoj, ni u Crnoj Gori. Treba znati da mi imamo kvalitetnu opremu sa kojom možemo izvršavati i najsloženije zadatke koji su predviđeni ugovorom. Međutim, siguran sam da će se u sljedećim poslovima koje ćemo ovdje izvoditi, posebno kad počnemo gradnju marina, ukazati potreba za angažiranjem koopera-

događanja od prije više od deset godina?

Ja sam u Bar došao prošle godine, u svojstvu direktora Ino pogona Pomgrad Inženjering d.o.o. Međutim, nije mi to prvi dolazak. Bio sam, također, uključen u pripreme za otvaranje ovog gradilišta. Bio sam ovdje i prije tri godine. Zato držim da sam dobro upoznat sa ukupnom atmosferom koja ovdje vlada i mogu sa zadovoljstvom kazati da naši djelatnici, koji su ovdje radili, nijesu doživjeli niti jedan neprijateljski gest niti je prema njima ispoljen bilo kakav vid netolerancije. Ja osobno, a ni moji suradnici, nismo imali nikakvih problema u poslovnim komunikacijama. Nije bilo nikakvih ekscesa koji su mogli biti posljedica negdašnjih događanja. „Pomgrad Inženjering“, kao građevinska firma iz Hrvatske, ovdje nije bila ničim uskraćena. To je jedan od razloga za naše opredjeljenje da ovdje radimo i u budućnosti. Zato ozbiljno računamo na crnogorsko tržište gdje se mogu očekivati

Sanacija lukobrana

povoljnija, a dobijanju posla je doprinio i naš poslovni ugled koji smo stekli radeći na dva prethodna projekta u luci.

Kakva je buduća poslovna orijentacija vaše firme i da li očekujete skoro dobijanje novih poslova u Hrvatskoj, inozemstvu i, posebno, u luci Bar, odnosno Crnogorskom primorju?

S obzirom da smo osamdesetih i devedesetih godina izgradili preko 80 odsto marina na našem dijelu jadranske obale, stekli smo veliko iskustvo na tim poslovima. Zato smo opredjeljeni da radimo i u budućnosti na istim zadacima. Prateći tržište saznali smo da je više privrednih subjekata od Herceg-Novog do Ulcinja zainteresirano za gradnju novih marina. Ocjenjujemo da ima izgleda da uskoro započne gradnja marine u Herceg-Novom, u akvatoriju u blizini mjesta gdje se sada nalazi plivačko-jedriličarski kompleks na Škveru. Već smo stupili u kontakt sa budućim investitorima. Pripremamo se za učešće u natječaju za izvođača radova. Spremni

duzeće, odnosno njegov INO pogon u Baru?

Od ožujka 2000. godine realizirali smo na crnogorskom tržištu oko 14 milijuna eura. To je značajan iznos. Vjerujemo da ćemo ga u budućnosti uvećavati jer se nadamo da ćemo i u perspektivi biti prisutni na crnogorskom tržištu, posebno na području Crnogorskog primorja.

Da li smatrate da Hrvati i hrvatske institucije u Crnoj Gori mogu doprinijeti poboljšanju gospodarske suradnje Crne Gore sa matičnom zemljom i, ako mogu, što im je činiti?

Mislim da Hrvati u primorskom dijelu Crne Gore mogu, pod određenim okolnostima, doprinijeti da se uspostavi na kvalitetan način most suradnje dviju država, koji se, u posljednjim godinama, stalno poboljšava na obostrano zadovoljstvo. I građevinska tvrtka koju ja predstavljam, a i ostale tvrtke iz Hrvatske, mogu uspostaviti poslovne kontakte sa potencijalnim crnogorskim investitorima i uz pomoć Hrvata koji žive na ovim prostorima.

Detalj iz Luke Bar

nata. Ovo se posebno odnosi na gradnju infrastrukturnih i ostalih objekata na kopnu. Tada će moći naći svoj interes kooperanti i domaći crnogorski obrtnici.

Na kraju, uvaženi gospodine Cerina, iznesite nam svoja zapažanja o odnosima koje ste uspostavili sa crnogorskim partnerima i da li se susrećete sa smetnjama koje bi mogle biti posljedica

novih investicija. Pri tome polazimo od činjenice da su Hrvatska i Crna Gora granične zemlje, da nema dovoljno poslova u akvatoriju našeg dijela Jadrana, zato nam je u interesu da održavamo dobre odnose s poslovnim investitorima. Radujemo se što su otklonjene sve smetnje koje bi mogle remetiti našu suradnju sa crnogorskim ulagačima.“

T. Grgurević

BROJNE OBVEZE U NAREDNOM PERIODU

Uspostavljene veze sa vladinim i nevladinim institucijama Republike Hrvatske, što vrijeme više odmiče, daju sve bolje rezultate. Narednih mjeseci dosta posla za naše aktiviste kako bi se postignuti dogovori realizirali. Najavljeno je više gostovanja hrvatskih društava ovog ljeta. Treba očekivati otvaranje Predstavništva našeg društva u Zagrebu.

PRIJAVLJIVANJE SREDNJOŠKOLACA ZA UPIS STUDIJA U HRVATSKOJ

Djeca hrvatske nacionalnosti iz Crne Gore, koja žele nastaviti školovanje u Hrvatskoj, mogu to ostvariti preko našeg društva. U suradnji sa Hrvatskom maticom iseljenika iz Zagreba program upisa na fakultete i srednje škole u Hrvatskoj odvija se u skladu sa zakonskim i školskim propisanim uvjetima. Do sada je prijavljeno osmoro srednjoškolaca iz Boke kotorske koji žele nastaviti školovanje u Zagrebu, Zadru i Dubrovniku.

Zainteresirani se za sve informacije mogu obratiti Dariu Musiću, tajniku HGD CG, na mob. tel. 067 313 525 ili na fax 082 325 807.

AKCIJA POMOĆI BOLESNIMA I NEMOĆNIMA

Na zahtjev članova Društva da se pokrene akcija nabavke pelena za starije osobe, koje su zbog starosti ili bolesti nepokretne, Društvo je uz pomoć sponzora iz Hrvatske, dobilo veću količinu pelena. Ona je podijeljena ili će se podijeliti članovima društva i ostalim licima kojima je neophodna.

Zainteresirani se mogu obratiti za pomoć na adresu navedenu u prethodnom prilogu.

NAJAVLJENA GOSTOVANJA

Posredstvom **Branke Bezić Filipović** iz Hrvatske matice iseljenika iz Splita,

dogovoreno je gostovanje Kazališta mladih iz Splita i grupe „Iskon“, koja pjeva dalmatinske pjesme, u prvoj polovini srpnja. Građani će o tome biti blagovremeno obaviješteni.

POVEĆAVA SE BROJ ČLANOVA DRUŠTVA

Broj članova našeg Društva stalno raste tako da uskoro možemo očekivati da ćemo dobiti hiljaditog člana. Formiranje podružnica, umjesto ranijih povjereništava, na osnovu odluke Skupštine, održane u ožujku, dalo je dobre rezultate. Na ovom zadatku najviše se radilo u Baru gdje su se posebno istakli **Zdenka Đurović, Vladimir Marvučić, Dragan Marstijepović** i **Ilija Vukotić**. Od osnivanja povjereništava, početkom prošle godine, do sada broj članova u Baru se povećao sa 18 na 83, sa tendencijom stalnoga rasta. Znatno povećanje registrirano je i u Herceg-Novom,

prvenstveno zaslugom povjerenika **Seke Tonsati**. Poboљšano je i prikupljanje članarine, ali ne u skladu sa očekivanjima (vidi priloženi dijagram).

OTVARANJE PREDSTAVNIŠTVA HGD CG U ZAGREBU

Sa zadovoljstvom obavještavamo čitateljstvo da je Društvo otvorilo i registriralo svoje predstavništvo u Republici Hrvatskoj u Zagrebu. Predstavništvo će voditi dosadašnji povjerenik gosp. **Luka Ciko**. Prilikom posjete našeg izaslanstva Poglavarstvu grada Zagreba, gosp. **Milan Bandić**, dogradonačelnik, obećao je da će za naše predstavništvo obezbijediti ured.

BORAVAK NAŠE DJECE U ZAGREBU

Prilikom boravka našeg izaslanstva u Zagrebu, u travnju mjesecu, tijekom posjeta **Vladimiru Velni-**

ću, dopredsjedniku Skupštine grada Zagreba, dobili smo ponudu da pedesetero naše djece boravi deset dana u Zagrebu. Programom je predviđeno da se organiziraju svakodnevni izleti radi upoznavanja prirodnih ljepota i kulturnih znamenitosti Hrvatske. U goste će otići djeca uzrasta do 15 godina, uz pratnju i četvorice odraslih koji će brinuti o njima. Prijevoz i boravak su besplatni, a organizator je HGD CG. Grupu će sačinjavati djeca iz svih mješta gdje imamo povjereništva. Odlazak će biti 23. lipnja iz Kotora, a povratak 6. srpnja 2003.

RADIO EMISIJA „NA VALOVIMA STAROGA KRAJA“

Obavještavamo čitateljstvo da je Hrvatski radio počeo s emitiranjem međunarodnog programa „Glas Hrvatske“ u trajanju od 24 sata. Program je namjenjen Hrvatima izvan domovine,

19. svibanj 2003

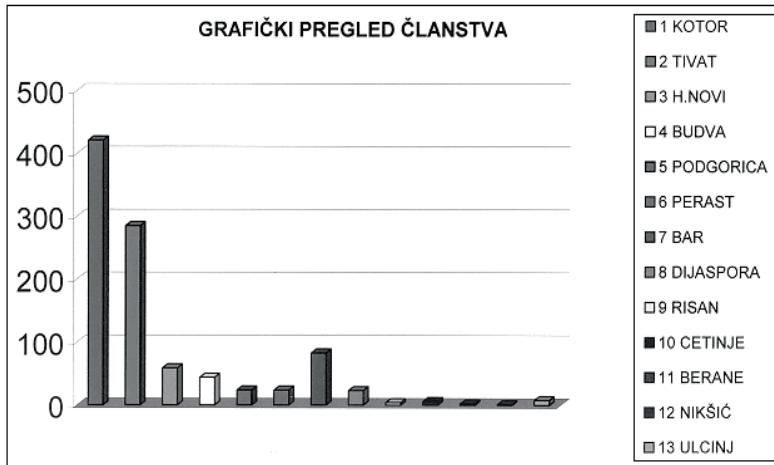
POPIS PO GRADOVIMA

1 KOTOR	421
2 TIVAT	285
3 H.NOVI	59
4 BUDVA	44
5 PODGORICA	24
6 PERAST	24
7 BAR	83
8 DIJASPORA	23
9 RISAN	4
10 CETINJE	6
11 BERANE	2
12 NIKŠIĆ	1
13 ULCINJ	8

TOTAL

984

GRAFIČKI PREGLED ČLANSTVA

Poštovani članovi, ispoštujte svoje statutarne obveze i podmirite članarinu za 2002. g. Članarinu možete uplatiti kod vašeg povjerenika ili u uredu Društva svakog radnog dana od 9:00 do 10:00.

manjinama u Republici Hrvatskoj, te međunarodnoj javnosti. Emisija „Na valovima staroga kraja“ namijenjena hrvatskim manjinama u europskim državama emitira se svakog ponedjeljka u 11:03 sati na srednjemu valu na učestanosti 594, 774, 1.125 i 1.134 kHz izravno, a reprizira narednog dana (utorak) u 03:03 sata.

NOVI NAČIN FINANCIRANJA HRVATSKIH MANJINA U INOZEMSTVU

Hrvatska Vlada osnovala je Povjereništvo za koordinaciju potpore i financiranje obrazovnih, kulturnih, znanstvenih, sportskih i zdravstvenih programa i projekata. Na osnovu takvog opredjeljenja raspisan je konkurs za financiranje programa i projekata iz sredstava Državnog proračuna. HGD CG je na natječaj prijavilo tri projekta iz oblasti obrazovanja i kulture: objekat Hrvatskog kulturnog centra sv. Franje u Kotoru, bokeški ljetopis Hrvata Crne Gore i projekat formiranja izdavačke ustanove. Ovi projekti već su dostavljeni Ministarstvu vanjskih poslova.

SASTANAK U VLEPOSANSTVU HRVATSKE U BEOGRADU

Izaslanstvo HGD CG nanočilo je sastanku, kojega je organizirao veleposlanik Hrvatske u Beogradu **Davor Božinović** sa djelatnicima, za predstavnike hrvatskih udruga u Crnoj Gori. U razgovoru su učestvovali **Tripo Schubert** i **Vladimir Marvučić** u ime HGD CG i **Miro Franović** u ime HKD „Napredak“. Tom prigodom se raspravljalo o javnom natječaju Hrvatske za financiranje programa i projekata hrvatskih manjina u inozemstvu, izdavanju hrvatskih dokumenata, domovnice – puтоvnice sa posebnim osvrtom na Hrvate iz Bara, političkom organiziranju Hrvata u Tivtu i Kotoru, te o

financijskoj potporei udru-gama i programu rada za ovu godinu.

TJEDAN HRVATA CRNE GORE U ZAGREBU

Tijekom boravka izaslanstva HGD CG u Zagrebu razgovarano je u Matici iseljenika, Poglavarstvu i Skupštini grada Zagreba o prezentaciji znanstvenog, povijesnog i glazbenog blaga Boke u Zagrebu. Tada je prezentiran program te manifestacije, koja će se održati u okviru Tjedna hrvatskih manjina od 22. do 28. rujna 2003. godine. O tome su pismeno obaviješteni HKD „Napredak“, KZU „Napredak“, HGI Tivat, Biskupski ordinarijat – Kotor, Veleposlanstvo i Generalni konzulat Republike Hrvatske u Beogradu, odnosno Kotoru, kao i sva povjereništva HGD CG. U okviru priprema održan je sastanak u prostorijama HGD CG na kojemu je izabran Organizacioni odbor: **Milenko Pasinović**, koordinator priprema programa, **Marija Vučinović**, dopredsjednica općine Tivat, **Vlasta Mandić**, voditeljica klape „Bisernice Boke“, don **Branko Sbutega**, **Jelena Antović**, načelnica Odeljenja Istorijskog arhiva, **Mileva Vujošević** – direktor Pomorskog muzeja, **Snježana Pejović**, predsjednik CDK „Notar“, **Tripo Schubert**, predsjednik HGD CG, **Dario Musić**, tajnik HDCG i **Luka Ciko**, predsjednik predstavništva u Zagrebu. Dogovoreno je da se elaborat o nastupu dostavi zainteresiranim do 26. svibnja 2003. godine.

SEMINAR ZA UČITELJE PRIPADNIKA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE.

Ministarstvo prosvjete i športa Hrvatske – Uprava za međunarodnu prosvjetnu suradnju, uputilo je našem društvu poziv za učešće na seminaru za učitelje, pripadnika hrvatske nacionalne manjine, koji će se održati u Novom Vinodolskom

od 30. lipnja do 6. srpnja 2003. god. Na seminaru će sudjelovati stručni predavači hrvatskog jezika, dječje književnosti, glazbene i dramske umjetnosti, povijesti i zemljopisa. HGD CG je prijavilo dva učesnika.

PROGRAMI „DANI ISTRE U BOKI“ ODRŽANI U KOTORU

Na pjaci sv. Tripuna, u utorak 13. svibnja, predstavio se KUD „Uljanik“ sa izvornim folklorom i pjesmama istarskog kraja. Prije toga Odred Hrvatske bratovštine istarske županije „Bokeljska mornarica 809“ odigrao je kolo uz pratnju gradske muzike iz Kotora. Igrali su i mnogi strariji članovi Mornarice kojima se pružila prilika da nakon više desetljeća ponovo nastupe ispred kotorske katedrale, zbog čega su bili posebno uzbuđeni. Kolo je odigrano na visokoj umjetničkoj razini uz buran pljesak, nažalost, malobrojne publike. Nakon toga KUD „Franjo Glavinić“ iz Rovinja izveo je koncert u katedrali uz učešće **Marine Cuće** iz Kotora kao soliste.

Narednog dana nastupili su književnik **Danijel Načinović** i poznati kantautor **Bruno Krajcer**, koji su priredili glazbeno-književnu večer u Koncertnoj dvorani Muzičke škole u Kotoru. Bila je to vrlo interesantna večer. Prava je šteta što je bilo prisutno malo publike, a razlozi slabe posjećenosti izvedenih programa leže u lošem informiranju od strane organizatora.

POSJET HRVATSKE BRATOVŠTINE ISTARSKE ŽUPANIJE „BOKELJSKA MORNARICA 809“ HGD CG

U okviru manifestacije „Dani Istre u Boki“ izaslanstvo, koje je predvodio dr. **Fredi Tripović**, predsjednik Bratovštine sa suradnicima **Dinkom Tripovićem**, **Danijelom Načinovićem** i prof. **Crljenkom**, posjetilo je Kotor i vodilo razgovore čelnicima Društva. Tom je prigodom razgovarano o su-

radnji naših Udruga, mogućnostima otvaranja podružnice HGD CG u Puli, te obrazovnim zadacima. Tijekom razgovora prof. **Crljenko** je predložio da nastojimo da Ministarstvo obrazovanja Crne Gore uvede u obrazovni program dopunske teme o povijesti i hrvatskom jeziku u onim područjima gdje žive Hrvati. Razgovaralo se i o odvijanju programa „Dani Istre u Crnoj Gori“, te o lošem posjetu nekih priredbi u Kotoru.

Na otvaranju priredbi „Dani Istre u Boki“ dr. **Fredi Tripović**, predsjednik Bratovštine, je rekao: „*Uz vraćamo posjet prijateljima iz Boke. Dolazimo iz Pule, iz Istre, iz Hrvatske, dolazimo iz kraja jadranskih plovidbenih tradicija, pronoseći slavnu baštinu pomorstva i brodogradnje, što nas povezuje, kao brojne niti uzajamnih veza generacija što oživljavaju novim zaletom blizine koja se ne mjeri ni kilometrima, ni pomorskim miljama, već otkucajima srca koja u čovjeku prepoznaju čovjeka.*

Posebno smo radosni što ovu manifestaciju otvaramo danas slaveći i dan sv. Leopolda Mandića, sveca čija je jedna od glavnih odrednica djelovanja bila upravo ekumenska povezanost krišćanske braće. Izni-kao iz Zaljeva svetaca, poput blažene Ozane i blaženog Gracije, sv. Leopold jedan je od onih neprijepornih uzora od Boke do Padove i Rijeke, a sada i širom svijeta, koji među narodima potiče ljubav i prijateljstvo.

Dolazimo iz Istre izborom kulturnih sadržaja, programima kojima želimo prenijeti dio raznolikosti emancipacije ljudskog duha na prostorima koji također poznaju i cijene umjetničko stvaralaštvo kao najbolju poveznicu u svjedočenjima da je čovjek svatko po sebi neponovljivo biće upućen na društvenu komunikaciju, na razmjenu iskustava, suradnju u raznim djelatnostima“.

D. Musić i T. Schubert

Aktivnosti Hrvatskog građanskog društva Crne Gore do kraja godine

REALIZACIJA VIŠE PROJEKATA

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore uložice maksimalne napore kako bi se broj članova povećao i tako smanjio broj Hrvata u Crnoj Gori koji nijesu organizacijski povezani u našem društvu. Posebna pozornost će se posvetiti predstojećem popisu stanovništva u Crnoj Gori i nastojanju da se svi Hrvati, bez straha, izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Iz godine u godinu rad Hrvatskog građanskog društva Crne Gore ispunjen je sve većim brojem obveza koje potvrđuju da naše društvo postiže sve bolje rezultate u skladu sa opredjeljenjima donesenim na osnivačkoj skupštini. To je samo jedna od etapa kontinuiranog djelovanja na okupljanju, povezivanju i aktiviranju Hrvata u Crnoj Gori kao i razvijanju svijesti o pripadnosti svom matičnom narodu u Republici Hrvatskoj. Uspjesi su evidentni, ali to nije kraj posla, već samo početak.

Hrvati u Crnoj Gori, naročito na teritoriju sadašnje Boke kotorske, gdje su nekada bili većinski narod, ostavili su trajne tragove u kulturnom, naučnom i graditeljskom djelovanju, što je nedovoljno poznato sadašnjoj generaciji. Zato je neophodno da se ove vrijednosti učine dostupnim svim stanovnicima Crne Gore. Ovaj kraj ne bi nikada dostigao stupanj gospodarskog prosperiteta, naročito u pomorstvu, ali i u drugim oblastima, da nije bilo uspješnog gospodarskog djelovanja Hrvata. Zato će i u ovoj godini zadatak Društva biti upoznavanje sa ovim dostignućima kao i onima u oblasti vjerskih i nacionalnih dostignuća.

Društvo će tijekom ove godine organizirati više edukativnih seminara čiji je cilj upoznavanje svih, a posebno mlade populacije, sa našim tekovinama na ovim prostorima kako bi stekli nove spoznaje o hrvatskom identitetu kao autohtonom narodu na ovim prostorima. Zato ćemo osobitu pažnju posvetiti izdavačkoj djelat-

Sve više nastupa iz Hrvatske u kotorskoj Katedrali

nosti i suradnji sa društvima i nevladinim organizacijama koje će se baviti temama vezanim za hrvatski korpus u Crnoj Gori, posebice u Boki kotorskoj. Do kraja godine nastavićemo i s akcijama na povezivanju s dijasporom, odnosno društvima sličnog opredjeljenja u zemlji i inozemstvu, u cilju razmjene mišljenja, iskustava i spoznaja o našoj i njihovoj prošlosti.

U ovom dijelu naših aktivnosti posebnu pozornost zavrijeduje učešće na manifestaciji „Hrvati Crne Gore u Zagrebu“, u rujnu, za vrijeme održavanja Tjedna hrvatskih manjina. Obavit će se promocija knjige „Život i djelo akademika Vladislava Brajkovića“ u suradnji s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske krajem lipnja u Perastu. Planiramo, također, da organiziramo književnu večer u zajednici s Društvom prijatelja Perasta na kojoj će biti predstavljeno stvaralaštvo Hrvata koji su živjeli i stvarali na ovim prostorima.

U ljetnom razdoblju očekujemo, također, više gostovanja umjetnika iz Hr-

vatske a sada je očito da ćemo biti domaćini Kazalištu mladih iz Splita, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, i grupi „Iskon“ iz Splita koja interpretira dalmatinsku glazbu. Svečano ćemo proslaviti 23. lipnja dan kada je osnovano Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, u pripravi je i prezentacija Društva na internetu, kako bi i time skrenuli pažnju na sebe.

Očekuje nas i aktivnost u oblasti izdavaštva. Predviđeno je za ovu godinu tiskanje šest brojeva „Hrvatskog glasnika“. Zasad se poslovi odvijaju u skladu s očekivanjima. Međutim, nedostatak financijskih sredstava mogao bi postati smetnja u ostvarivanju utvrđene dinamike izlazenja lista. S tim u vezi je i plan da se pristupi izdavanju još jedne edicije „Bokeljski ljetopis“ u kojem bi se, na znanstveno-popularnoj osnovi, govorilo o dostignućima u raznim oblastima u prošlosti, a bavili bi se i aktualnim temama sadašnjice. U planu su tri značajna projekta: „Grbovi obitelji Boke kotorske i Crne Gore“ u suradnji s Nacionalnom za-

jednicom Crnogoraca Hrvatske iz Splita, te publikacija „Pet stoljeća obitelji Radimir iz Dobrote“ i reprint izdanja poezije i proze baroka u Boki, u suradnji s izdavačkim poduzećem „Gospa od Škrpjela“ iz Perasta.

U ovoj godini aktivno ćemo raditi na stvaranju uvjeta za otvaranje Hrvatskog kulturnog centra u Kotoru. Posebnu pozornost zaslužuje i rad na projektu „Autohtonost Hrvata na prostorima Boke i Crne Gore“.

Društvo će se baviti drugim djelatnostima: formiranjem novih podružnica, sprovođenjem ankete među Hrvatima u Crnoj Gori, pružanjem usluga kod školovanja naše djece u Hrvatskoj, učešćem na tribinama i okruglim stolovima koje će organizirati NVO iz Hrvatske i Crne Gore.

Jedan od zadataka biće i pružanje pomoći našim članovima u ostvarivanju njihovih prava i interesa, kao i pomoći bolesnim i hendikepiranim osobama. U tom cilju uspostaviti ćemo suradnju s humanitarnim i medicinskim ustanovama Crne Gore i Hrvatske.

Tripot Schubert

U organizaciji Društva prijatelja Perasta i ove godine održane

TRADICIONALNE SVEČANOSTI U PERASTU

Društvo prijatelja Perasta u svibnju ove godine bilo je organizator dvije značajne tradicionalne svečanosti: „Pozdrav mađu“ i „Gađanje kokota“. Peraštani su se potrudili da se gosti što ljepše osjećaju u gradu veoma bogate pomorske prošlosti.

POZDRAV MAĐU

Prvog svibnja, u prvim jutarnjim satima, u vrijeme izlaska sunca, na Trgu sv. Nikole, u sjeni bista velika peraska prošlosti Matije Zmajevića, Marka Martinovića i Tripa Kokolja, priređen je zanimljiv program „Pozdrav mađu“, sa kojim su Peraštani nekada

pom i toplom vremenu učesnici proslave prošetali su pored mora i vratili se na mjesto odakle su počeli šetnju.

Društvo prijatelja Perasta organiziralo je čašćenje predviđeno protokolom u konobi „Dva Školja“. Služili su se bijela kafa i koromani. Za to vrijeme pjevane su pjesme koje pod-

cima, koja se desila 15. svibnja 1654. godine, u Perastu je i ove godine održana veoma atraktivna fešta „Gađanje kokota“. U čast ove pobjede, za koju Peraštani vjeruju da je izvojevana zagovorom Gospe od Škrpjela, priređena je zavjetna ophodnja koja se odvijala, kako je uobičajno, veoma svečano, a u crkvi sv. Nikole služila se sveta misa. Organizator ove originalne i lijepe fešte, Društvo prijatelja Perasta, potrudilo se da, u granicama njihovih skromnih mogućnosti, svečanost protekne u najboljem redu. U tome su značajan udio dali i gosti, posebno Bokeljska mornarica, koja je i ranijih godina bila prisutna kada se obilježavala velika pobjeda Peraštana nad Turcima, primljena u kršćanskom svijetu kao veliko iznenađenje s obzirom na brojnost turskih snaga na kopnu i na moru.

Po lijepom i, za ovo doba godine, neuobičajno toplom vremenu, na Trgu sv. Nikole u centru Perasta odvijali su se protokolom predviđeni događaji. Na posebnim mjestima, na fasadi župne crkve, bili su istaknuti peraski trofeji, koji podsjećaju na slavnu pobjedu: mač Zmaja ognjenog Vuka, poklon Petra Zrinskog Peraš-

tanima u znak zahvalnosti za ovu veliku pobjedu, i džeferdar Mehmed age Rizvanagića, komandanata turskih trupa, koji je u napadu poginuo.

Na trgu je izvršena smotra Odreda „Bokeljske mornarice“. Smotru je, nakon što mu je predat raport, obavio major **Josip Ribica**. Potom je „Bokeljska mornarica“ izvela svoje kolo koje su sa zadovoljstvom promatrali brojni gosti i građani Perasta.

CRKVENA PROSLAVA

U crkvi sv. Nikole u Perastu, u čast obilježavanja velike pobjede Peraštana nad Turcima, održano je više misa. Jutarnju je predvodio msgr. **Ilija Janjić**, biskup kotorski, dok je popodnevnu služio don **Ante Dragobratović**, župnik crkve sv. Matej u Dobroti.

Perast je posjetilo i preko stotinu hodočasnika iz Bara, među kojima su bili nadbiskup barski **Josip Gaši** i nadbiskup barski u mirovini **Petar Perkolić**. Gosti su prisustvovali misi na kojoj je nastupio i Dječji zbor koji je izveo program na albanskom jeziku.

Po tradiciji i ove godine svečanost u Perastu uveličala je gradska muzika iz Kotora, koja je izvela prigodan program.

Svečanost u Perastu završena je tradicionalnom priredbom „Gađanje kokota“ koju su Peraštani i njihovi gosti sa zanimanjem pratili.

Kokota je pogodio **Dražen Đurđak**, Peraštanin, koji je u znak priznanja dobio ručnik na kome je izvezena godina boja 1654. i godina kada je pobijedio. Pobjednik je po tradiciji častio goste vinom.

S. M.

Podizanje „mađa“

dočekivali najljepše godišnje doba – proljeće. Tog jutro bio je posebno uređen ambijent u kojem je održana ova svečanost. Bili su okićeni obala i obližnje kuće. Potom je počelo podizanje hrasta koji je za ovu priliku donio **Jovo Krivokapić**. On je bio ukrašen koromanima, flašicama mlijeka i vina i okićen raznobojnim papirićima. Kada je hrast „posađen“ na utvrđeno mjesto, taj trenutak prisutni gosti pozdravili su aplauzom. Istovremeno vokalno-instrumentalni sastav iz Kotora „Akordi Boke“ pjevao je pjesme u čast najljepšeg godišnjeg doba.

Nakon toga organiziran je obilazak grada po protokolu utvrđenom prije više stoljeća. Na čelu povorke išli su „Akordi Boke“, a za njima brojna publika koja je pjevala poznate peraska i bokeljske pjesme. Po lije-

sjećaju na prošlost ovoga kraja.

Nakon dvočasovnog druženja i zabave učesnici su se razišli, a ukrašeni dub podsjećao je goste koji su kasnije prolazili gradom da je u Perastu održana zanimljiva svečanost.

GAĐANJE KOKOTA

U znak sjećanja na veliku pobjedu Peraštana nad Tur-

Gađanje kokota

Više od 100 godina Milosrdnih sestara Svetog Križa u Boki

U SLUŽBI POMOĆI NEMOĆNIM

Otkada su stigle u Boku kotorsku, a to je bilo davne 1900. godine, Milosrdne sestre Svetog Križa, dosljedno su poštovale jedno od osnovnih načela svojih Konstitucija: „SVAKI ČOVJEK KOJI TRPI NEVOLJU NAŠ JE BLIŽNJI“. Od tada do danas one pomažu starim i bolesnim da lakše podnose teške dane poštujući pravilo: „...Naša zadaća je da djevičanski, siromašno i predano volji Božjoj – budemo uz stare i nemoćne i koračamo sa njima kroz život...“

Sada u Domu za stare „Grabovac“ u Risnu, čiji je kapacitet 320 kreveta, radi još pet Milosrdnih sestara Svetog Križa: sestra **Darija Đaković**, glavna sestra ove ustanove, sestra **Elizabeta Vrgoč**, sestra **Nedjeljka Kovačević**, sestra **Veritas Labaš** i tek pristigla sestra **Lendita Spaći**. Oko 300 stanara „A“, „B“, „G“ i „H“ paviljona dobro ih znaju. Pamte njihovu pomoć, ljubaznost, spremnost da im pomognu u svakom trenutku. I ne samo da obavljaju svoju medicinsku dužnost. One za svakog imaju lijepu riječ. Znaju da utješe, raspolože, razvesele.

Malo ih je: „Spala knjiga na pet slova“. Nekada je bilo drugačije. Bilo je ih je na radu u Starčkom domu i preko dvadeset.

Ovo je sjećanje na sve Milosrdne sestre koje su ovdje radile od onih trenutaka 1900. godine kada su prvi put stigle u Boku kotorsku, došle i ostale do dana današnjeg.

Kronike su zabilježile da su stigle u Boku kotorsku prve godine prošlog stoljeća na molbu kotorskog biskupa monsinjora Franja Uccelinija. Pozvao ih je da dođu u Dobrotu i da preduzmu brigu za siromašne i napuštene starce. Hronike su registrirale da su počele rad 24. travnja 1901. godine u novootvorenoj ubožnici ovog siromašnog kraja. Dom se zvao „Zaklonište siromaha kotorskih“. U ovu ustanovu primani su, osim

katolika, i mnogi starci pravoslavne vjeroispovijesti, tako da su sestre imale priliku vježbati se u ekumenskom duhu, svojstvenom njihovom utemeljitelju ocu Teodoziju Florentinu, koji je bio veliki pobornik ekumenizma zbog čega je i od sestara tražio ovu evanđeosku vrlinu.

Interesantan je podatak da je biskup Uccellini uputio ovaj poziv odgovarajući na molbu Općin-

bav prema svim ubogari- ma iz Kotora i obližnjih mjesta bez obzira na narodnost ili vjeroispovijest. Neposredan povod otvaranja Zakloništa, prema mišljenju Don **Gracije Brajkovića**, bilo je nalaženje leša starca koji se zvao Pares u dvorištu jedne kuće u Kotoru.

Da njihov rad ne bi prekrivio veo zaborava, sačuvana je u ovih stotinu godina *Kronika* koja go-

„1901. Preselile smo se 24.04. u praznu ubožnicu. 25.12. primljena su 4 siromaha. Ubrzo ih je bilo 25. Posjetila nas je setra prefekta Engelberta Sporčić. Održavale smo duhovne vježbe u Herceg-Novom.“

Kratke zabilješke o najvažnijim zbivanjima iz godine u godinu. Rukopis lijep – kaligrafski. Može se svako slovo bez napora pročitati. *Kronika* se ispisivala u Ubožištu u Dobroti sve do 1942. godine. Tada je stigla naredba da se ubogi presele u Donji Stoliv. U kronici piše:

„Na prijedlog provincijalnog talijanskog liječnika naredio je kotorski prefekt excellenza Francesco Schasalatti gospodinu načelniku Ćiru Kamenaroviću da se pobrine i pronađe prikladnija zgrada za ubožište u Dobroti. U tu svrhu našao je i uređio zgrade Marije Ivanović, koje je ona ugovorom iznajmila na tri godine. Troškovi oko uređenja ovih zgrada pokrili su se iz bolesničkog fonda „okružne blagajne“, koja je dala 70 tisuća lira a ostalo je sakupio gradonačelnik gospodin Ćiro Kamenarović. Dana 18. lipnja 1942. godine prevezen je bracerom najprije namještaj Ubožišta, zatim starci i starice iz Dobrote u Donji Stoliv.“

Kronika Milosrdnih sestara sv. Križa govori o vremenima drugog svjetskog rata i čestim posjetama gospođe Marije Schasalatti, supruge prefekto-

Časne sestre Svetog Križa u Domu starih u Risnu

skog poglavarstva u Kotoru. Provincijalno vodstvo sestara sv. Križa u Đakovu šalje sestre u Kotor. 4. prosinca 1900. godine dolaze tri sestre sv. Križa: sestra M. **Georgija Pačarić**, sestra M. **Fabiola Aigner** i sestra M. **Prudentiana Tudor**, iz Đakova. Dok nijesu obezbijedeni uvjeti za rad Zakloništa siromaha, bile su smještene u prostorima Kotorske biskupije. Njihov zadatak je bio da neguju stare i siromašne te razvijaju karitativnu lju-

vori o njihovom djelovanju. *Kronika* Doma starih: Dobrota, Stoliv, Perast i Risan pisana je na formatu papira A-5. Prvih petnaest stranica tj. do 1932. godine podaci su unošeni na njemačkom jeziku, a potom na hrvatskom.

Čitamo prve kratke zapise:

„1900. godina: 04.12. Dolaze sestre u Kotor. 12.12. Preselile smo se iz Biskupskog doma u Dobrotu u malu crkvenu kućicu.“

ve, koja je veom brinula o pomoći starima. Zapisano je također da je dom, nakon kapitulacije Italije, u vrijeme njemačke okupacije, ostao „skoro bez hrane“.

Uskoro su Nijemci otišli, a došla je „narodna vlast“. Časne sestre, u svojoj hronici, dugo su zvali komunistički antireligijski sistem „narodna vlast“. Ne može se saznati da li su i vjerovala da je to zaista narodna vlast. Kronika piše:

„Narodna vlast je odlučila da se 17. prosinca 1945. godine Dom staraca iz Donjeg Stoliya preseli na Prčanj. Štićenici su smješteni u zgradu nekadašnjeg odmarališta beogradskog društva žena. Dana 31. ožujka 1946. godine preseljeno je iz cetinskog Doma staraca 17 štićenika u Dom staraca Prčanj. Tom prilikom je došla i gospođa Mara Lopičić. Ona je postavljena za upraviteljicu Doma. Brigu o održavanju Doma imade Ministarstvo socijalne politike koju izvršuje Sreski narodni odbor socijalno-zdravstvenog odsjeka. Na Prčanju djeluju sestre do 6. rujna 1947. godine kada su morale preseliti u Perast.“

Bilo je to zaista teško vrijeme. Časnim sestrama, koje su se svojski trudile da starim bude što bolje, nova komunistička vlast uzvratila je nezahvalnošću. Počeli su stizati otkazi. U kronici se samo kratko govori o ljudskoj dramu sestara koje su bile bez krivice krive: „18.05. sestra Gracijana je dobila otkaz iz (državne)službe, a sestri nadstojnici i sestri Noberti je odbijena molba za namještenje. 25.05. sestra Nadstojnica je predala žalbu i ponovo podnijela molbu za državno namještenje za sebe i za sestru Resignatu.“ Uostalom, nova „narodna vlast“ na isti način surovo se obračuna-

vala i sa sestrama u Hrvatskoj i Sloveniji zato što su vjerovala u Boga i što su mu žarko željele služiti do kraja života. Stradale su, ali nijesu posustale. Njihova vjera pobijedila je surovost nevjernika.

Slijedilo je još jedno preseljenje Doma starih i milosrdnih sestara sv. Križa. U kronici se kaže: „U Perast, prekrasni gradić preseljen je Dom sta-

Zgrada na Prčanju u kojoj je Dom starih bio neposredno poslije II svjetskog rata

rih iz Prčanja 6. rujna 1947. godine. Nekoliko dana kasnije došle su starice iz Nikšića i Berana u Perast te su tako sjedinili domove u jedan. Dana 9. veljače 1948. godine preselili su 36 starih iz Perasta na Rtac u Risnu. Dom starih je u Perastu radio do 25. travnja 1969. godine kada se preselio u Risan.“

U Risnu, po prvi put, korisnici doma i sestre, koje su brinule o njima, imale su prihvatljive uvjete za rad. Komfor je bio

kudikamo bolji nego u prethodnih sedamdeset godina. Međutim, jedno se nije promijenilo: briga prema povjerenim licima bila je jednako ljudska, topla. Istinska, onakva kakvu mogu pružiti samo srca koja su se zavjetovala da služe Bogu na zemlji. Časne sestre bile su sretna što mogu pružiti svaku pomoć „ubogima“. A stari i nemoćni bili su zahvalni

tor kotorske biskupije, blagoslovio je našu novu kapelicu.“

U Domu starih „Grabovac“ časne sestre su živjele, pobolijevale, starile kao i ostali: bio je to prirodni proces. Međutim, mnogo se manje znalo o tim njihovim nedaćama, nego o bolestima stanara. Prvi zapis u Kronici za 1977. godinu glasi: „U zasluženu mirovinu ispratile smo našu s. Ljubomiru Gambušy. Majčinskom ljubavlju punih 13 godina žrtvovala se u službi ovih siromaha koji su joj bili uvijek zahvalni. Nažalost zbog bolesnog srca morala je prekinuti svoj plodni apostolat u ovoj ustanovi.“

Radile su, vjerovala, molile se Bogu, poštovala svetinje. Zapis: „1.05.77. Proslavi prve godišnjice beatifikacije bl. L. B. Mandića prisustvovala su uz našu č. m. Tihoslavu i sestre naše zajednice. Toga dana posjetili su nas đakovački biskup mons. Ćiril Kos, vlč. Vilko Hiršenhauzer, vlč. Janeš, sestre iz Mostara i iz Cetinja, te hodočasnici iz Đakova.“

Ovdje su doživjele i potres i sve što je potom uslijedilo. Uslijedile su posjete. Ispoljena je velika briga za sve stanare doma. Radilo se, u radu su prolazile godine. Počeo se smanjivati broj milosrdnih sestara sv. Križa u Domu starih „Grabovac“. Uz njih su stasale nove – civilne sestre kojima su prenosile iskustvo, znanje i ljubav prema bolesnicima. O tome kako sada žive, drugom prilikom.

T. G.

Tivatsko polje, nekada važan poljoprivredni resurs Boke, veoma ugrožen

USKORO REGIONALNA DEPONIJA SMEĆA

U Boki kotorskoj, naročito u Tivtu, sve veći otpor brojnim zagađivačima, a izgradnja deponije na Lovanji potvrđuje da se vlasti više godina nedomaćinski odnose prema resursima Boke kotorske. Na javnoj tribini Tivćani naglasili da treba učiniti sve kako općina ne bi dobila još jednu „crnu točku“.

Nekadašnji glavni agrarni resurs Boke kotorske, plodno Tivatsko polje sa pripadajućim mu Solilima, prostora gdje se nekad iz besprijekorno čiste morske vode proizvodila so, rijetke ptice gnijezdile i obitavale u jedinstvenom močvarnom ambijentu, a u okolnim plićacima mrijestila riba, već godinama je devastirano neodgovornim odnosom ljudi, poglavito onih iz Boke koji bi taj resurs prvi trebali cijeliti i štiti. Nakon što je glavni udarac pretrpjelo sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća kada je, na jednom od oboda, izgrađena Industrijska zona općine Kotor, koja od tada nemilice zagađuje okoliš, Tivatsko polje našlo se i na trasi regionalnog kanalizacionog sustava Kotor-Trašte. Uz otpadne vode koje se već desetak godina, što ne kriju ni u kotorskom JP „Vodovod i kanalizacija“, zbog kvara dijela tog sustava, nesmetano izlivaju iz tvornica Industrijske zone po okolnom zemljištu i, na koncu, kanalima za kišu dospijevaju u more u Solilima, Tivatsko polje, točnije lokalitet Lovanja na samom pragu Općine Tivat, postao je golema i neuređena deponija smeća. Nju sada koriste Kotor i Tivat, a odnedavno im se, zahvaljujući ugovoru kojim tu uslugu plaća 100 tisuća eura, pridružila i općina Budva pa je stanje na Lovanji, samo nekoliko stotina metara od piste aerodroma Tivat, sve nepodnošljivije. Iako je ekološka situacija na ovom području već katastrofalna, to

nije spriječilo odgovorne u Podgorici i Budvi da na Lovanji predvide izgradnju privremene i kako kažu, sanitarne deponije smeća za Tivat, Kotor i Budvu koja će raditi u naredne tri godine. Toliko, procijenili su u Regionalnom vodovodu „Crnogorsko primorje“ iz Budve, poduzeću koje je nosilac tog projekta, treba da ubijede žitelje Grblja da će sanitarna deponija funkcionirati po najstrožijim međunarodnim standardima i tako odobrovolje Grbljane da pristanu na konačno lociranje ovog postrojenja na prvobitno planiranu lokaciju Trešanjski mlin. U međuvremenu, narastao je otpor javnosti u Tivtu ideji da uz brojne zagađivače u gradu i okolici, bukvalno na pragu svoje općine, Tivćani dobiju još jednu „crnu točku“, pa je tim povodom nedavno održana i javna tribina o izgradnji privremene regionalne deponije smeća u blizini tivatskog aerodroma pod nazivom „Lovanja ante portas“.

Tribini su bili nazočni brojni građani, aktivisti NVO sektora, predstavnici političkih partija, Regionalnog vodovoda „Crnogorsko primorje“ te gradonačelnici Tivta **Zoran Radović** i Kotora **Nikola Samardžić**. Ispred organizatora, NVO „Evropski dom“, **Neven Staničić** je dao uvodno izlaganje podsjetivši da je Tivat sa svojih 46 km² površine, najmanja ali i najgušće naseljena općina u Crnoj Gori, te da ovo područje već ugrožavaju brojni zagađivači na koje Tivćani nemaju utjecaja.

„Brodogradilište u Bijeloj je „preko puta“, sa druge strane Tivatskog zaljeva, Arsenal je u srcu grada, tu su brojni neuređeni kanalizacioni ispusti, sam aerodrom je veliki zagađivač, Industrijska zona Kotor otpadne vode izliva u Solila, postojeća neodgovarajuća deponija Lovanja je na pragu Tivta a preko našeg teritorija na otvoreno more prolazi i regionalni kanalizacioni sustav Kotor-Trašte. Stoga se i pitamo zašto je baš Lovanja određena da bude privremena sanitarna deponija smeća za općine Tivat, Kotor i Budva.“ – podvukao je Staničić, koristeći u video prezentaciji materijale samog Regionalnog vodovoda kao nosioca tog projekta za koji je Svjetska banka opredjelila 1,35 milijuna dolara. Staničić je podsjetio da je tim projektom predviđeno da se na Lovanji u blizini aerodroma Tivat uredi sanitarna deponija na kojoj će se odlagati po 20 tisuća tona smeća godišnje, te da će na ovom prostoru u naredne tri godine, koliko iz Regionalnog vodovoda obećavaju da će se deponija koristiti, biti istovareno 57 tisuća kubika otpada.

Citirajući izvode iz elaborata o utjecaju deponije na Lovanji na životnu sredinu koji je za Regionalni vodovod izradio Hidrometeorološki zavod Crne Gore, Staničić je posebno potencirao niz ograničenja koje su za funkcioniranje deponije na toj lokaciji naveli stručnjaci, ali još i više činjenicu da se ovaj elaborat završava potpuno

kontradiktornim zaključkom u odnosu na ta ograničenja.

„Stručnjaci HMZ zaključili su da je Lovanja povoljna i pogodna za regionalnu deponiju nakon što su prethodno konstatali da ovdje postoji problem meteo uvjeta, prisustva jedinjenja opasnih po zdravlje građana, cirkulacije otpadnih voda, velikih površinskih voda koje ugrožavaju deponiju i istovremenog nedostatka vode za njeno servisiranje, nepostojanje određenog nultog stanja te izvjesnost pogoršanja svih ovih uvjeta u periodu turističke sezone, a što ne treba objašnjavati kakve bi katastrofalne efekte imalo po turističku privredu Tivta.“ – podvukao je Staničić, pitajući predstavnike Regionalnog vodovoda da li je Lovanja prošla kompletnu proceduru koju kod određivanja lokacija za deponije otpada nalažu međunarodni standardi i kojih je to drugih 5 lokacija, sa također detaljno izrađenim studijama, „konkuriralo“ Lovanji kada je Svjetska banka baš nju odredila za regionalnu deponiju.

Direktor Regionalnog vodovoda **Predrag Bjelobrković**, često prekidan burnim izrazima negodovanja prisutnih građana, ustvrdio je da je kompletna procedura ispoštovana, te da ugovor o donaciji sa Svjetskom bankom ističe u prvom kvartalu naredne godine, od kada treba iskoristiti odobrena sredstva.

„Izgubićemo te pare ako ih u međuvremenu ne potrošimo. Sanitarna deponija Lovanja biće uređena

i radiće po najstrožim propisima EU i Svjetske banke, nju će voditi strani eksperti jer u Srbiji i Crnoj Gori sada ne postoji ni jedno takvo postrojenje. Jedina i najbrža mogućnost je da tu deponiju napravimo na Lovanji gdje Tivat, Kotor i Budva već nekontrolirano odlažu smeće u katastrofalnim uvjetima, i da za tri godine odredimo trajnu lokaciju. Vi ste se kasno uključili u ovaj proces.“ – poručio je Tivčanima Bjelobrković, ostavljajući bez odgovora pitanje na koje se lokacije, osim Lovanje, računalo. On je dodao da se od lokaliteta Trešanjski mlin u Grblju, koji je inače od stručnjaka ocijenjen kao najpovoljnije mjesto za regionalnu deponiju, odušlo zbog urbanističko-planske nemogućnosti da se u kratko vrijeme ovdje odobri izgradnja deponije, izbjegavši da odgovori da li je u tome bio presudan politički pritisak nezadovoljnih mještana Grblja koji su blokirali postupak.

„Svi zajedno treba da se upitamo što dalje ako propustimo ovu priliku da goruće pitanje smeća riješimo na način na koji to radi razvijeni svijet. Pitajte ministra uređenja prostora zbog čega postoji tolika nekoordinacija i neusklađenost lokalnih i republičkih službi.“ – poručio je Bjelobrković sekretaru za urbanizam SO Tivat **Predragu Borozanu** koji ga je pitao kako je moguće da je, ukoliko će se graditi deponija Lovanja, on osobno, samo nekoliko dana ranije, potpisao rješenja o lokaciji za proširenje tivatskog aerodroma, izmještanje dijela magistrale i izgradnju golf igrališta u blizini tivatske zračne luke.

„Pojam privremenog rješenja, kada su u pitanju lokacije za regionalne deponije, ne postoji. Ovo je serviranje kukavičjeg jajeta i nemate argumenata

da nam to dokažete.“ – uzvratilo je Borozan, dok je načelnik aerodromske kontrole letjenja Tivat **Vlado Bojić** istakao da, po Zakonu o sigurnosti zračne plovidbe, nije dopuštena izgradnja deponija i sličnih postrojenja u krugu od 5 milja od aerodroma.

Direktor aerodroma Tivat **Ranko Bošković** podvukao je da aktualna neuređena deponija Lovanja i ptice na njoj veoma ugrožavaju aerodrom, što se mora spriječiti, te da u rješenje ovog problema treba uključiti i republičke vlasti.

„Rade Gregović se lani, kao ministar uređenja prostora, ponašao kao slon u staklarskoj radnji – naredio je zatvaranje opštinskih deponija na primorju a nije dao alternativu. Znam da je ovo veliko breme, ali znam i to da je trenutno stanje neodrživo.“ – istakao je Bošković.

Uprkos brojnim prosvjedima građana koji su bili nazočni tribini, predstavnici Regionalnog vodovoda nisu dali odgovor na ključno pitanje zbog čega je baš ovaj dio Tivatskog polja određen za regionalnu deponiju smeća. Revoltirani Tivčani, posredstvom NVO „Europski dom“ samo nekoliko dana kasnije „uzvratili su udarac“ i otpočeli potpisivanje peticije protiv izgradnje sanitarne deponije na pragu svog grada. Uz to su čelništvu Svjetske banke kao donatoru ovog projekta uputili prosvjedno pismo taksativno nabrojivši desetak argumentiranih razloga zašto Lovanja ne može biti regionalna deponija za tri grada. Ostaje da se vidi hoće li *vox populi* na Zapadnjake koji drže do demokracije ostaviti više utiska nego na odgovorne čimbenike u Crnoj Gori koji očito nisu bili pretjerano impresionirani nezadovoljstvom žitelja Tivta.

Siniša Luković

Strani diplomati posadili sadnice u tivatskom Gradskom parku

SIMBOLIČNE PORUKE MIRA I PRIJATELJSTVA

U nazočnosti crnogorskog ministra inostranih poslova **Dragiše Burzana** i ministra za ekonomske odnose sa inostranstvom **Slavice Milačić**, zamjenika šefa savezne diplomatije **Igora Lukšića**, predstavnika promatračke misije EU u Crnoj Gori, Međunarodne asocijacije ICMA i čelnih ljudi Opštine Tivat, predstavnici konzulata SAD, Slovenije, Hrvatske i Grčke povodom 9. lipnja – Dana Europe, u tivatskom Gradskom parku zasadili su poklon sadnice drveća karakterističnog za njihove države.

Prisutne diplomate i goste pozdravila je **Marijana Mišić-Škanata**, predsjednica NVO „Europski dom“ Tivat koji je organizirao ovu diplomatsko-ekološku akciju. Ona je pri tom istakla da je cilj akcije da se obogati veliki Gradski park, inače jedna od najvećih botaničkih bašti na ovom dijelu Jadrana, te da se da doprinos raznolikosti biljnih vrsta koje u njoj uspijevaju simbolizirajući na taj način ljepotu različitosti koja karakterizira, kako Crnu Goru, tako i ujedinjenu Europu. Mišić-Škanata je dodala da će akcija postati tradicionalna, a uskoro će Gradski park u Tivtu poklon-sadnicama obogatiti i predstavnici kancelarija Njemačke i Francuske u Podgorici.

Arhitektka **Marija Nikolić**, tajnica „Europskog doma“, upoznala je prisutne sa historijatom Gradskog parka u Tivtu koji je 1892. godine podigao austrougarski admiral fon Šternek, istakavši da diplomati sada nastavljaju tradiciju tivatskih pomoraca koji su godinama sa svojih dugih putovanja po svijetu donosili egzotične primjerce flore za ovaj park. Inače, gradski park u Tivtu nedavno je građevinski obnovljen donacijom američke Agencije za međunarodnu pomoć i suradnju USAID i međunarodnog Udruženja za razvoj lokalne uprave ICMA.

Generalni konzul Grčke **Sotirius Atanasiu** u tivatskom je parku posadio sadnicu masline, istakavši pritom da ova biljka simbolizira mir i prosperitet koji njegova zemlja želi svim građanima Crne Gore. Maslinu je posadio i treći konzul u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru **Igor Grabar**, dok je novoimenovani slovenski konzul u Crnoj Gori **Branko Rakovec** Tivčanima poklonio sadnicu lipe. Američki konzul **Hojt Brajan Ji** posadio je primjerak tuje, odnosno američkog cedra, istakavši da je to zimzeleno drvo, a takva stabla ostaju zdrava i jaka poput prijateljstva Amerike, Europe i Crne Gore i u dobrim i lošim vremenima.

Prigodan program u Gradskom parku priredili su učenicima tivatske OŠ „Drago Milović“ a za strane diplomate i goste je, u atrijumu srednjevjekovnog ljetnjakovca „Buća-Luković“, priređen koktel na kome im se obratio i gradonačelnik Tivta **Zoran Radović**.

Siniša Luković

Klapa „Raguza“ iz Dubrovnika poručuje Kotoranima

RADUJEMO SE SVAKOM DOLASKU

Klapa „Raguza“ za kratko vrijeme tri puta gostovala u Kotoru gdje je uvijek bila srdačno dočekana. Dubrovački glazbenici gostuju čvrsto uvjereni da će tako dati doprinos popularizaciji dalmatinske glazbe u Boki. Treba očekivati, uskoro, nova gostovanja hrvatskih umjetnika u Kotoru.

U subotu, 5. travnja, u sali Kulturnog centra, dubrovačka klapa „Raguza“ održala je treći koncert u drevnom gradu Kotoru. Inače, ova klapa gaji već 25 godina autentične zvuke Mediterana. Brojnim nastupima, u zemlji i inozemstvu „Raguza“ obilježava jubilej. Priprama se za učešće na festivalu u Slavenskom Brodu. Do sada „Raguza“ je objavila long plej ploču, tri CD-a i kasete, a izašao je i album koncerta koji je objedinio dosadašnji plodan i uspješan rad ove dubrovačke klape.

Puna pozitivnih dojмова, nakon održanog koncerta, razgovarala sam sa jednim od članova klape, **Krunom Težakom**, čijim venama teče kotorska krv. Pričajući u opuštenu atmosferu, Težak se prisjetio svog prvog gostovanja sa klapom: „Bilo je to prije godinu dana ispred katedrale ‘Svetog Tripuna’, kada smo došli baš na nagovor tada formiranog ‘Hrvatskog građanskog društva’. Stigli smo nakon 12 teških godina za sve nas koji smo bili u Hrvatskoj, a imali rodbinu u Boki kotorskoj, i bili smo vrlo napeti kako će nas Bokelji primiti, ali sve je prošlo u najboljem redu. Posjećeno ispred katedrale bila je dobra, tako da smo na nagovor općinskih vlasti drugi put bili u studenom prošle godine. Pjevali smo u koncertnoj dvorani Muzičke škole“.

Što bi Kotorani rekli: gdje su bila dva nastupa tu je i treći, razmjenjivali smo dojmove sa ovog tre-

Klapa „Raguza“ – Dubrovnik

ćeg koncerta koji, na žalost nije okupio očekivani broj ljubitelja klapske pjesme, ali dovoljan za pravo uho onih kojima je more u duši.

„Nadam se da je ovaj koncert mnogo značio, kako ljudima hrvatske nacionalnosti, tako i ostalim građanima Kotora. Mi se svaki put vratimo u Dubrovnik sa novom nadom da će naši dolasci pridonijeti većoj popularizaciji dalmatinske pjesme na ovim prostorima. Mislim da je to lijepa pjesma, pjesma o ljudima, ljubavi, lošim i dobrim stranama života na jedan dopadljiv način, sa lijepom životnom porukom.“ – ka-

že Težak.

Časkajući kao da se znamo već „sto godina“ zamolila sam sagovornika da prokomentira izlazak časopisa „Hrvatski glasnik“. Kako on kao polubokelj gleda na to i što taj list znači za Hrvate iz Boke koji se nalaze diljem „Lijepa naše“?

„Bio sam jako iznenađen i ujedno oduševljen kada mi je prvi broj ‘Hrvatskoga glasnika’ stigao u ruke. Ostale časopise sam brže-bolje nesebično podijelio, ne samo dubrovačkim Bokeljima, već i ostalim prijateljima koji su pokazali interes. Drago mi je da se na takav način čuje glas Hrvata u Boki,

da govore što ih tišti, a mi u Matici Hrvatskoj smo tu da im pomognemo da se ne osjećaju odbačenim i odvojenim od Matice. Časopis sam pročitao nekoliko puta i mogu da kažem da je raznolik i da se bavi temama značajnim za nas Hrvate koji svaki slobodan trenutak koristimo da dođemo u našu lijepu ‘Nevjestu Jadrana’. Moja potpora tom listu i svemu što Hrvati u Boki rade (a znam da su poštteni, radni ljudi, čak nas i naša vjera uči da budemo dobri prema drugim ljudima), bit će još veća i smatram da preko tog lista Hrvati šalju svoju poruku – sa velikim entuzijazmom zaključuje Težak.

A poruka svih članova klape „Raguza“, rekli su mi da to istaknem, jeste da im je vrlo drago svaki put kad dođu u Kotor, i vide naš prelijepi Stari grad. Voljeli bi da gradski oci smognu još više snage, da ga revitaliziraju što je moguće više i bolje, da sačuvaju njegovu autentičnost, ono originalno što su generacije pomoraca i trgovaca stjecale kroz povijest u znoju lica svog, slično kao i Dubrovčani. Želimo da ljudi ovog grada, kao i posjetitelji, iz njegove burne povijesti izvuku pouke za sadašnjost i budućnost.

A mi ćemo, kao građani Kotora, signurno izvući pouku sa ovog koncerta. Ako Bog da, na njihovom sljedećem nastupu bit će nas mnogo više. Ne dozvolimo da nam hit pjesma bude „Sve nas manje ima tu“.

Anita Cuca

Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru

VIŠE VRIJEDNIH RADOVA

Godišnjak je godinama bio vrijedna publikacija koja se bavila prvenstveno događajima iz prošlosti vezanim za more. Međutim, zbog nedostatka kvalitetnih priloga sa tematikom „More i pomorstvo“ dobro je urađeno što je donekle izmijenjena uređivačka politika. Omogućeno je da se pojavljuju i radovi iz drugih oblasti, čime je publikacija dobila na vrijednosti. Šteta je da zbog finansijskih problema Godišnjak izlazi neredovno, što u prošlosti nije bio slučaj.

Sa znatnim zakašnjenjem izašao je iz tiska dvobroj XLVII–XLIX Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore što je u posljednje vrijeme sve češća pojava.

Broj je posvećen 120. godišnjici formiranja prve muzejske zbirke u Kotoru, kada je osnovan „Kabinet plemenitog tijela Bokeljske mornarice“ na trgu sv. Tripuna u Kotoru, koji je bio prethodnik današnjeg Pomorskog muzeja u Kotoru. Publikacija je također tiskana u znak sjećanja na osamdesetogodišnjicu rođenja dr. **Miloša Miloševića**, znanstvenog savjetnika, dugogodišnjeg direktora Istorijskog arhiva u Kotoru, sadašnjeg admirala Bokeljske mornarice, uglednog člana Izdavačkog savjeta Godišnjaka u kojem je 28 zapaženih znanstvenih radova. Svojim radom je doprinio afirmaciji kulture na prostorima Crne Gore i šire.

Urednik edicije je **Mileva Vujošević**, direktor Pomorskog muzeja, a o ovom izdanju još su brinuli Izdavački savjet i Redakcioni odbor.

Prvi prilog u Godišnjaku je **Zorice Čubrović**: „Prozori u sakralnoj arhitekturi Kotora od 12. do 15. vijeka“. Uz prilog su objavljene i mnoge fotografije i crteži, nažalost, loše tiskani, ali ipak mogu poslužiti namjeni. U prilogu autor govori biforama i triforama što se nalaze na sačuvanim romaničkim jednobrodskim kupolama crkava Kotora: sv. Luka, sv. Ana,

Eksponati u Pomorskom muzeju u Kotoru

sv. Marija Koledata, sv. Pavle. Konstrukcije bifore na zapadnim pročeljima crkava karakterizira okvir stepenasto usiječen u zid, srpasti oblik luka kao i uporaba mermerna od koga su izrađeni svi elementi na fasadi.

Vrijedan pažnje je i rad **Draginje Maskareli**: „Arhitekta Bernardino Maccaruzzi i originalni projekat na Bogorodičnoj crkvi na Prčanju. Ovu crkvu – zadužbinu prčanjskih pomoraca i trgovaca, građenu između 1789. i 1913. godine, projektirao je venecijanski arhitekta Bernardino Maccaruzzi. Dugo građenje bilo je uvjetovano čestim nepovoljnim događanjima na ovim prostorima, prvenstveno padom Mletačke republike i propašću flote jedrenjaka. Autor na zanimljiv način daje niz podataka o ukupnim aktivnostima ovog poznatog arhitekta, te njegovim projektima od kojih je Bogorodični hram jedan od najreprezentativnijih.

Akademik **Rajko Vujičić** piše o nekim primorskim motivima u našem starom slikarstvu, a u članku se obrađuje nekoliko neobičnih ikonografskih motiva vezanih za lokalne tradicije. Radi se, prije svega, o temama vezanim za pomorstvo i brod, ribare, ribarski pribor kao i personifikaciji rijeke Jordan, te kako sv. Nikola spašava brodolomnike. U članku se govori i o drugim temama prikazanim na freskama srednjeg i novog vijeka.

Jovan Martinović u svojoj prilogu bavi se zavještanjima građana Kotora crkvama tijekom perioda 1326.–1337. godine, dok **Ilija Lalošević** piše o Venecijanskim zbirka karata i veduta Kotora od 16. do 18. stoljeća. Autor donosi pregled tiskane kartografske dokumentacije Kotora iz mletačkog perioda na osnovu istraživanja u arhivima i bibliotekama Venecije.

Zapažen je i prilog **Tatjane Bućin-Kriještorac** o

prvobitnoj posveti crkve svete Ane u Kotoru, u kojem obrađuje niz problema vezanih za poznatu kotorsku crkvu, sada posvećenu sv. Ani. Dovodi se u sumnju tvrdnja da je ovaj sakralni objekat bio prvobitno posvećen sv. Martinu, kako se to do sada smatralo.

U Godišnjaku **Saša Brajović** se bavi temom „Barokni Perast i antiteza pero-mać“. Namjera ovog rada je bila da poznate činjenice iz povijesti baroknog Perasta predstavi u jednom drugačijem svjetlu. U radu su povijest grada, te neki njegovi građani, predstavljeni kroz prizmu toposa pero-mać europske literarne tradicije.

U ovom broju Godišnjaka još pišu: **Antun Tomić** o starim dobrotskim bratstvima i njihovom doprinosu pomorstvu od početka 18. stoljeća do danas, isti autor o genealoškom stablu pomorskog bratstva Tomići iz Dobrote, **Gračijela Čulić** o mikrotoponimima u arhivskim dokumentima Boke kotorske 14. i 15. stoljeća, **Milenko Pasinović** o crnogorskom brodarstvu na kraju 20. stoljeća, te o Morskom dobru Crne Gore – funkcioniranju i pomorskim karakteristikama.

U Godišnjaku **Mileva Vujošević** se bavi temom konzervacije salona Florio u Pomorskom muzeju u Kotoru, a **Smiljka Strunjaš** konzervatorskim tretmanom slike broda „Desiree Constance“.

IZLOŽBA BOKELJSKA PERIODIKA 1841.-1945.

Cilj izložbe je bio da se autentični segment kulturne baštine Boke približi široj javnosti i da se sa zahvalnošću podsjetimo na kulturne i naučne poslenike koji su utkali sebe u tadašnje žurnalističke pothvate kao urednici ili autori priloga. Sada je to veoma vrijedna i zanimljiva građa. Zadatak izložbe je bio i da se skrene pažnja na potrebu istraživanja i kompletiranja naslova i izrade elektronskog centralnog kataloga bokeljske periodike. Izložbu je otvorio dr Miloš Milošević.

Boka Kotorska, sa svojom duhovnom i kulturnom prijestolnicom Kotorom, zbog svojih prirodnih ljepota i izuzetnog geostrategijskog položaja, bila je kroz istoriju inspiracija pjesnika i slikara, određište putnika i putopisaca, neiscrpna tema istraživača i znanstvenika različitih interesovanja, ali na žalost uvijek i u žiži zanimanja mnogobrojnih osvajača. Na toj svojevrstoj istorijskoj pozornici smijenjivale su se tuđinske vlasti, dolazile i odlazile vojske, prolazile na stotine „velikih i malih ljudi“ a Boka je opstajala, uvijek svoja. Samo su kulturni i civilizacijski uticaji ovdje nailazili na pogodno tlo. Upravo stoga se nametnula okruženju kao sinonim pomorstva, duhovnosti i kulture.

„Boka Kotorska, kao rijetko koji kraj jadranskog primorja, čuva na čitavoj svojoj teritoriji ostatke ljudske civilizacije i kulture iz raznih epoha istorijskog bitisanja. Ovim krajevima, odzvanjala je pjesma jasne i elegantne riječi sa vizantijskih spomenika, ozarivao nas sjaj umilnog lica sa freske, oduševljavao nas proizvod mletačke kičice i eho njihovih orgulja i zvona“ – napisao je Bokelj, zavičajni istraživač Maksim Zloković.

I uprkos ratovima, pustošenjima, prirodnim stihijama, ali i ljudskom nemaru, do naših dana sačuvan je veliki broj istorijskih spomenika: crkava,

palača, arhivalija, fresaka, slika, liturgijskih predmeta, inkunabula i uopšte, bogatstvo knjižnog fonda. Svakako značajno mjesto u riznici kulturnog blaga ove regije pripada staroj periodici, koja je veoma citirana i nezaobilazna za

istoriji štamparstva, prva štamparija u Kotoru radi 1798–1802. godine. To je štamparija Frančeska Andreole, koja je štampala knjige, plakate i državne naredbe ćirilicom i latinicom. Tek poslije više od sto godina, 1908, nekoliko

godinom, kada je u Veneciji štampana prva bokeljska periodična publikacija, i 1918. godinom, zatim period između dva rata, 1918–1945 godine. Prvi izdavači periodičnih publikacija bile su katolička i pravoslavna crkva.

Panorama Bokotorskog zaliva

svakog istraživača Boke Kotorske, ali i nedovoljno poznata široj javnosti.

Veoma značajan preduslov za objavljivanje periodičnih publikacija, prije svega dnevnih listova, jeste postojanje štamparije u neposrednom okruženju. Iako je na Cetinju u drugoj polovini 19. vijeka radila Državna štamparija, njene usluge nijesu korišćene, jer su austrougarske vlasti jasno stavljale do znanja da ne dozvoljavaju bilo koju vrstu saradnje sa Crnom Gorom. I pored činjenice što su imena trojice Bokelja: Andrije Paltašića (15 v.), Jeronima Zagurovića (16 v.) i Stefana Paštrovića (16 v.) velikim slovima upisana u

uglednih Bokelja osniva Akcionarsko društvo Bokeška štamparija u Kotoru. Do 1908. godine u Boki Kotorskoj izlazilo je samo devet naslova periodičnih publikacija koje su štampane u Dubrovniku, Zadru i Novom Sadu. Osnivanje Bokeške štamparije predstavlja prekretnicu u razvoju bokeljske publicistike, jer bogatstvo zavičajne periodike značajan je pokazatelj stepena kulturnog razvoja regije. Do kraja 1945. godine u Boki Kotorskoj je publikovano više od šezdeset naslova periodike.

Uobičajna periodizacija primjenjuje se i za zavičajnu periodu Boke. Prvi period je omeđen 1841.

Catalogus cleri in diocesi catharensi exstentis ineunte anno MDCCCXLI (1841), na latinskom jeziku, prva je bokeljska periodična publikacija i predstavlja godišnji izvještaj Kotorske biskupije za 1841. godinu, štampan najprije u Veneciji, zatim Splitu i Zadru, a od 1908. godine u Kotoru. Izlazio je kontinuirano do 1911. godine. Od 1896. godine izlazi *Schematismus seu status personalis et locatis diocesis catharensis* i, osim uobičajenih podataka o sveštenstvu i radu Kotorske biskupije, donosi i tekstove istorijskog sadržaja. Ubrzo nakon osnivanja Bokotorsko-dubrovačke episkopije 1870.

godine počeo je 1874. godine da izlazi šematizam Pravoslavne eparhije Bokokotorsko-dubrovačke i spičanske u kontinuitetu do 1912. godine. Šematizam je štampan u Zadru i Dubrovniku, a od 1908. godine u Kotoru. Sam naziv određuje sadržaj publikacije, koncipiran u nekoliko ustaljenih rubrika. Na sistematičan način prikazana je organizacija episkopije. Šematizam je okupio oko 80 saradnika od kojih izdvajamo Sava Nakićenovića, Petra Rafailovića, Đorđa Statimirovića, Mladena Crnogorčevića, Dionisija Mikovića... kao autore mnogobrojnih priloga iz istorije pravoslavne crkve i kulturne istorije Boke Kotorске.

Ovaj period karakterišu izvještaji bokeljskih škola. Kotorska gimnazija 1872/1873. godine počinje da publikuje *Progam C. kr. realne gimnazije u Kotoru*. To je prva periodična publikacija u Boki objavljenja na narodnom jeziku. Školske 1900/01 godine mijenja naslov i izlazi *Izveštaj C. kr. velike gimnazije u Kotoru* u kontinuitetu do školske 1912/13. Sadržaj naslova čine školski izvještaji, nastavni programi, ali i prilozi koji imaju naučnu vrijednost. Publikovana su još tri naslova: *Programma del' scuola nautica di Cattaro* na italijanskom jeziku 1881–1912, *Izveštaj srpske moreplovne zaklade škole Bošković – Đurović – Laketić* u Srbini kraj Herceg-Novog za 1885. i 1886. godinu i *Izveštaj privatne djevojačke škole u Kotoru* 1909 i 1914.

Krajem 19. i početkom 20 stoljeća u modi su književni kalendari. Na Cetinju i u Nikšiću izlazi nekoliko naslova a kao urednici se pojavljuju Bo-

kelji dr. Lazar Tomanović i Stevo Vrčević. Prvi se pojavio *Il bocchese. lunario catolico e greco per anno*, 1867. godine, koji je štampan u Dubrovniku. Sveštenik Jovan Šarić, iz Kuta, 1882/83 objavljuje kalendar Boka, mali srpsko-narodni zabavnik za srpsku mladež, interesantan je jer se prvi put, u bokeljskoj periodici, pojavljuju literarni prilozi. Dionisije Miković, iguman manastira Banja kod Risna, pjesnik, publicista, etnograf, dobrotvor, autor teoloških rasprava ogleđao se i kao urednik dva časopisa: *Srpski Magazin*, je izlazio 1896. i 1897. godine, a dvanaest godina kasnije Miković je pokrenuo drugi naslov – *Boka*, veliki ilustrovani kalendar koji je izlazio od 1909. do 1914. godine.

U periodu do 1918. godine izlazila su tri naslova periodičnih publikacija tipa lista. *Dnevni vjesnik* 1912. godine izlazio je jednom ili više puta dnevno, a uspješno je pratio operacije srbijanske i crnogorske vojske u Balkanskom ratu. Publikovan je 101 broj. Takođe, 1912. godine izlazi petnaestodnevno *Proljeće*, napredni omladinski list. Odmah po osnivanju AD Bokeljska štamparija 23. januara 1908. godine počinje da izlazi *Boka – glasnik za opće interese Bokelja*, koji se štampa ćirilicom i latinicom i označava početak bokeljske žurnalistike. Prvi urednik je bio dr. Rudolf Sardelić, a izdavač dr. Filip Lazarević. List je izlazio sedmično, a od broja 52 dva puta sedmično. Od 99. broja postaje organ Srpske organizacije u Boki, a uređivanje preuzima Dušan Vukasović. Posljednji broj je izašao 30. decembra 1909. godine Na političku

orijentaciju lista značajno je uticala cenzura koju je austrijska vlast rigorozno provodila.

Bokeljsku periodiku međuratnog perioda karakteriše pojavljivanje nekoliko naslova listova koji su bili kratkog daha. To su *Peraški prigodni list* (Perast 1993), *Bokeljska zora*, (Herceg-Novog, 1935), *Bokeški glasnik* (Kotor, 1921), *Jadranska straža* (Đenovići, 1924), *Sokol* (Tivat, 1921). Međutim, višegodišnji kontinuitet uspio je da ostvari list *Glas Boke* (Kotor, 1932–1941) čiji je prvi urednik bio Dušan J. Sekulović. Izlazio je sedmično, a publikovao je 414 brojeva. Uspješno je informisao čitaoce o aktuelnim događajima u Boki, ali je donosio i obilje informacija iz svijeta. Osnivanjem Narodnog univerziteta u Kotoru 1934 godine pokrenut je *Glasnik Narodnog univerziteta*, koji je izlazio do 1940, a urednik je bio Predrag Kovačević. U časopisu su objavljeni značajni radovi iz kulturne prošlosti Boke.

Nekoliko naslova, koji su publikovani u međuratnom periodu, nijesmo pronašli u bibliotekama Boke, a ni u Centralnoj narodnoj biblioteci „Đurđe Crnojević“ na Cetinju. To su sljedeći naslovi: *Parilo* (Kotor, 1933), *Peraški prigodni letak* (Perast, 1933), *Riječ Boke* (Dubrovnik, 1938), *Sokol* (Tivat, 1935), *Uznički glasnik* (Kotor, 1921). Kuriozitet je *Boka – mali narodni kalendar*, koji je uređivao Dionisije Miković, a izdavač Knjižara Jova Sekulovića u Herceg-Novom. Kalendar je štampan 1921. godine čak u 5.000 primjeraka, od kojih nije sačuvan niti jedan. Postoje fotokopije naslova *Rosika* (Igalo,

1930–1931) i *Petegola* (Kotor, 1927). Za ovaj period karakterističan je humoristički list *Karampana* (Kotor, 1926–1941) koji je izlazio godišnje.

Ratni uslovi nametnuli su potrebu blagovremenog informisanja kako na oslobođenoj teritoriji, tako i na frontu. Otuda dvije vrste publikacija ovog perioda: listovi političkih organizacija i partizanskih jedinica. Iz prve skupine izdvajamo *Vijesti*, koje je izdavao Okružni odbor NOF-a Boke u periodu 1944–1945, *Mladu Boku*, list Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Boke, *Novu Boku*, list Narodnooslobodilačkog fronta Boke 1945. i *Omladinski bilten* okruga Boke za 1944. g. Drugu, mnogo brojniju skupinu, čine listovi partizanskih jedinica. Gotovo svaka četa Prve bokeške brigade izdavala je svoj list. Pomenućemo neke: *Orjen* (1945), *Osa* (1945), *Partizan* (1942), *Polet* (1945), *Primorac* (1945) i nekoliko izdanja džepnih novina. Ovi listovi umnožavali su se na geštetneru, šapirografu ili na pisačkoj mašini i mnogi nijesu sačuvani.

Na okupiranoj teritoriji publikovana je i neprijateljska štampa.

U Kotoru su na italijanskom jeziku, u periodu 1941–1943. godine izlazili: *Bocce di Cattaro*, *Notiziario economica bocchese* 1942. godine i *Pojloprivreda Boke Kotorске*, a za vrijeme njemačke okupacije 1944. godine *Bokeški vjesnik* i *Glas Boke*.

Nevenka Mitrović

U pripremi kataloga i izložbe koristili smo radove dr. Nika S. Martinovića i dr. Miroslava Luketića, koji govore o bokeljskoj publicistici.

Imena Bokeljske mornarice u prošlosti

ŠTOVANJE TRADICIONALNIH VRIJEDNOSTI

Kada je srednjovjekovna organizacija pomoraca u Kotoru, stjecajem okolnosti, stvarno dobijala neke vojne prerogative, što se nije dešavalo sa drugim sličnim pomorskim bratovštinama na jadranskoj obali, njena osnovna misija primarno je ostala karitativno-vjerska, a ne profesionalno-vojna. To je praktički značilo: pomaganje u nevolji i nestašici, otkup od ropstva, pomoć kod udaje djeteta, sahrane u vlastitoj crkvi i slično. Dakle, modernim jezikom govoreći, radilo se o nekoj vrsti srednjovjekovnog sindikata. Ipak, postojeća vojna komponenta davala joj je poseban ugled.

Sadašnje ime „Bokeljska mornarica“ je dobila sredinom 19. st. kada je Austrija, toj ranije ukinutoj organizaciji pomoraca, 1852. god. ponovo dozvolila rad. Ali to više nije bila srednjovjekovna profesionalna organizacija pomoraca, sa kontinuitetom svojih starih tradicija i privilegija, nego nova organizacija čisto memorijalnog karaktera. Njeni su članovi, dakle, mogli pripadati svim profesijama, a vezivalo ih je njegovanje povijesnih uspomena na pomorsku prošlost i njene protagoniste.

Ali, kako je Austrija, tijekom svoje vladavine, zadržala talijanski jezik kao zvanični jezik administracije, a organizacija se u nazivu više nije vezivala samo za Kotor, kao srednjovjekovni pomorski centar, sa nazivom **Kotorska mornarica** (*Marinerizza di Cattaro*), nego je htjela valorizirati i druga pomorska središta, novo ime nije više bilo Kotorska, nego **Bokeljska mornarica** (*Marinerizza Bocchese*). To se ponekad pogrešno prevodilo sa „Bokeška Mornarica“, pretvarajući talijanizirani oblik imenice „Bokez“, u pridjev „bokeška“, umjesto pravilnog „Bokelj“ i „Bokeljska mornarica“.

Prije ovog današnjeg imena, naša srednjovjekovna

Izvođenje kola Bokeljske mornarice

vna staleška i humanitar- žemo arhivski pratiti, pro-
no-vjerska organizacija mjenila je još dva puta
pomoraca, koliko to mo- svoje ime.

Admiral Bokeljske mornarice dr. Miloš Milošević

Zapravo, najstarije poznato ime je iz sredine 14. st. (1353), sačuvano je u VI. tomu poznate zbirke dokumenata „Illyricum sacrum“, i glasilo je na latinskom jeziku „Pia sodalitas navicularum Catharensium“ (Pobožno društvo kotorskih pomoraca). Tako je, naime, stajalo u dokumentu o donacionoj povelji, jer je ta pomorska organizacija već tada posjedovala vlastitu crkvu posvećenu sv. Nikoli, koja se tada nalazila ispred zidina Kotora. I baš je, spomenute 1353. godine, po želji biskupa Dujma, tu svoju crkvu poklonila franjevačkom redu. Vrlo je vjerojatno tadašnja organizacija imala i svoj Statut, jer je posjedovanje crkve zahtijevalo čitav niz pravnih i finansijskih obveza, koje su se obično nalazile u Statutu. Ali on nije sačuvan. U navedenom sačuvanom imenu nalaze se dva veoma značajna traga. Prvi je termin „sodalitas“ koji svjedoči o živim tradicijama starih rimskih oblika organiziranja, sačuvanim među romanskim i slavenskim pučanstvom tadašnjeg Kotora. Drugo je oznaka „pobožnog“, u humanitarnom, ili karitativno-vjerskom smislu, što je, inače, bitna odlika srednjovjekovnih bratovština, pa tu osnovnu odliku baštini i Bokeljska mornarica.

Pa i kada je, kasnije, srednjovjekovna organizacija pomoraca u Kotoru, stjecajem okolnosti, stvarno i dobila neke vojne prerogative, što se nije dešavalo sa drugim sličnim pomorskim bratovštinama na jadranskoj obali, njena je osnovna misija primarno ostala karitativno-vjerska, a ne profesionalno-vojna. A to je praktički značilo: pomaganje u nevolji i nestašici, otkup iz ropstva, pomoć kod udaje djeteta, sahrane u vlastitoj crkvi i slično. Dakle, modernim jezikom govoreći, radilo se o nekoj vrsti srednjovjekovnog sindikata. Ipak, postojeća vojna komponenta je kotorskoj organizaciji davala poseban ugled.

Svakako, ta primarna i karakteristična humanitarna i karitativno-vjerska komponenta pogotovo je došla do izražaja kod drugog srednjovjekovnog sačuvanog imena Bokeljske mornarice iz Statuta 1463. godine: *Confraternitas Sancti Nicolai Marinariorum de Catharo* (Bratovština Sv. Nikole mornara iz Kotor). Nemamo precizni arhivski podatak zašto je došlo do promjene imena iz 14. st. ali je veoma uvjerljiva pretpostavka da se to desilo zbog posjedovanja crkava Sv. Nikole. Prva je crkva van gradskih zidina, kako smo to već istakli, još u 14. st. bila poklonjena franjevcima, a drugu je, pod istim imenom sv. Nikole, ali u samom gradu, izgradio u prvoj polovici 14. st. Tripo Buća, i ova je crkva 1453. god. predata našoj Bratovštini mornara. Inače, kao što je poznato, sv. Nikola je pokrovitelj pomoraca, i njegov se kult naročito njegovao u čuvenom svetištu u Bariju.

Uporedo sa tim statutarnim imenom Bratovštine sv. Nikole mornara, ista organizacija se, u isto vrijeme, veoma često u

dokumentima sreće skraćeno kao „Kotorska mornarica“ (Marinerizza di Cattaro), čime se svakako, mislilo više na izvjesne njene vojne prerogative, koje su se, u stvari, snažno nametale u tom vremenu opasnih konfrontacija sa Osmanlijskom državom u okruženju i iscrpljujućom, ali neizbježnom borbom sa piratima. Radilo se, uglavnom, o obrani teritorijalnih voda u Bokotorskom zaljevu, vođenju spiska domaćih pomoraca za različite ak-

za državu više nije bila neizvjesna i opasna stvar. S druge strane, i Bratovština je od toga imala značajnih koristi, jer joj je Republika u gospodarskom i društveno-političkom smislu lakše izlazila u susret, putem privilegija, kao što su javno nastupanje pod oružjem, preuzimanje o Tripundanu za tri dana vlasti u gradu, pravo podnošenja prijedloga za pomilovanje i slično. Arhivski se prvi put može utvrditi da je 1440. godine došlo do te simbi-

ne *Srpska garda*, uglavnom u istim nošnjama Mornarice, koja je nastupala o pravoslavnim praznicima.

Takva se pojava za vrijeme profesionalnog organiziranja pomoraca nije ni mogla desiti. Jer svi oni koji su plovili, bez obzira odakle su došli, bili su životno povezani solidarnim doprinosom u borbi protiv opasnosti oluja i piraterije, a za puni gospodarski uspjeh trgovačkog pothvata. Drukčije su prilike bile kada je organizacija dobila memorijalni karakter. Tada je sve zavisilo od kvaliteta članstva i uprave, koji su bili raznih zanimanja i mogli imati najraznovrsnija društvena i politička shvaćanja. Ali ipak, i pored izvjesnih plima i oseka, Bokeljska mornarica u Kotoru, išla je za onim što je najdragocjenije, a to je valoriziranje golemog kapitala, koji je proizašao iz izuzetnih stoljetnih osobnih žrtava pomoraca pod jedrima, dok su se probijali na stranim tržištima, stjecali zaslužene privilegije i postali kičma gospodarskog i kulturno-umjetničkog razvoja svoga kraja. Pretvarajući, pritom, pasivni kamenjar u kraj biranih baroknih palača i crkava koji je ušao u popis svjetske baštine UNESCO. Ne propuštajući da održava i tradiciju pomaganja siromašnim i bolesnim, moderna Mornarica je išla za tim da, sa svojim skromnim financijskim sredstvima, promovira Okrugle stolove i tribine iz kulturne i umjetničke prošlosti i održava uspomene na krupne datume i ličnosti Boke kotorske, a sve u cilju znanstvenog produbljavanja povijesti pomorstva i stvaranja klime što boljih međuljudskih odnosa.

**Admiral
Dr. Miloš Milošević**

Bokeljski jedrenjaci

cije kotorske galije, učešću pojedinih pomorskih naselja u raznim borbama i slično. Ali, u svakom slučaju, nije bila riječ o nekom posebnom, novom imenu, nego o skraćenoj formi onog, već navedenog imena Bratovštine iz Statuta.

S tim u vezi došlo je do još jedne specifičnosti kotorske bratovštine pomoraca. Bratovštine su, naime, redovito na čelu organizacije imale svog „gastalda“, ali u Kotoru se, od sredine 15. st., poistovjećivala ličnost gastalda Bratovštine sa ličnošću lučkog kapetana, koji je inače nosio titulu admira-la. Pa kako je lučki kapetan-admiral bio državni službenik i osoba od punog mletačkog povjerenja, neophodna potreba za dodjeljivanjem izvjesnih vojnih kompetencija snažnoj Bratovštini koja je okupljala brojne i sposobne bokeljske pomorce

oze dviju značajnih društvenih pozicija u gradu, pa je 7. ožujka spomenute godine Kotoranin Živko Mace bio admiral i gastald.

Kako se vidi, kod svih tih promjena imena, pomorska organizacija nije nikada imala bilo kakvu drugu nacionalnu, ili konfesionalnu oznaku, tim prije što je, u višekonfesionalnoj i višenacionalnoj sredini Boke, stvarno okupljala sve građane. Oni su postizali i više, pa i admiralske činove. Koliko je to bila delikatna tema u drugoj polovici 19. st., koja je mogla izazvati društvene raskole, kazuje primjer poslije austrijskog priznanja organizacije 1859. godine. Ne ulazeći ovdje u pojedinosti, tada je došlo do branjenja pravoslavcima da postaju članovi Mornarice. To je izazvalo formiranje jedne nove, paralelne i čisto nacionalne organizacije nazva-

U Kotoru, u okviru karnevalskih fešti, izašla „Karampana“

ZRCALO NARAVI BOKEŠKIJEH

U rondi „Karampana“ oštro osuđuje mnoge propuste što ih nova opštinska vlast, vrlo uspješno, realizuje u Kotoru i okolici. U listu se odaje posmrtna pošta „Jugooceaniji“ čiji je posljednji, od 26 brodova koliko je nekada imala, umro prošle godine. U vrijeme kada sve pada rastu samo cijene a umnožava se i broj foliranata koji izvanredno uspijevaju u Kotoru. Posljednjih godina i „Karampana“ je sve tanja jer više nema, a i ne smije, niko brontulat kao nekada.

Posljednjih godina i „Karampana“ je sve tanja jer više nema, a i ne smije, niko brontulat kao nekada. Po sedamdeset sedmi put, u stađonu trafikinga punog seksa, izašla je „Karampana“, čiji je press biro smješten u Sigurnoj muškoj kući a gdje oni koji se okupljaju, na čelu sa **Jovicom Martinovićem**, glavnim špicaskandalom i oridinalom kotorskim, glasno kažu ukradenu parolu: „NI KUKU ZA ONOM NI BLAGOŠ ZA OVOM“. Od koga su je ukrali nijesu rekli, ali u stađonu lupeština to neće niko istraživat. Ona je i ovoga puta „zrcalo naravi bokeških“ ali sve mi se para da su te naravi mnogo gore nego što su ih prezentali u sada već dobroćudnoj „Karampani“ kojoj su, s obzirom na godine, otupile žaoke. Što ćete, dragi citadini, godine čine svoje. Rekao bi dobri stari šjor Tripo, meštar od mužike: „Finili su Mare bali!“ A i jesu.

Na prvoj strani izašla je, kako je to uobičajeno, ronda „Karampane“, ili da prevedem za ove nove, obilazak grada. Naslov je bio „BROITRO, ŠJOR PROTEŠTAT“. Međutim, kakvo je stanje u opštini od kada je došao, ne može mu biti dobro jutro. Tamo se kaže: „Da ne mislite da sam ja maliciozna babetina, da samo brontulam o onome u stari grad, što svakome bode oči, ja sam se jedne nemirne mjesecne noći uputila vanka grada, put Tabachine i odma izgubila volju da to opet učinim! Prava Škurda, od mosta pa naniže zatrpna raznim otpadom, starim špacherima, gumama od

auta, cijevima i slično – a tobože da smo zaštićeni grad u ekološkoj državi! Na mostu od druge Škur-

Kada sam zatim krenula prema nekada predivnoj bašti kafane „Dojmi“, imalo me je srce kolpat, jerbo

de vazda parkirana auta naših sugrađana koji bi sa njima šćeli i u postelju uljeć, a onaj parking tako

su naši visokoumni stručnjaci staru baštu potpuno pokrili kamenom, one gulate pitosfore, platane i

Svi državni organi i ustanove pasali su po visokoj naredbi na evropsko radno vrijeme. Prije godinu dana uveli smo evropsku monetu, sada nam trgovci po butigama i prodavci pod Markat uvode evropske cijene – još da su nam samo evropske plate đe bi nam bio kraj.

Predlažemo da se odlikuje Putarsko jer već godinama, kada padne kiša, leže lokve za polivanje naroda kod mosta na Gurdiću, ispred Tanjge, ispred Koka brijajača, ispred zida pokojne „Jugooceanije“. Neka se formira žiri od okupanih jer će oni sigurno predložiti odgovarajuće odlikovanje za putarsko, samo neka bude obavezno sa lentom.

skresan i skućen da mu ne možeš ni pristupit. I druga Škurda zatrpna otpadom, a oni pametnjakovići, što prave novi most, nasuli su zemljom branu da zagrade rijeku pa je pola toga partilo u more.

magnolije potpuno okovali pločama da su počeli da sahnu i da se suše a uništavanje starih kamenih stolova su dovršili naši huligani.“

I ove zime jada se dobra stara Karampana, sjajan

drugar nekadašnji kotorskih škeraca, kojih je i sada mnogo, premnogo, ali na groblju u Škaljarima:

„Jes da su me kotorski meštri, kovači prije 300 godina dobro učvrstili i ukovali u kamen, jest da mi je onaj šjor beogradski Kotoranin prije par godina uvalio novu cijev, ma ja isto činim svaku noć ronu kroz grad i najbližu okolinu da vidim što se sve čini, poštuju li se propisana pravila igre. I tako điravam ja po gradu i svako malo zapnem za neku kamenu ploču, koju su teško natovareni kamioneti i traktori išćepili iz pločnika pa tako stoji mjesecima. Ponekad vidim smetlare i čistačice terasa pred kafićima kako sav smet, čikove, kartušine i ostalo tiskaju u slivnike za kišnicu i tako zatrpavaju i onako nikakvu kišnu kanalizaciju.“

U ovome je „Karampana“ pogriješila. Pokazala je svoju zlu ćud. Trebala je da zna, a bar je ona stara Kotoranka, da baš zahvaljujući ovome Kotor liči na Veneciju, koja je tri stotine godina vladala Kotorom. Pola godine zbog začepjenih kanala i kanalića trebaju i ovdje venecijanske gondole. Tamo blizu mora proradila i drobilica za mljevenje kamena:

„Ploče od mekog dani- lovgradskog kamena ispred Vrata od mora potpuno su samljeli teški kamioni RTCG, Komunalnog i svatovski džipovi. Isto se desilo i na Markatu, na čijim glatkim pločama naše stare none lome noge

po korama od banana i perima zelja i salate. Jedina svijetla tačka je parkić kod Centra za kulturu, ali je zato pločnik od Centra do Gurdića pod stalnim udarima podzemnih voda ispod Sandovanijske rijeke, koje su stari austrijski inženjeri sproveli u more širokim kanalima a ovi naši moderni inženjeri umjesto njih stavili uske cijevi, pa ta pogana i neposlušna voda iskače vanka i svake zime učini dar-mar.“

Ni u drugom primorskom i pomorskom mjestu Perastu ništa nije bolje stanje. Izgleda gore nego nakon Turskih napada. To što nijesu Turci mogli stoljećima, ovi naši su, bez prolivanja krvi i bilo kakvih gubitaka, učinili za nekoliko posljednjih godina. Samo oni ne ruše ovaj grad topovskim granatama i eksplozivom nego munidom. Plate kome treba i koliko treba i sve potom izgleda drukčije. Evo zapisa:

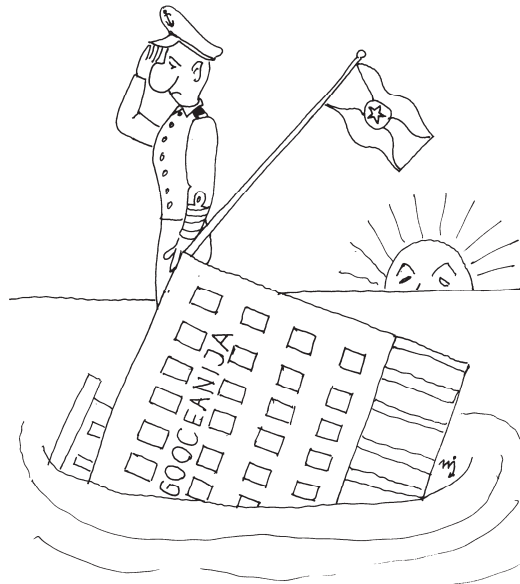
„U Perast se toliko prodaju kuće da se više ne zna ni ko pije ni ko plaća. Naime, poznati muzičar i njegova porodica kupili su toliko kuća da su zaboravili kojim se redom prave, pa su prvo stavili tavane, prozore, škura, pločice pa struju a krov će staviti kada sve ostalo bude gotovo.“

Nekada je u Perastu izlazio satirično humoristički list koji se zvao „Kokotijada“. Sada njegovi autori kokodaču:

„I muzej je nedovršen,
arhiv naš je skoro skršen,
kad ćeš više jadna bila,
obrunuti nama krila?
Da zasjamo barem malo,
do toga ti nije stalo!!!
Starim putem nemoš proć,
još kad pane crna noć.
Moraš pjevat onu staru
samo ne uz gitaru:
‘Od kada je elektrika
napast je velika,
u svakoj ulici noć je kao
dan’
A ja pasam infašan,

što od kućaka što od mraka,
pojela me noćna svraka.“

Očito nepoznati peraški reporter je bio ljut zbog toga što je aktualna vlast posljednjih decenija uradila više na uništenju Perasta nego svi neprijatelji stoljećima. To se može

zaključiti i po posljednjim stihovima:

„Dižite se Bujovići, Balovići, Zmajevići, Viskovići, Bronze, Smejka i ostali, dajte reda gdje ste stali!!!“

Neka bude što je bilo, štiti nas vaše krilo!“

Da je stanje slično i u Prčanju saznajemo iz tek-

da se bavila zavodjenjem maloljetnika, trgovala i prodavala neiskune, nevine djevojke za pare i time sticala nezakonitu dobit, ne samo da je dovodila kojekakve ženske iz vanka, nego je na takozvani trafficking davala i naše djevojke, mlade, lijepe i čiste

snažnu

ODLUKU

da je krnevaro prčanjski Filomena Mantenjuta, zvana Lili kriva po svakoj tački optužbe pa je osuđenjem na smrt spaljivanjem na mulo prčanjsko uz prethodno skidanje glave. Katorska muzika neka joj odsvira marču funebre. Rekvijem Skat in paće!“

Tako je nesretnica s pravom stradala, ali mnogi veći krivci još žive i ne dolaze pod paragrafe bilo kakvog suda izuzev što se optužuju tamo gdje se sastaju dobri ljudi.

Na dvanaest strana slijede priče o tome šta se kome dešavalo u pasanu godinu: ko je s kim odio, ko je gdje nagrajsao, kako su se Kotorani smrzli za vrijeme vrela zime u brdima i tako redom. Pominju se i katorski ordinali Tonina Bruštulin, Petrica crna, Đuro Coto i Tasija, stalni kompanjoni, koji su, mislim, skupa i na onom drugom svijetu, Nane dela moda i drugi. Šteta što ih nema, a dobro je što su ušli u povijest. Iz ovog sadašnjeg vremena neće se niko tamo smjestiti jer, ko šuruje sa vlasti, ljudi ga brzo zaborave. Kao da više nema onih starih škeraca, galiota, zafrkanata, ordinala što su lijepu prošlost značili.

Kada već oni fale, „Karampana“ je metnula u svoj foj i neke pjesme koje nije nikako smjela, a da je njihov autor živ, sigurno bi se ofendio i to s pravom. Sudbina Babe Regine i Tete Tonine ili lude Amerikanice nije za izrugivanje nego za žaljenje. Božja greota jadnih žena. Znam kako je sada mom kolegi i prijatelju kada nema što metnut u folj tako da boli glava a nekad je bila velika briga kako naći mjesto za bar nešto od onoga što su „reporteri“ slali, a sve je bilo ne dobro, nego pre-dobro. Jovica je posljednji Mohikanac. Neka još dugo živi i izdrži.

T. Grgurević

Kako je lijepo vidjeti onu silnu gužvu automobila ispred Bolnice, imaš osjećaj da se nalaziš u Njujorku nasred volstrita. Čestitamo i prijašnjem i sadašnjem upravniku Bolnice što nije baš ništa uradio da se ona silna gužva izbjegne! A malo niže od bolnice, ispod Stadionu, imaš gužvu ljudi kao u Njujorku, u kvartovima Bronks i Harlem, a do ceste je gužva smetlarskih kamiona, kud ćeš ljepše za bela vištu. Nažalost, više nema tamo gužve od pataka i gusaka, čuraka, kokošaka i kućaka, opština ih je iselila.

sta suđenja Filomeni Mantenjutoj, zvanjoj Lili. Tamo se među ljudima svašta dešavalo. Prema riječima tužioca nesretna Filomena bila je kriva:

„Za sve bludne radnje i svakakve šporkarije što je činjala po našem lijepome, čistome i moralnom mjestu. Zato je optužujem

se čulo za naše mjesto tako da cijeli svijet upire prstom i zaobilazi nas kako u turističkom tako i u svakom drugom pogledu.“

Nakon ceremonijala sud Komunitadi prčanjske presudio je nesrećnici:

„Prema iznijetim faktima kako optužbe, tako i odbrane, donosim pravo-

Franjevački samostan u Starom Baru

ZADUŽBINA KRALJICE JELENE

Franjevački samostan je po svom obliku bio jednobrodna bazilika sa pravokutnom apsidom. Na sjeveroistoku se nalazila sakristija dok je na sjeverozapadu bio sazidan zvonik. Podigla ga je 1288. godine kraljica Jelena Anžijska, supruga srpskog kralja Uroša I, rodom Francuskinja. Padom grada u turske ruke samostan je najprije opljačkan, potom oskrnavljen i na kraju pretvoren u džamiju koju su Turci nazivali ORTA.

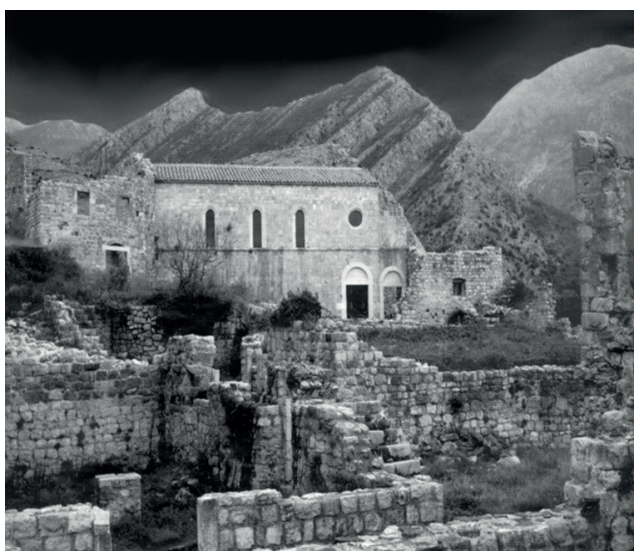
S tari grad Bar, iako je već davno porušen i napušten, uvijek plijeni nekom magičnom privlačnošću. Grad za koji se može reći da je jedan od civilizacijskih stožerika ovih prostora, u svojim drevnim zidinama još uvijek usprkos potresima, ratovima, rušenjima i pustošenjima, čuva mnoge bisere primorske arhitekture. U njih nedvojbeno spadaju i ostaci franjevačkog samostana.

Ovaj samostan je bio najznačajnija građevina sjeverozapadnog dijela starog grada. Do Mlečana ovaj dio grada nije bio obuhvaćen gradskim zidinama, već je spadao u tzv. podgrađe. To se lijepo vidi po poziciji starih gradskih vrata (Porta Maistra), koja najvjerojatnije potječu iz 11. stoljeća a nalaze se ispred pomenutog sakralnog objekta. Tek su mletački bedemi, u 15. stoljeću, znatno proširili površinu grada. Od južne, najstarije gradske jezgre, kojom je dominirala katedrala sv. Đura, Bar se počinje širiti prema sjeverozapadu. Tako je franjevački samostan (izuzimajući katedralu) duhovno, kulturno i arheološki najznačajniji spomenik Starog Bara. O našoj staroj katedrali, porušenoj do temelja, dosta se pisalo. U ovom prilogu govorimo posebno o bogatstvima prošlosti koje Bar, kao neiscrpna spomeničko-kulturna riznica, posjeduje. Iako je samostan u ruševinama, time nije ni naj-

manje okrnjena njegova ljepota i veličanstvenost.

Franjevački samostan je po svom obliku bio jednobrodna bazilika sa pravokutnom apsidom. Na sjeveroistoku se nalazila sakristija dok se na sjeverozapadu uzdizao crkveni toranj – zvonik.

Po načinu zidanja, arhitektonskim dekorativnim

U Starom Baru sve je više ruševina

elementima, ova crkva je tipična građevina druge polovice 13. stoljeća, tj. kasne romanike i romanogotike. Elementi kasne romanike na ovoj građevini nikako nisu znak zaostajanja ovog dijela Južnog Jadrana za razvijenim centrima toga doba. Nije to ni posljedica konzervativnosti gradske primorske sredine. Upravo u Italiji, jednoj od kolijevki evropske civilizacije, romanika je zadugo ostala značajan pravac u arhitekturi, prožimajući obje jadranske obale.

Franjevački samostan u Baru podigla je 1288. godine Jelena Anžijska, žena srpskog kralja Uroša I, rodom Francuskinja. Farlati spominje neki izgubljeni rukopis kotorske patricijske obitelji Pasquali u kome piše: „*Factum fuit anno MCCLXXXVIII monasterium S. Francisci in Scutaro st monesterium s.*

i revna i uzorita katolkinja, požrtvovana supruga i majka.

Ime patrona ove crkve više je puta mijenjano. Hram se najprije spominje kao samostan sv. Franje, što je logično imajući u vidu činjenicu da se spomenuti svetac preselio u vječnost oko 60 godina prije izgradnje ove crkve. Upravo u tom periodu Red Male Braće (Ordo Fratrum Minorum) tj. franjevci je bio u velikom usponu. Kredo ovog reda bio je – Svjedočenje Evanđelja u siromaštvu i jednostavnosti i pripovijedanje Riječi Božije. U Baru se spominje još 1238. godine (nepunih 30 godina po osnivanju reda), kada im jednan Dubrovkinja testamentom ostavlja tri perpera.

Nakon toga samostan biva posvećen sv. Nikoli, koji je u ovom kraju pomoraca i putnika mnogo čašćen, te su mu podignute mnoge crkve. Upravo to i stvara zabunu, jer se pored navedene crkve u dokumentima spominje još jedan franjevački samostan posvećen sv. Nikoli. Najvjerojatnije se radi o objektu čiji su temelji nađeni na platou ispred zgrade stare gimnazije. Pretpostavlja se da su u ovom samostanu živjeli konventualci koji su se 1448. godine odvojili od matičnog franjevačkog reda. Neki znanstvenici spominju i treći franjevački samostan koji se nalazio negdje u predgrađu, no to je veoma teško utvrditi.

Preuzimanjem grada od Mlečana, samostan je posvećen sv. Marku, zaštitniku grada Venecije, ali i čitave Mletačke Republike. Krilati lav kao simbol sv. Marka i Venecije krase gradska vrata gotovo svih naših primorskih gradova, uključujući i Bar.

Farlattijevi podaci na više mjesta govore o franjevcima, ali i njihovim crkvama u Baru.

Međutim, formulacije kojima se lociraju ovi objekti često su neodređene i neprecizne. Tako se spominju izrazi: *prope urbem* (blizu grada)... „*prope moeniam civitas...*“ (blizu gradskih zidina), „*in*

tični samostan, sve do potkraj prve polovice 15. stoljeća kada su se konventualci definitivno odvojili i preuzeli isti. Franjevci su tada, najvjerojatnije, uzmičući, prešli u crkvu sv. Nikole koja se nalazila zapadno od gradskih zidina, a obilježena je na jednoj mletačkoj gravuri iz toga perioda.

Samostan je osim imena svog zaštitinika i redovnika koji su u njemu boravili, često mijenjao svoj izgled, jer je više puta obnavljan. O jednoj od takvih popravki imamo potvrde pape Pija II iz 1458. godine kojem daje oprost grijehova svim kršćanima koji budu pomogli

31 godinu nakon katedrale, i ona bila raznesena eksplozijom uskladištene municije. Smatra se da je ova eksplozija namjerno izazvana. Koliko je eksplozija bila jaka, najbolje se vidi po tome što su neki od većih blokova gornjih dijelova crkve odletjeli i na 50 metara udaljenosti.

Neki mještani su tvrdili da su u unutrašnjosti franjevačke crkve postojale grobnice sa nadgrobnim pločama i natpisima. Tako je starac Krsto Radulović govorio da je u jednoj od grobnica u jugoistočnom dijelu hrama bio sahranjen jedan od kotorskih biskupa. Slično prethodnom, starac Niko Tagić je svjedočio o postojanju nadgrobne ploče blizu oltarskog prostora sa natpisom u kome se pominjao Giuseppe Saraocci canonico di Antibari, koji je prihod od svojih maslinjaka i sav svoj imetak ostavio za opravku i održavanje crkve. Napominjemo da su ova svjedočenja zabilježena prije više od 30 godina, prilikom prvih ozbiljnijih istraživanja starog Bara nakon drugog svjetskog rata.

Vrijedno je spomenuti i istraživanja koja je mnogo ranije (krajem 19. stoljeća) vršio ruski naučnik P. Rovinski. On je bočno od ulaznih vrata vidio ploče s natpisima koji se nijesu mogli pročitati, dok je u donjem dijelu zida otkrio nadgrobnu ploču s natpisom *Petrus Casepenta can(onicus)*. U crkvi su bili prilično dobro očuvani dijelovi živopisa, a na jednom mjestu je uspio pročitati *GLORIA IN EXCELSIS*.

Na svu sreću, nešto je sačuvano i do naših dana. Na sjevernom zidu, gdje se obično slikaju sveci kojima je crkva posvećena, nalaze se dvije velike slike (freske), visine oko 3,5 m. Lijeva pred-

stavlja sv. Nikolu i potiče iz 14. stoljeća (dakle, iz perioda kada je samostan bio posvećen svecu). Desna slika predstavlja sv. Marka, a smatra se da potječe iz 15. stoljeća, što opet odgovara periodu mletačke vladavine kada je patron samostana bio sv. Marko. Uz još nekoliko manjih i slabije očuvanih fresaka, ove slike predstavljaju najvredniji očuvani dio franjevačkog samostana, koji još uvijek prkosi vremenu.

Ovim skromnim osvrtom u prošlost, namjeravali smo, ne toliko educirati čitatelje (radi se o manje-više poznatim povijesnim podacima) već, više od toga, potaknuti ih na razmišljanje o tome u kakvom se stanju nalazi naša kulturna baština. I pored nekih konzervatorsko-restauratorskih potpuna ranih godina, stari grad Bar i dalje nosi nepopularni epitet „mrtvog grada“. Bojimo se da će tako i ostati sve dok šira društvena zajednica ne uvidi izuzetan značaj i vrijednost ovog drevnog urbanog kompleksa. To podrazumijeva, između ostalog, i davanja adekvatnog mjesta Crkvi, odnosno, vraćanje svih onih objekata koji su joj pripadali stoljećima.

Zanimljive su i vrijedne pažnje ideje nekih kulturnih djelatnika da obnovljeni sakralni objekti u starom gradu postanu koncertne dvorane, galerije, teatarske pozornice. No, ti objekti moraju, prije svega, biti ono što jesu: Božji hramovi. Prije bilo čega drugog, u njima se mora čuti RIJEČ BOŽJA. U suprotnom, strahujemo da će ruševine starog grada biti odraz naše nečiste savjesti i nedovoljne samosvijesti. Uz Božju pomoć, moramo učiniti nešto da do toga ne dođe.

Vladimir Marvučić

Stari Bar: očuvati stare spomenike

suburbio“ (u predgradu). Ovi podaci su iz raznih vremenskih perioda a grad je u to vrijeme znatno mijenjao izgled, obuhvatajući novosagrađenim zidinama nekadašnje predgrađe.

Jelena Anžuska, koja je podigla brojne samostane, crkve i kapele na Južnom Jadranu, uspjela je da izmoli od pape da joj za zapovjednika pošalje franjevce Nikolu od Vosike, u to doba glasovitog svećenika i propovjednika.

Po analogiji sa franjevačkim samostanom u Kotoru, može se donekle razriješiti odnos između franjevačkog tj. minoritskog reda i konventualaca u Baru. Naime, Mala braća su, kao i u Kotoru, držala glavni, odnosno ma-

obnavljanje crkve sv. Nikole u Baru.

Padom grada u turske ruke 1571. godine franjevački samostan doživljava istu sudbinu kao i katedrala sv. Đura. Najprije biva opljačkan, potom oskrnavljen i na kraju pretvoren u džamiju, koju su Turci nazvali *orta* (centralna, središnja). No, ono što još više povezuje ova dva najznačajnija sakralna objekta u starom gradu je njihov tužan, gotovo identičan kraj. Naime, u borbama koje su Crnogorci vodili za oslobođenje grada, bivši franjevački samostan, odnosno tadašnja orta (džamija), bila je oštećena, ali ipak dobro očuvana. Crnogorci i nju koristili kao skladište municije, da bi 1912. godine,

Mala antologija stihova o Perastu

PERAST – MRTVI GRAD

Perast – grad pod brdom Sveti Ilija, nasuprot Veriga, uvijek je fascinirao pjesnike svojom ljepotom, originalnošću, ljupkošću. Bio je i pozornica slavni i krvavih događanja. Živio je svoj život od kada se ovdje naseliše Pirusti. Tako stoljećima sve dok nije došlo vrijeme umiranja. Tada je postao fenomen: mrtvi grad koji živi svoj život. Pjesnici koji su dolazili u ovaj grad zavoljeli su svaki njegov kutak: i ono minulo i ono trenutno. Nije bio ljubimac sreće, ali jeste poeta.

PERAŠKA ELEGIJA

Jarkim ožaren suncem, pod vrletnom goleti, kršnom
 Uz same obale rub ponosit diže se grad,
 Nigdje zelenila kakvog, hladivine prijatne nigdje,
 Kopca nemilog kad strmoglav nanjuši let,
 Kuća se do kuće stisla k'o b'jelih goluba jato,
 Turobno u vis štrče ostaci propalih dvoraca,
 Pustijim čine još izgled bez razlike pust,
 C'jelo mjesto je nekakvim tajanstvenim pokrito mirom,
 Nikakav nije čut vreve ni žagora šum,
 Stanovnik jedva po koji po ulicama katkad izmili,
 Tihi da ostavi stan, večernji mami ga hlad,
 Prirodnom sućuti dirnut, radoznali prolaznik pita,
 Kuda se je svakoliki taj izgubio sv' jet.
 Tužna je zato, starodnevni Peraste, priča
 Mnogo je tužnija htjet žalost joj čitavu reć,
 Neznatno sad si mjesto u gradu umrlih slično,
 Boke nekad sve najveći, najjači skup,
 Vjekovni ponos njen jedinstvenom junaštva slavom,
 Revan ti junaštva trud bogatstvom punio dom,
 Ti njoj odnjih prve prevarljivog valove mora,
 Njegov izdržati B' jes i druge nauči ti,
 Jezne se rađaju slike u gospinu svetištu pr' jeko,
 Silan pokriva zid darova zavjetni broj,
 u svem pregalac vrli prednjačio uv' jek si svima
 Sv' jeta u dalek kraj zvučni ti dopiro glas,
 Ko l' spominje zgode raznovrsno oružje ono,
 B' jeli polumjesec taj, ljutog krovopije pl' jen,
 Ko l' skovana za te junačine Zrinskoga sablja,
 Petra Velikog lik, lava i krilatog čast?
 Junaštvom vr' jedan ne samo umnika poznatih dade,
 Krvu tvoje rod umje visoko se dić.
 Al' k'o da suđeno bi, da osjetiš zavist nebesa,
 - Sreće postojan tok njima je prepušten tek -,
 Svu tu s vremenom slavu i obilje tvoje čitavo,
 Teška je odista bol, prošlosti proguta jaz,
 Samo kraj mora tu, za blage, tihane noći,
 Vodi na nemirnoj kad mjesečev zatira sjaj,
 U sladak uljuljan san, o svojim kontima snivaš,
 Dične mornarice još laskavi lebdí ti sijen.

Henrik Grbavčić

PERAST

Od svega osta samo ime
 Nekadašnje slave i uzleta
 Dok more uz jedra od plime
 Sam sobom tajnu odgoneta:
 Pučinom mnogo okeana
 Plovilo blago Peraštana.

Mićun Šiljak

VOLJENOM PERASTU

Svake noći mi smo skupa,
 tad mi srce jače lupa,
 Nemir je u meni tada.
 I pitam se: Tko s tobom sada vlada?
 Star si i puno si toga prošlo,
 da l' se ljutiš, što već dugo nijesam došo?
 Ne daju mi da te vidim,
 da budemo opet skupa,
 kao nekad u sred ljeta,
 od jutra pa sve do sututra?
 O, sretni dani, kada će opet doći?
 Znam što si mi davno rek'o,
 dok još nijesam bio prijeko,
 Devedeset prve to je bilo,
 kada smo skupa suze lili,
 grlili se i ljubili.
 Mislili smo da će nesreća brzo proći
 i da neće do nevolje takve doći.
 Imam slika tvojih puno
 i sve su mi one drage,
 jer te volim grade rodni.
 I sada, u noći kasnoj,
 nešto prije pola noći,
 čujem kako sa Veriga majstral puše
 do svetišta puše, čujem
 a onda pjesmu staru bokeljsku zapjeva:
 „Zdravo Kraljice Bokeškog mora
 Rujna si zora naše vjere štit.“
 S Veriga majstral puše.

Vladimir Krsnik

ČEMPRESI NAD PERASTOM

Samuju čempresi usred kamena
 ko krila lasta, iz neba pala,
 ili je neka mornarska žena
 jarbole crne
 izdjelala

Pa cijelog dana gleda u more
 ne bi li mrtve podigla lađe
 da joj već jednom odgovore
 gdje bijela jedra
 za njih da nađe.

Svetislav Madnić

Bokeljska putopisna snoviđenja

DUGI PRČANJSKI SUTONI

Palače, svjedoci blagostanja prohujalih vremena, pričaju o onome što je Prčanj nekada bio. Sada kazuje da je došlo vrijeme umiranja, nestajanja. Fasade davno neokrečene. U procjepima iznikla trava koju niko ne uklanja. Krovovi urušeni. Mandračići isto tako zapašteni, oštećenja od nevremena niko ne otklanja. Samo Bogorodični hram u centru mjesta svijetli starim sjajem.

Prčanjani – starosjedioci, čiji su preci slavnim događajima ispisivali povijest ovoga kraja, ne zažale za minulim vremenima nikad kao u jesen kada liju kiše, što ih donosi jugo uznemiravajući zaljevsku pučinu. Ne živi se od tradicije. Ugodno se nje prisjećati, iako je tužno. Mjesto, u čijem su priobalju, dugom četiri kilometra, poređane kuće

vot, niti ono vrijeme. Sve podsjeća na suton života, a ovi sadašnji prčanjski sutoni dugo, predugo traju.

Jednom je don Niko Luković, a bio je starac čudesne energije, koji je mogao po četiri-pet sati na nogama stajati, pošao sa nama u staru Bogorodičnu crkvu. Govorio je da se tamo na groblju najbolje doznaje, uči i pamti prošlost. U crkvi, grobnice od

gorku istinu koliko je groblje zapašteno. Nije ni čudo. Don Niko je u povratku išao znatno lakše. Čuli su se ujednačeni udarci njegovog štapa sa metalnim vrhom o prčanjski kamen. Govorio je jedva čujno: „Možda je ovo moje posljednje susretanje sa svojima na ovom groblju! Jedino što ne volim u ovom kraju to su sutoni koji nikako da

čanju, u ambijentu predvorja novog Bogorodičnog hrama. Tu su: Njegoš, Uccellini, Andrija Kačić-Miošić, biskup Zmajević, dva morskavuka, kapetani Jozo Đurović i Ivo Visin. U društvu sa njima je i poprsje skromnog don Nika. Stjecali su slavu umom, sabljom, perom i, prije svega, nacionalnom, vjerskom, duhovnom i kulturnom tolerancijom. Zato su se i združili u ovoj galeriji pod vedrim nebom. Biste smještene u zavjetrini, na bijelom platu u zelenilo uvučenom, gledaju ka Lovčenu.

Brončana lica pred Bogorodičnim hramom na Prčanju, kao da pričaju svoje priče. Čini se čovjeku da čuje njihova kazivanja, da se usne pomiču, izgovaraju poruke koje je vrijeme pretočilo u poslovice. U jednom trenutku vjetar donese kišni val koji zasu brončana poprsja. Spustio se mrak na zemlju. Zaurla orkan a nama se učini da iz očiju velikana potekoše krupne suze. Tko će znati, otkud takav dojam, možda zbog sjetе što su prošla dobra stara vremena kada se za Prčanj znalo ne samo na Jadranu, Mediteranu, nego i na svim oceanima svijeta, u Americi, Dalekom Istoku, Africi!

Prčanj nema svoj muzej, ali je u prčanjskim palačama mnoštvo muzejskih zbirki i predmeta; nema svoje galerije gdje bi se sabrale sve vrijednosti, ni čovjeka koji bi kazivao priče o davnim na moru zbivanjima. Ipak, ovdje se

Luka na Prčanju

kao u kakvom vojničkom stroju, građeno je po onoj davnoj poznatoj i neprevaziđenoj narodnoj „zrno po zrno pogača – kamen po kamen palača“, više od pola milenija. Bijele kuće i crveni krovovi bojom se izdvajaju od tamno-zelene pozadine.

Prčanj, grad slavni pomorskih kapetana i blistave prošlosti na moru, nije umro kao njegov susjed na suprotnoj strani zaljeva – Perast, jer je imao sreću da ovdje zrak liječi ljude. Ipak, nije to nekadašnji ži-

veronskog crvenog mermerna obitelji Đurović, Florio, Luković, poznatih pomorskoj povijesti. O njima knjige napisane. Ispred, groblje. Ko zna po kojem su se pravilu određivala mjesta: ko će unutra, a ko vani biti sahranjen.

Sumrak je obavijao grobove prvog Dalmatinca koji je obišao svijet brodom – Iva Visina i najpoznatijeg bokeljskog admirala – Marka Eugena Floria. Teško su se mogli pročitati natpisi. Tama kao da je htjela sakriti

prođu i vrate se stara vremena!“

Kao da je predosjećao. Uskoro je umro. Neko je tada lijepo kazao: „Prestao je da diše dobri svećenik!“ Bilo je upravo tako. Uvijek ga se ljudi rado sjećaju. Taj skromni čovjek znao je reći: „Blago tome ko do vijek živi, imao se rašta i roditi!“ Nikada nije mislio na sebe. Danas u Prčanju svuda žive uspomene na njega.

Mnogi velikani, upravo zahvaljujući don Niku, smješteni su danas na Pr-

nalaze mnoge slike umjetnika svjetskog renomea a u Bogorodičinom hramu u Prčanju mogu se čuti priče o tome što se na ovoj vjetrometini u prošlosti zbivalo. Danas, kada dođu vjernici – turisti, teku priče, a ljudi slušaju ne trepćući očima. Sve fascinira. Ipak, niko više neće znati tako lijepo pričati o prčanjskoj prošlosti kao don Niko.

Gradila se ta velelepna crkva više od dva stoljeća i nikada nije završena, ne zato što mještani nisu htjeli, nego zato što su došla nova, loša vremena pa nijesu mogli. Unutra svečana, crkvena tama i tišina, a gore, na jednom polomljenom prozoru, dva goluba igru svoju igraju. U hramu mnoštvo slika na kojima bi pozavidjele i galerije velikih gradova: Antonia Molnaria, Antonia Belestre, Giovania Batiste Pizzette. Društvo im čine radovi Lubarde, Milunovića, Meštovića oca i sina, Đuranovića Špira i Mata. Pamtim kako je stari Mato, lijep kao Apolon, čovjek dobra i široka srca, pametan, kakve mogu da budu samo mudre bokeljske starine koje svijet obidoše, govorio, dok smo jednom bili u crkvi: „Ovdje se lijepo osjećam. Posjetio sam mnoge svjetske galerije i muzeje, ali mi je ovdje najugodnije. Dođem ponekad da vodim dijalog sa prošlošću, sa slikama svoga oca!“

Ovog maglovitog dana, kada više nema Mata Đuranovića, prisjećam se ovih riječi izgovorenih jednog davnog ljeta, ko će pamtići koje godine. Gore golub i golubica, dodiruju se kljunovima. Raduju se životu. Ni Mato, ni don Niko, da ih vide, ne bi se ljutili, naprotiv, radovali bi se, jer i ljubav ptica je život.

U blizini crkve groblje koje je još jedna ilustra-

cija sjaja, moći i bogatstva Prčanja i njegovih kaptana. Utisak je: na ovom groblju mrtvi su željeli da počivaju u svojoj velikoj veličini, da ona ne zatamni jednog ovako sumornog, maglovitog i kišovitog dana kada vještice, kako se priča od davnina, kolo igraju sa vragovima. Ima u ovom nadmetanju na groblju nečeg oholog, i prepotentnog, razmetljivog i egoističnog, prkosnog i bezrazložnog što neodoljivo nameće zaključak da ni

Panoramski snimak Prčanja sa pogledom na Bogorodičin hram

u smrti nijesu htjeli biti jednaki, ma koliko su, kao dobri kršćani, u molitvama ponavljali takva obećanja.

Ipak, jedan grob je drugačiji: skroman, uvučen u ljuti krš. Na njemu buket vještačkih mimoza i natpis *Ida Verona*. Nekada su je zvali izgubljenom sestricom. Rođena je od Prčanjana u inozemstvu. Pisala je na Francuskom i bila poznati književnik. Ostala je za njom, između ostalog, i knjiga pjesama „Mimoze“ kao i nepotvrđena priča da je u Boku kotorsku donijela prvo stablo mimoze. Zasadila je ovdje prvu biljku, ali čini se da joj klima nije prijala. Prijateljovala je sa knjazom Nikolom, a kada je Crna Gora ratovala, odlazila je među Crnogorce da kao bolničarka njeguje ranjenike. Sahranili su je, po vlastitoj želji, u rod-

nom mjestu njenog oca. Ovaj grob baš zbog svog jednostavnog izgleda privlači pažnju. Nije sve u veličini i uložnim parama. Bijelu mogilu, kažu ljudi, i danas održava nepoznata osoba koja često donosi cvijeće. Koji su motivi? Neka ostane tajna. Zašto ugrožavati intimu ljudi?

Na moru jugo igru svoju igru sa jednim čamcem. U trenutku se čini da mala barka više neće isplutati iz udoline valova, a ona se

nijesu imali. Potom su se obogatili. Imali kuće i produžca u Carigradu i Mlecima. I uzeli prezime Beskuća. Najprije su bili Beskuće – bez kuća, sada njihove kuće ostaše – bez Beskuća. Nema niti jedne obitelji tog prezimena. Sve je promjenljivo, relativno i ponekad neshvatljivo. Smjenjuju se dobro i zlo, na redosljed se ne može utjecati. Dobro je što je tako.

Žive priče o prčanjskim velikim ljubavima. Pjesnik Bajron je ovdje stigao jer je volio Margaritu, kćerku admirala Floria. A onda – otišao u pogibiju. Ostavio je srebrnu zdjelicu koja se čuva kao relikvija. Pjer Loti je u Baošićima imao svoju Paskvalu, a ovdje neku Nataliju. O garavom prčanjskom djevojčetu pisao je Tin Ujević, a priča se da je svoju dragu ovdje imao i Frano Alfirević, boem vrele krvi.

Hodali su oni sa svojim draganama ispod oleanara i palmi, šetali obalom mora, stazom uzdaha, kako se zvala, i često zastajali da se ogledaju u mirnoj vodi. Cvjetno drveće sa obale i njegovi refleksi na moru činili su lukove, savršene elipse, od kojih se onaj dio u moru lelujavao. Prolazili su mjestom mira, a kroz otvorene prozore u prizemlju širio se miris ukusnih primorskih jela koja su se pušila na stolovima.

Prošla su vremena, ostale su priče. Priče o ljubavi i jedan spomenik koji svjedoči kako se može tragično, nesrećno, strašno i strasno voljeti. Stoji pusti dvorac *Tri sestre* za kojega je vezana čudesna legenda kako su tri sestre Buća voljele istog čovjeka. Sada je u ruševnom stanju. Možda će biti i srušen. Međutim, legenda o nesrećnoj ljubavi živi i živjeće još stoljećima.

T. Grgurević

Boka kotorska prije jednog stoljeća

ČITAVO PODRUČJE – GRANIČNA OBLAST

Početkom prošlog stoljeća Boka kotorska, u čijem su sastavu tada bili Budva i Paštrovići, bila je proglašena pograničnom oblasti u kojoj je važio poseban režim boravka. Duž najviših kota brda, koja se spuštaju do mora, nalazila se granica Austrougarske i Crne Gore a između Paštrovića i Bara granična linija protezala se sve do mora.

Granica između Boke kotorske i Crne Gore bila je utvrđena sporazumom, između dvije države, u doba Petra II Petrovića – Njegoša u vremenu 1838.–1841. godine. U tom razdoblju graničnu liniju je odredila zajednička Austrougarsko-crnogorska mješovita komisija za granicu u kojoj je bio, po želji Bečkog dvora, i ruski savjetnik A. V. Čevkin. Neki od graničnih problema nastalih kasnije, uz ispoljenu razumnost obiju strana, uspješno su prevaziđeni.

Zapravo, bio je postignut dogovor da se granica, što se nekada protezala između Mletačke Republike koja je vladala ovim krajem sve do propasti 1797. godine i Crne Gore, prihvati i kao granica između novog posjednika Boke – Austrije i Crne Gore. Pošto je već postojao katastar, nije bilo tehničkih problema u razgraničenju. Ovo nije bio slučaj sa granicom između Boke i Hercegovine koja se više puta mijenjala u kratkom vremenskom razdoblju. Na toj granici dolazilo je do čestih sporova od kojih su neki prijetili da prerastu u krvave sukobe. Inače, na hercegovačko-austrijskom dijelu granice, u prethodnom stoljeću, bilo je teško vršiti njeno obezbjeđenje jer su mnogi kršćani morali, zbog sukoba sa Turcima, bježati u Boku gdje je većina trajno ostajala.

Granica između Boke i Hercegovine kretala se od Sutorine, pokraj Bajkovih

Kruševica (Hercegovine) iza Sniježnice, gorama Dobrošticom i Bjelotinjom i hercegovačkim gorama Lobarom, Gučinom i Spasovim Krstom.

Granica između Crne Gore i Austrije išla je vrhovima planina Bukovica, Lovćenska kosa, Pestinograd i Pračište. U nastavku, granica je išla Štirovnikom, Jezerskim vrhom, Solarom i Kolovarovom. Na teritoriji Budve kretala se Paštrovskom gorom do

slavnih i rimokatoličkih crkvenih praznika.

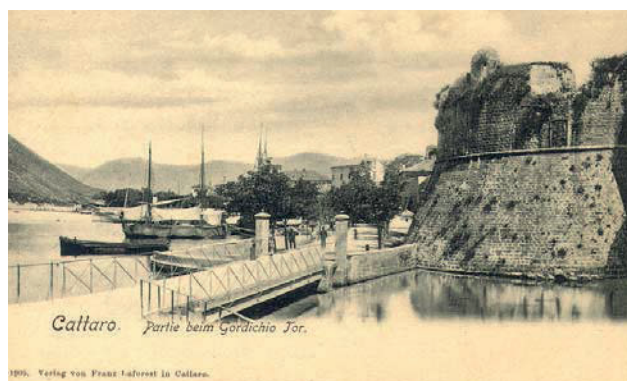
Početkom prošlog stoljeća završavala se masovna migracija stanovništva iz pograničnih mjesta Crne Gore, naročito Vališta, Velikih i Malih Zalaza, Gornjih i Donjih Gačevića i Knjažedola u priobalna mjesta. Crnogorci su kupovali zemlju od austrijskih podanika, a najčešći prodavac je bila katolička crkva koja je raspolagala velikim kompleksima.

U to doba, u svim mjestima okruga Kotor, Austrougarska je imala jedinice vojske, žandare i finance. Žandari su se bavili održavanjem reda na teritoriju Boke, suzbijanjem mogućih subverzivnih djelatnosti, borbom protiv kriminala, uhićivanjem lica koja su činila krvne delikte ili na drugi način ugrožavala javni red i mir građana.

Zadatak financa bio je otkrivanje i uhićivanje onih koji su na razne načine izbjegavali plaćanje utvrđenih obveza državi. Najteži posao im je bio spriječavanje pograničnog šverca kojim su se podjednako bavili stanovnici sa obiju strana granice. U to vrijeme u Crnoj Gori nije bilo poreskih pristojbi, dok su carinske stope za neke artikle u Boki, osobito duhan i šećer, bile vrlo visoke. Zato se kupovala roba u Crnoj Gori i ilegalno unosila u Boku kotorsku.

Granica između Austrije i teritorijalnog pojasa u Jadranskom moru išla je 6 nautičkih milja od obalne linije sukladno odredbama međunarodnog pomorskog prava. Radi obezbjeđivanja pomorskih granica u akvatoriju zaljeva bile su stacionirane i financijske pomorske službe. U kontroli granica na moru koristio se i sustav osmatračnica od kojih je najvažnija bila smještena na Obosniku, brdu na poluotoku Luštica koje razdvaja HercegNovski zaljev od Jadranskog mora.

J. B.

Kotor iz doba austrougarske vladavine

Spiča. Iz pravca jugozapada granica između Austrije i Crne Gore išla je morem, a bila je utvrđena u skladu sa međunarodnim konvencijama o međudržavnom razgraničenju morem.

Međutim, ovu granicu koja je katastarski bila točno utvrđena, bilo je lako proći. Praktički, stanovnici koji su živjeli sa dvije njene strane prolazili su bez bilo kakvih ograničenja, naročito iznad Risanskog i Kotorskog zaljeva. Stanovnici Boke i Crne Gore međusobno su se posjećivali kad god su to željeli, naročito u vrijeme obilježavanja pravo-

U to doba dosta Bokelja je ostalo bez posla. Tijekom krize, nastale propašću bokeljske flote koja se sastojala od jedrenjaka, bili su prinuđeni da idu u svijet. Da bi obezbijedili sredstva za putovanje, najčešće do „obećane zemlje“, Amerike, rasprodavali su svoju zemlju za nisku cijenu. To je doprinijelo promjeni nacionalne i vjerske strukture na ovom teritoriju. Vrlo često i doseljenici iz Crne Gore, lišeni mogućnosti da se bave stočarstvom u novoj sredini, bili su, također, prinuđeni da krenu trbuhom za kruhom ka Americi.

Vi o svemu u „Hrvatskom glasniku“

PISMA ČITALACA

Od ovog broja objavljićemo, štovani naši čitatelji, Vaša pisma. Molimo Vas da nas obavještavate o zanimljivim događajima, iznosite svoja mišljenja, sugestije, prijedloga, uz dobronamjerni savjet da iznosite samo pouzdane podatke, kada nešto kritizirate. Redakcija će ih objavljivati u skladu sa uređivačkom politikom i pravilima novinarske profesije.

Štovani gospodine,

Ovo je komplementarno pismo u kojem želim da Vam se zahvalim što ste se primili da budete glavni urednik Hrvatskog glasnika. Časopis je dobar i sadržajan. Nas je ovdje malo, ali smo kulturološki bogati i red je da imamo naše glasilo. Na ovim prostorima, nekada smo bili mirna i tiha većina, a sada smo tiha i mirna manjina. Kao manjina, treba da budemo organizirani, da imamo predstavnik u Saboru Republike Crne Gore, pa i da imamo i svoje glasilo, kao što je Hrvatski glasnik.

U nekoliko stranih novina i časopisa, vidim, da u svakom izdanju, na vidnome mjestu, iznose ekološke poruke: „Čuvajmo prirodu od zagađivanja“, „Čuvajmo šume od požara“. Bilo bi lijepo da u Hrvatskom glasniku u svakom broju bude otiskana ovakva poruka. Nadasve, bilo bi lijepo i pohvalno da Hrvatski glasnik bude prva novina koja donosi ovakvu kulturno-ekološku poruku u RCG. Ovo je važno, jer preko ove „sitnice“ legitimiramo se kao kulturna miroljubiva nacionalna manjina.

Bitno je da se vidi da smo miroljubiva kulturna manjina u RCG.

Ostajem Vam zahvalan na Vašem uređivačkom radu, i srdačno Vas pozdravljam.

Duro Car
Trg od oružja
Kotor

Cijenjena redakcijo,

Čini mi čast da upravo u Hrvatskom glasniku, listu naših sugrađana i prijatelja iznesem svoje mišljenje, jer je Jugooceanija i dio njihovog naslijeđa.

Nije mi namjera da pišem kako je i zašto nestala. Ko je doprinio manje, a ko više njenom nestanku. Bojim se da nas je sve manje koji mogu ispričati, čak što više i razmišljati, kako da sačuvamo neke vrijednosti koje ne smijemo prepustiti zaboravu.

Brodovi koji su nosili imena Slavonije i Moslavine, Prenja i Kozare, Boke i Durmitora, govore više od geografskih pojmova. Ono što treba da ih sačuva od zaborava su ljudi koji su plovili na njima. Dobra koja smo ostvarili, u najsurovijim uslovima pomorskog tržišta, nijesu nestala.

No ipak, ono o čemu ljudi nikad i ne razmišljaju, ne mjeri se ni novcem ni materijalnim dobrom. Svojim radom podigli smo našu djecu, stvorili od njih korisne građane. Naš put je bio trnovit, ali častan.

Hoću da podsjetim naše nasljednike, pomorce i potomke da uz ime Jugooceanija nikad ne zaborave imena ljudi koji su punih 40 godina stvarali Jugooceaniju i dobra, koja su im ostavili u nasljedstvo.

Bili su to naši prvi učitelji, ljudi koji su nas sa roditeljskom pažnjom uveli u jedno od najtežih zanimanja kojim se ljudi bave, profesiju pomorca. Up-

REDAKCIJI "HRVATSKOG GLASNIKA" - KOTOR

U DIVNOJ JE BOKI I MOJ OTAC ROBEK,
U GJURICIMA, IZNAD ZAMENARA,
HRVATSKOM JE MIŠLJU UVIJEK BIO VOĐEN,
ODAH RODNOM KRAJU SRCEM PUNIM ZARA!

TU SU SE RODILI MOJI PRADJEĐOVI,
ŠTO MU UDAHNUSE LJUBAV ZA DOMAJU,
JER U NJOJ SU LEPŠI DJETINISTVO I SNOVI,
A ZVJEZDANE NOCI MNOGO DUŽE TRAJU!

S TOG SAM I JA SREĆAN ŠTO SAM NJEMU SINOM,
ŠTO NJEGVE VRLINE U GRUDIMA NOSI,
TE BOKOM - NJEGOVOM DRAGOM DOMOVINOM,
KO I SVAKI BOKEJ - SVUDA SE POHOSI!

NAKON LISTA "BOKA" - POTOM "GLASA BOKE".
"HRVATSKI JE GLASNIK" VAŠE NOVO DIJETE,
KOJI ĆE RAŠIRIT KORITENE DUBOKE,
KAO ČURSTI BJEDEM SVIMA ŠTO MU PRITETE!

JA ČESTITAM SVIMA, ŠTO NA NJEMU RADE,
I NEKA NE ŽALE VREMENA NI ZNOJA,
TE NEK SVATKO OD NJIH, I KAD SPAVA, ZNADE,
DA DREVNA JE BOKA NJEGOVA I IMOJA!!!

NJEGOV 84-GODIŠNJI SIN

Milivoj Kucenić

TABLE 6/1

21000 - SPICIT

ravitelji stroja Bonča, Petrone, Tomo Kosić, Božo Nikolić, Klanšček, Toni Rusković i dr., inspektori poput Tripa Faža, Grandisa, Voja Vujoševića, Četkovića, Radulovića i dr.

Posebno mjesto pripada kap. Siniši Gopčeviću i Božu Radoničiću, potomcima čuvenih bokeljskih porodica čiji su preci bili ponos naše lijepe Boke, braći Perišić, inspektor Sbutegi i da ne nabrajam.

Neko će mi zamjeriti što žive nijesam odvojio od onih koji više nijesu među nama na ovom svijetu. Dok mi živimo, i oni će da žive u našim srcima i sjećanju. Nijesam odvojio Hrvate, Crnogorce, Slovence... Naša kuća je bila brod. A u kući se ljudi ne dijele po nacionalnosti.

Više je stotina pomoraca u svim zvanjima bilo iz Istre, Rijeke, Grobnika, Bakra i Bakarca, Silbe i Zvira, Šibenika, Zadra i Splita, Brsečina i Dubrovnika...

Većina njih je najveći dio radnog vijeka visoko profesionalno radila i dio sebe ugradila u dobro koje se

zvalo Jugooceanija.

Mnogima od tih ljudi Crna Gora je ostala dužna. Samo mali dio njih je dobio stan ili kredit. Penzije im sticajem tragičnih okolnosti ili nijesu isplaćivane, ili su bile znatno manje od onih koje smo primali i mi i oni, za razliku od naših kolega koji su plovili na hrvatskim brodovima. Iako smo svi mi penzionisani po tada važećim zakonima, ta ujdurma je trajala preko 30 godina. Dug je već pojeo sve brodove. Agonija i gomilanje dugova su u završnoj fazi.

Priča o Jugooceaniji je završena i za Vas u Hrvatskoj, koji ste je sa nama stvarali, i za nas u Crnoj Gori. I pored svih nedaća koje Vam je donijelo vrijeme, Vi ste uspjeli da ostvarite san da živite u svojoj državi Hrvatskoj.

Crnogorci i naši sugrađani Hrvati moraće još da snijevaju našu lijepu i slobodnu Crnu Goru. Umjesto Jugooceanije imamo Solanijadu. Amin!

Momir Čolović
Kotor

Dragi uredniče,

Zaista iskrene čestitke sa željom da list vječno živi. U tom smislu sve moje fotografije koje sam poslao zadrži. To je moj skromni doprinos na začetku posla formiranja fotodokumentacije.

Slobodan sam predložiti sljedeće: U nekom od narednih brojeva lista obrati se svim čitaocima i ostalim koji imaju u ličnom posjedu interesantne fotografije, da ih poklone ili da ih daju na upotrebu za fotodokumentaciju. Ovo se može uraditi dvojako: pokloniti ili kada se radi o dragim uspomenama posuditi kako bi se presnimile. U tom slučaju ne važi pravilo „rukopise i fotose ne vraćamo“. Tom prilikom zamoli davoce da ti daju i što više podataka o fotografijama – dokumentima, kada su i kako nastali, što predstavljaju i ko je njihov autor.

S obzirom na materijalnu situaciju lista, da bi se izbjegli troškovi presnimavanja, stupi u kontakt sa „Foto Rivom“ iz Tivta, čiji je vlasnik gospodin Perko- vić. Mislim da će ti izaći u susret i pomoći.

Od mene toliko, uz obećanje da ću, čim budem mogao, potražiti u mojoj fotodokumentaciji još materijala koji te može interesovati.

Krsto Tomičić – Kiko

Dragi Kiko,

Hvala na velikom poklonu jer se radi o fotosima čovjeka koji je bio poznato ime ne samo među fotoreporterima nego i o uglednom foto umjetniku. Slažem se sa tvojim prijedlozima, zato sam i odlučio da objavim tvoje privatno pismo i neka ono bude apel našim prijateljima da nam pošalju zanimljive fotografije.

Glavni urednik

Poštovani i dragi gospodine Predsjedniče,

Neobično nam je bilo drago da ste nas 14.4.2003.

godine posjetili s uvažanim čelnicima HGD CG i ukazali čast našoj zagrebačkoj bratovštini „Bokeljske mornarice“ za vrijeme Vaših službenih programa u vrhunskim političkim institucijama RH. Donijeli ste nam dah Boke i dali sliku Vašeg društva i sadašnjeg društvenog stanja na realan način i s pozitivnim pristupom, koji unosi optimističku notu. Naša po broju mala a po povijesnom utjecaju i građanskom značaju velika manjina, predestinirana je da anticipira i demokratska stremjenja, koja konačno nadiru i u naše krajeve. Hrvatska zajednica u Crnoj Gori može zajedničkim programima i okupljanjima dati pozitivan doprinos ne samo svojem nacionalnom biću, nego obilno i državi kojoj pripada. Veliki ste korak napravili izdavanjem „Hrvatskog glasnika“ koji je po koncepciji sadržaju i izgledu pravi medij za promociju pozitivnog lika i značaja autohtonog hrvatskog korpusa u Crnoj Gori, ne samo u prošlosti nego i danas. U to se jedinstveno uklapa i bokeljska dijaspora u Hrvatskoj, a vjerujem i ona u svijetu.

Bokelji su se u Zagrebu, prema sjećanjima i nekim podacima, počeli okupljati već 1921. godine, ali organiziranije o Tripundanu, od 1924. godine, pa s nekim prekidima, sve do današnjih dana. Tu 80. obljetnicu djelovanja Bokelja u Zagrebu željeli bi obilježiti 2004. godine posebnim programom pod pokroviteljstvom Grada Zagreba, koji nam je susretljivo dodijelio naš prvi vlastiti prostor. Sada imamo ne samo ugodno mjesto za okupljanje naših članova i prijatelja Boke, nego i mogućnost da na jednom mjestu skupimo raštrkanu arhivu, biblioteku i dokumentaciju o proteklom periodu. Nekadašnja podružnica „Bokeljske mornarice“ u Zagrebu, prema postojećim zakonima RH, sada je registrirana kao sa-

mostalna bratovština, koja se međutim i dalje temelji na izvornim načelima i tradicionalnim statutarnim aktima Bokeljske mornarice u Kotoru. Ponovno su uspostavljeni dobri kontakti s maticom u Kotoru i planirana uska suradnja na zajedničkim programima i usaglašavanjima.

Program sadašnjeg Velikog vijeća Bratovštine „Bokeljske mornarice 809“ u Zagrebu temelji se na nekoliko opće prihvaćenih postavki:

Memorijalni karakter Bokeljske mornarice obvezuje trajno održavati našu pomorsku, kulturnu, povjesnu i društvenu memoriju i aktivno je vraćati u svijest novih pokoljenja. Memorija je ista za sve Bokelje, gdje god se oni nalazili, pa su nam jednake i dužnosti: cijeniti i čuvati bogato nasljeđe, koje su nam naši preci ostavili.

Boka je stoljećima aktivno pripadala europskom kulturnom prostoru i posebno njenom mediteranskom karakteru. Potrebno je očuvati i oživiti stari mediteranski i vlastiti bokeljski kulturni i pomorski duh, da bude uvijek prepoznatljiv i da se njegova specifičnost ne izgubi u nadiranju novih ljudi i novih generacija. Kao takav, on predstavlja skoro veću vrijednost od ljepota samih zidina i palača. On je u svojoj različitosti dragocjen dragulj u cjelini crnogorske države. U održavanju i prezentaciji te izvorne slike Boke i Bokelja značajnu ulogu treba imati Bokeljska mornarica i u Kotoru i izvan njega, kao najkonstantniji i najkompetentniji nosilac bokeljske tradicije.

Boka je dala veliki broj značajnih ljudi, koji su ostavili vidnog traga na mnogim poljima, i u Boki i izvan nje. Svaka starija bokeljska obitelj ima po neku istaknutu ličnost i zanimljivu prošlost, koju često ne poznaje ni vlastita mlađa generacija, a još manje šira javnost. Treba ih istaći, ob-

jektivno evaluirati, a mnoge izvući iz anonimnosti i zaborava.

Bokeljska dijaspora u Zagrebu nije mala, a ni ona raštrkana po svijetu. Trebamo se skupiti i družiti, i međusobno i zajedno, da bi dobre želje ušle u život.

U tom smislu neke su stvari već realizirane, a napravljeni su i programi za jubilaru 2004. godinu, kada ćemo o Tripundanu u suradnji s kotorskim Pomorskim muzejem organizirati izložbu bokeljskih, dalmatinskih i primorskih jedrenjaka mariniste Vasilija Bartola Ivankovića u Klovičevim dvorima u Zagrebu, obratiti i prikazati jedno još neizvedeno djelo velikog hrvatskog kompozitora Iva Brkanovića, prezentirati život i djelo pjesnikinje, dramaturginje i slikarice Ide Verone i drugo. Bili smo na jednom vrlo uspješnom i stručno programiranom izletu u Veneciju „Tragovima Bokelja“, o kojem ćemo Vas detaljnije izvijestiti.

Kao što se radujemo do- broj suradnji s Bokeljskom mornaricom u Kotoru, tako nas jednako veseli suradnja s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore. Vaše osnivanje popunilo je jednu prazninu u cjelovitosti Boke, koju Bokeljska mornarica po svojoj programskoj orijentaciji ne može pokrivati. A vaše postojanje i konstruktivno djelovanje je važan i neophodan činilac za održavanje autohtonog bokeljskog specifikuma. Budite uvjereni da će Vam ova Bratovština od srca pomoći u svim komplementarnim programima na memorijalnom, povjesnom, kulturnom, znanstvenom i društvenom polju.

U ime Velikog vijeća želim Vam puni uspjeh u radu. Vaše čitaoce, sve članove HGD CG, drage suradnike i Vas osobno srdačno pozdravlja

Vaš

Dr. Josip Gjurović
Predsjednik BM 809

Cijenjena gospodo,

Primio sam uredno glasilo Hrvata Crne Gore pod imenom „Hrvatski glasnik“ i rado se zahvaljujem što ste me uvrstili među svoje čitatelje. Prema svemu sudeći, nakon i letimičnog pregleda „Glasnika“ – u njemu će mjesto naći i naša povijest i naša sadašnjost i naša okrenutost prema zdravoj budućnosti. Tome se radujem i kao čovjek i kao biskup i kao Hrvat. Radujem se što se riječ Hrvat u tim svetim stranama ne treba „stavljati pod sud, nego na svijećnjak da svijetli svima koji su u toj velikoj kući“ Boke kotorske! Radujem se što će znalacka pera sada imati i svoje „platno“ na kojem će „crtati“ nadam se lijepu sliku naših ljudi, Hrvata i katolika! Neka je Bogu dobrome hvala za taj divni dar slobode pisane i izgovorene riječi, za dar slobodnog disanja zraka što nam ga je svima dobro Bog podario!

U svojem pismu (od 24. travnja 2003) spominjete moje dolaskе u Kotor za vrijeme onih gorkih i čemernih dana nedavnog rata, dana nesigurnih i neizvjesnih. Ponosan sam i sretan kao čovjek ako su moje riječi bile ohrabrenje. Neka je dobrom Bogu hvala za tu mogućnost! Priznajem, to su i meni samo tako dragi i zaista nezaboravni događaji. Nije nam uvijek dano biti svjedocima nekih osobitih događaja. Naša je generacija imala tu šansu. Hvala Bogu što su mnogi tu šansu odigrali časno, pošteno, znalacki, pa i hrabro!

Pouzdamo se nadam da će svaki novi broj „Hrvatskog glasnika“ za sve nas biti uvijek novo osvježjenje, a za naše ljude u Crnoj Gori nova i potrebna podrška! Bilo tako!

Pozdrav i poštovanje Glavnom uredniku, svim suradnicima, a čitateljima radosni pozdrav uz želju da sve prati obilni Božji blagoslov i zagovor Majke Božje i poznatih ugodnika Božjih koji su „iznikli“ na toj plodnoj „oratici“ Božjoj!

U Kristu dijeleći radost sa svima Vama!

Msgr. Slobodan Štambuk
biskup hvarsko-bračko-viški

SADRŽAJ

U povodu ispisivanja antihrvatskih parola u Kotoru	
OSUDA ČINA – KRIVCI NISU PRONAĐENI.....	4
Posjet izaslanstva Hrvatskog građanskog društva Crne Gore Hrvatskoj	
VEĆA POTPORA HRVATSKE HRVATIMA CRNE GORE	5
Obilježeni veliki blagdani: Uskrs i Dan blažene Ozane kotorske	
PROSLAVA U SKLADU S OBIČAJIMA.....	8
Razgovor s dr. Milenkom Pasinovićem, redovnim profesorom Univerziteta Crne Gore i naučnim savjetnikom	
NEDOVOLJNA PAŽNJA ZAŠTITI SPOMENIČKOG NASLJEĐA	9
Održana višednevna kulturna manifestacija „Dani Istre u Boki“	
ZAJEDNIŠTVO I SKLAD BOKE I ISTRE	12
U Kotoru susret privrednika Istre i Boke	
DOGOVORENI PRVI POSLOVI.....	13
U Tivtu osnovana prva politička stranka Hrvata u Crnoj Gori	
JASNO DEFINIRANA POLITIČKA OPREDJELJENJA.....	14
Razgovor sa Petrom Čerinom, direktorom barskog INO pogona poduzeća „Pomgrad Inženjering“ d.o.o. iz Splita	
DOBAR POSAO U LUCI BAR	16
Aktivnosti Hrvatskog građanskog društva Crne Gore	
BROJNE OBEVEZE U NAREDNOM PERIODU	18
Aktivnosti Hrvatskog građanskog društva Crne Gore do kraja godine	
REALIZACIJA VIŠE PROJEKATA	20
U organizaciji Društva prijatelja Perasta i ove godine održane	
TRADICIONALNE SVEČANOSTI U PERASTU.....	21
Više od 100 godina Milosrdnih sestara Svetog Križa u Boki	
U SLUŽBI POMOĆI NEMOĆNIM.....	22
Tivatsko polje, nekada važan poljoprivredni resurs Boke, veoma ugrožen	
USKORO REGIONALNA DEPONIJA SMEĆA.....	24
Strani diplomati posadili sadnice u Tivatskom gradskom parku	
SIMBOLIČNE PORUKE MIRA I PRIJATELJSTVA.....	25
Klapa „Raguza“ iz Dubrovnika poručuje Kotoranima	
RADUJEMO SE SVAKOM DOLASKU	26
Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru	
VIŠE VRIJEDNIH RADOVA	27
Aktivnost gradske biblioteke i čitaonice u Herceg Novom	
IZLOŽBA BOKELJSKA PERIODIKA 1841.–1945.	28
Imena Bokeljske mornarice u prošlosti	
ŠTOVANJE TRADICIONALNIH VRIJEDNOSTI.....	30
U Kotoru, u okviru karnevalskih fešti, izašla „Karampana“	
ZRCALO NARAVI BOKEŠKIJEH	32
Franjevački samostan u Starom Baru	
ZADUŽBINA KRALJICE JELENE.....	34
Mala antologija stihova o Perastu	
PERAST – MRTVI GRAD	36
Bokeljska putopisna snoviđenja	
DUGI PRČANJSKI SUTONI.....	37
Boka kotorska prije jednog stoljeća	
ČITAVO PODRUČJE – GRANIČNA OBLAST.....	39
Vi o svemu u „Hrvatskom glasniku“	
PISMA ČITALACA	40

goriva
maziva

plin
plinska trošila

Održavanje redovitog snabdijevanja svim vrstama goriva i propan-butan plinom, plinskim trošilima i opremom, mazivima za razne primjene, te ostalim robama po zahtjevu predstavlja naš glavni poslovni prioritet.

Djelatnosti INA Crna Gora su:

- Prodaja propan-butan plina u bocama, malim rezervoarima, stabilnim rezervoarima za industriju, za pogon motornih vozila i za kamp potrebe
- Prodaja plinskog pribora, trošila i opreme
- Punjenje i prodaja plina u kamp bocama od 2, 3 i 5 kg
- Prodaja malih rezervoara
- Prodaja i ugradnja opreme za plin u motornim vozilima
- Usluge pregleda butanskih stanica i plinskih postrojenja kod korisnika
- Prodaja maziva putem prodajne mreže u Crnoj Gori i industrijskim korisnicima
- Izrada primjenskih servisa za potrebe korisnika (karte podmazivanja)
- Organizacija svih vrsta dostave robe do kupaca
- Prodaja mazuta, bitumena, goriva raznih vrsta krajnjim korisnicima i za dalju prodaju
- Prodaja raznog dopunskog asortimana za potrebe benzinskih pumpi

POMGRAD INŽENJERING d.o.o.
Split, Sitnice b.b., Hrvatska

Peraške svečanosti

Gađanje kokota

Pozdrav mađu

Proslava 15. svibnja

